

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete”

16e jaargang - nrs. 1 en 2 - 1993

LAND VAN DE WOESTIJNE

Tijdschrift van de Heemkundige Kring
"Arthur Verhoustraete", gesticht in 1977.

Uitgegeven met steun van: VTB-VAB-Aalter, het Gemeentebestuur
van Aalter en het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen.
Dienst Wettelijk Depot nr. BD. 31.832.
Oplage: 450.

Sekretariaat, ruiladres en eindredactie:
Kestelstraat 65, 9880 Aalter - tel. 09 / 374 28 43
Bankrekening: nr. 442-6594361-40 — Heemkundige Kring Aalter.

Lidmaatschapsbijdrage: 400 fr. per jaar,
buitenland 500 fr.

Opzeg vóór 1 december.

Overname uit het tijdschrift is toegelaten mits schriftelijke toelating
van de redactie. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud
van zijn tekst.

Drukkerij typo/offset, Marc Latré - Aalter
Kaftontwerp: Roger Defruyt

MIJMERINGEN BIJ EEN GRAFSTEEN

“ACH MENSCH PEYST OP STERVEN”

Bellemse grafstenen als spiegels van leven en dood (2)

ANTONIUS ROOTSAERT - PETRONILLA ROOTSAERT

Op de vooravond van de nacht van 10 op 11 september 1944 bevond zich in het hoogkoor van de kerk te Bellem een wit stenen grafzerk met volgende tekst erop:

Sepulture
van den Eersaemen
ANTONIUS ROOTSAERT fs
Martinus overl den
.. xbre 1749 audt .. jaar
ende van
d'Eerbaere
PETRONELLE
ROOTSAERT
fa Francois
syne huysvrouwe
overleden .....oud .....
jaer t'saemen in huw
geweest 12 jaer ende
gheproduceert ... kinders
waervan noch in tleven
.... te weten
Joanna Maria Rosa Regina
Ignatius Josephus
Carolus
Jacoba Theresia
Maria Anna

Bidt voor de zielen (1)

Antonius, die een autochtone Bellemnaar was, werd er geboren op 18 december 1705 (2) als oudste zoon van Martinus Rootsart, baljuw van Bellem, en van Judoca Maria Van Belleghem, die een allochtone was, haar geboortewieg stond in het Westvlaamse Meulebeke (3).

Zijn voornaam kreeg hij mee van zijn illustere dooppeter Antonius Van Belleghem, de toenmalige pastoor van Bellem. Deze laatste was de broer van Judoca Maria. Als doopmeter fungeerde Anna Blomme, zijn grootmoeder aan vaders zijde.

Antonius, die in zijn leven nooit het aanzien en de luister bereikte ten overstaan van de plaatselijke bevolking als zijn eerbare voorvaders, moet eerder gezien worden als een stille en wat teruggetrokken dorpsfiguur.

Met hem komt er na drie generaties een einde aan het honderdjarig baljuwimperium van de Rootsarts te Bellem.

Amper een jaar na het overlijden van zijn vader, overlijdt ook Antonius als enige nazaat uit het geslacht van de Rootsart die qua ouderdom en afkomst aanspraak kon maken op de baljuwstaf, maar ... zoals zo dikwijls gebeurt, nam ook hier de geschiedenis plotse-ling een andere wending, en was de heerschappij van deze familie over het Bellemse volk voorgoed voorbij.

Veel functies of openbare ambten heeft Antonius in zijn kort bestaan op deze aarde niet uitgeoefend. Zo was hij in 1744 en 1745 (4) armmeester aan de armendis te Bellem. Op het civiel vlak heeft hij binnen zijn geboortedorp geen enkel ander ambt waargenomen. Nochtans wordt hij nog in 1748 (5) in een lijst van tweeëndertig plaatselijke notabelen vermeld. Indien die lijst in orde van belang-rijkheid van deze personen opgesteld werd, dan vinden wij Antonius terug op de drieëntwintigste plaats, en wordt hij voorafge-gaan door zijn vader Martinus en zijn oom Maximiliaan Rootsart, die respectievelijk de derde en de vierde plaats innemen. Gaan hem eveneens vooraf Jacobus Rootsart, en zijn broer Jan Rootsart.

Verder was hij de bezitter van enkele eigendommen gelegen aan de noordzijde van de vaart, die hoofdzakelijk bestonden uit landerijen en weiden; naast deze bezat hij eveneens een partij bos van 1 ha 20 a gelegen aan de zuidzijde van de vaart in de wijk Switten (6).

Naast dit alles was hij tevens eigenaar van de herberg "*De Leeuw*", die rechtover de brug bij de vaart gelegen was.

Misschien had hij dan ook wel enige verdienste in de brouwerstra-ditie van zijn familie?

Zij, Petronilla Rootsart, werd eveneens te Bellem geboren op 25 juli 1713 als vierde kind uit het gezin van Frans Rootsart en Joanna Dan Deynse (2).

Op 26 mei 1737 traden Antonius en Petronilla met mekaar in het huwelijksbootje te Bellem. Als getuigen fungeerden Carolus Franciscus Rootsart, de broer van de bruidegom, en Catharina De Vos, die de vrouw was van Jacobus Rootsart, de broer van de bruid.

Uit dit huwelijk werden te Bellem negen kinderen geboren met name op:

1. 20.04.1738 - Joanna Maria : huwde te Bellem op 31.05.1763 met Josephus Albertus De Suttere.
2. 21.10.1739 - Rosa Regina : huwde te Bellem op 28.02.1764 met Joannes D'Ouselaere.
3. 02.12.1741 - Ignatius Josephus : huwde eerste maal te Landegem op 02.09.1766 met Maria Petronilla Van Hoecke (7), een tweede maal te Oostende op 30.01.1786 met Anna Joanna Neggelpuut (8).
4. 18.11.1743 - Carolus : jonggezel, overleden te Bellem op 24.04.1785.
5. 03.01.1746 - Jacoba Theresia : huwde te Bellem op 29.05.1772 met Carolus Franciscus Beelaert.
6. 07.09.1747 - Petrus Bernardus : overleden te Bellem op 27.10.1747.
7. 23.06.1748 - Jacobus Franciscus : overleden vóór 1749.
8. tweeling - Joannes Antoniu : overleden vóór 1749.
9. 24.09.1749 - Maria Anna :

Antonius overlijdt te Bellem op 08.12.1749 (2) nagenoeg in de fleur van zijn leven, slechts vierenveertig jaar oud, bijna veertig jaar jonger dan zijn vader die het jaar voordien gestorven was.

Veel herinneringen zijn er voor het nageslacht van deze schaduwfiguur niet overgebleven; zelfs geen staat van goed.

In een akte van 25 april 1778 (9) betreffende een hypothecaire lening door zijn zoon Ignatius Josephus aangegaan voor de aankoop van een nieuw gebouwd huis, "wesende eene geoctroyeerde her-

berge genaemt De Keyserlycke Waepenen", gelegen aan de noordzijde van de vaart, lezen we zelfs dat de goederen die het sterfhuis van Antonius Rootsart toekwamen nog steeds "*gemeene ende onverdeelt*" waren.

Zijn weduwe hertrouwt te Bellem op 10 maart 1750 met een zekere Franciscus Van De Voorde.

Voor haar begon een nieuw leven!

Naar aloude gewoonte, en zoals het behoorde voor iemand van notabele afkomst, werd ook hij begraven binnen de kerk van Bellem, en was zijn grafsteen nog aanwezig in het hoogkoor van deze kerk tot de vooravond van de brand in 1944.

Gelukkig werd de tekst in de grafsteen gebeiteld door enkele ijverige zielen genoteerd en werd op die manier een stukje familiegeschiedenis bewaard. Antonius zal waarschijnlijk nooit gedacht hebben op die manier zijn steentje te hebben bijgedragen in een stukje locale geschiedenis.

Willy JOOS
Drongen-Baarle

Bronnen:

- (1) De gegevens betreffende het uitzicht en de situering van deze grafsteen werden genoteerd bij de tekst van de grafzerk. Met dank aan Roger Defruyt voor het ter beschikking stellen van die nota's.
- (2) Parochieregisters D,H,O in de vorm van microfiches aanwezig in het Gemeentelijk Archief- en Documentatiecentrum van Aalter te Poeke.
- (3) R.A.K. parochieregisters D, H, O - op microfilm gemeente Meulebeke.
- (4) R.A.G. fonds Bellem - Kerkarchief nr. 23/4.
- (5) R.A.G. fonds Bellem - Oud Archief nr. 6.
- (6) R.A.G. fonds Bellem - Oud Archief nr. 24.
- (7) R.A.B. parochieregisters D, H, O - op microfilm gemeente Landegem.
- (8) V.V.F.-Oostende - Klappers op de parochieregisters van Oostende (fotocopieën) (originele parochieregisters zijn verbrand bij het bombardement van Oostende).
- (9) R.A.G. fonds Bellem - Oud Archief nr. 24.

DUITSE BEZETTING TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG

In 1942 werd op de grensscheiding tussen Aalter (Maria-Aalter) en Knesselare een Duits barakken-complex gebouwd. Ongeveer twee jaar bleef de bezetter deze installaties, die voor de Aalterse en Knesselaarse bevolking steeds met een waas van geheimzinnigheid afgeschermd bleven, gebruiken.

Niemand kan zich nog herinneren dat ingezetenen ooit aan de weet gekomen zijn wat er zich achter de muren van "de barakken" heeft afgespeeld.

Na een halve eeuw en na jarenlange opzoekingen bij allerlei instanties in het binnen- en buitenland, zijn we ook geen stap dichterbij gekomen om dit raadsel op te lossen.

Daarom willen we datgene wat nog in onze herinnering gebleven is in deze bijdrage voor het nageslacht bewaren.

Wanneer men zich van Knesselare naar het station van Maria-Aalter begeeft, komt men bij de grensscheiding van de gemeenten Knesselare en Aalter, op een wegsplitsing. Op deze hoek was er vroeger een herberg die uitgebaat werd door Leonard "*Nardje*" De Baets. Aan de achterzijde van de woning vertrok een aardeweg die naar "*De Springbareel*" leidde, om dan langsheen de spoorweg het station van Maria-Aalter te bereiken.

Bij het begin van deze aardeweg, juist op de gemeentegrens van Aalter, werd tijdens de tweede wereldoorlog door de bezetter een verharde weg aangelegd die liep langs de hoeve, bewoond door Emiel Lataire, om eenmaal voorbij de omwalling van de hoeve, toegang te verschaffen tot een door de Duitsers gebouwd barakken-complex. Deze barakken werden midden de weilanden opgetrokken en waren door een prikkeldraadomheining, met daarachter een net van loopgraven, afgeschermd. Het geheel had ter beveiliging een wachthuisje dat zich ter hoogte van de beek bevond, die iets verder in de Brugse Vaart uitmondt. Dag en nacht werd er binnen de omheining patrouille gedaan.

Toen de Duitsers hun intrek namen in het kantonnement, deden allerlei geruchten de ronde omtrent de aard en het doel van deze mili-

taire installaties. Men sprak van “*een afluisterpost*”, van “*een uitzendpost*” tot van “*een radarstation*”, maar gezien de ligging van het complex was dit laatste bijna onvoorstelbaar en zou het zeker niet logisch geweest zijn. De installaties lagen op een glooiing tussen de hoogtelijnen van 12,5 en 10 meter boven de zeespiegel terwijl het omliggende landschap hoger ligt. Zo bevindt zich het St.-Pietersveld op 25 meter en de kerk van Knesselare op 22,5 meter boven de zeespiegel. Een radarpost kon dus nooit, en zeker niet, zijn beginfase in oogschouw nemende, in een dal opgesteld worden. Anderzijds werden er nooit antennes opgemerkt.

Nog geheimzinniger werd het geheel, toen vanaf het spoorwegstation van Maria-Aalter naar het kampement, een telefoonleiding getrokken werd waarbij minstens een dertigtal luchtlijnen een verbinding met het telefoonnet tot stand brachten. Het militair geheel werd zorgvuldig afgeschermd van de buitenwereld. Niemand kan zich herinneren dat ooit iemand van de burgerbevolking, behalve twee kuisvrouwen afkomstig van Maria-Aalter, toegang tot het kamp kreeg. Zelfs de hoevebewoners die nochtans hun omliggende landerijen mochten blijven bewerken, hebben ooit geweten wat er in “*de barakken*” gaande was.

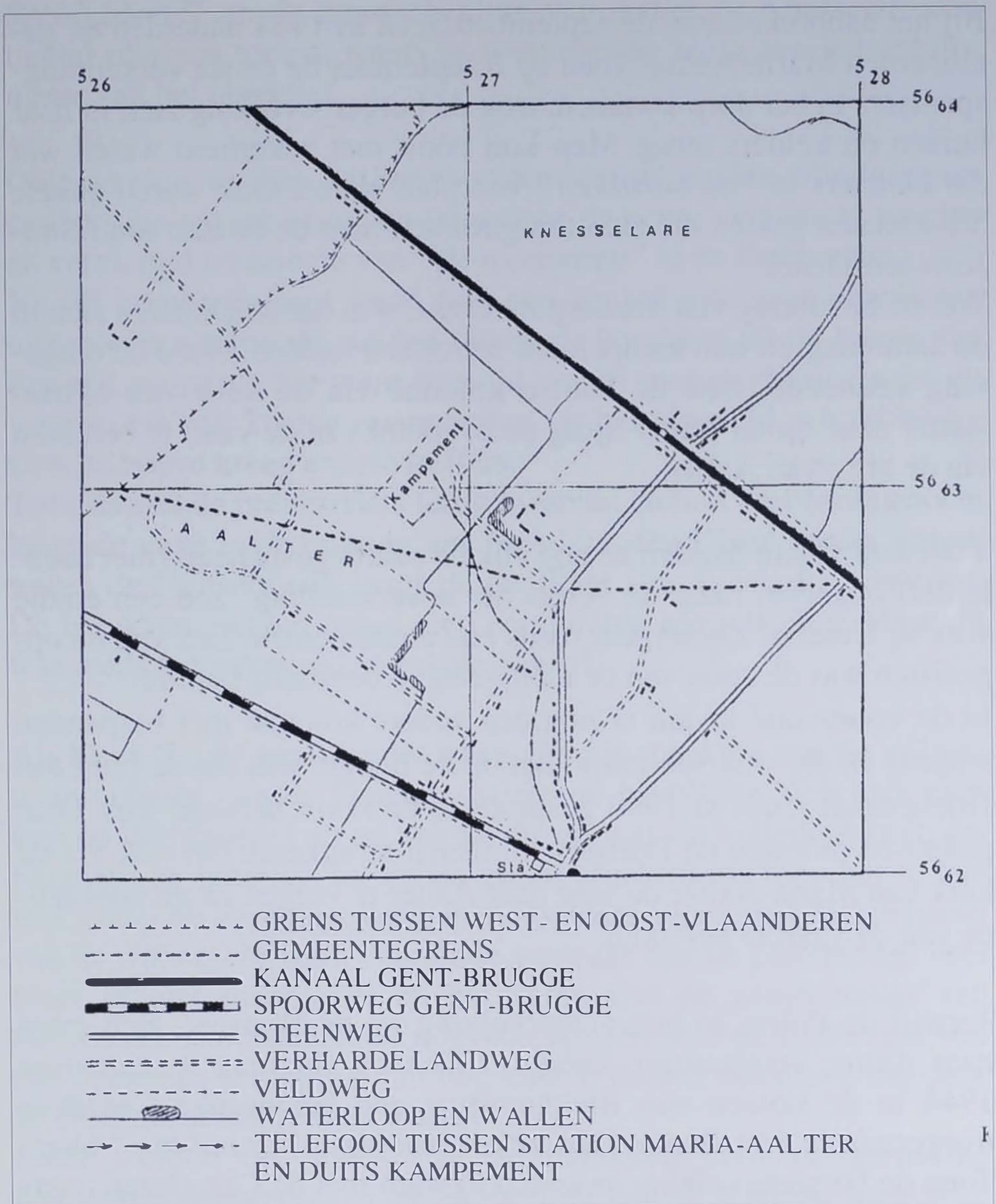
Alhoewel rudimentair gekamoefleerd, werd de installatie nooit het doelwit van geallieerde luchtaanvallen niettegenstaande er geregeld schepen gemित्रailleerd werden in het kanaal Gent-Brugge, dat slechts een paar honderd meter verder gelegen was.

Ook voor de Duitse soldaten die het kamp bevolkten, was een gewisse geheimhouding geboden. Er werd een strenge tucht toegepast. Zo mochten ze zelden het kamp verlaten en niet iedere herberg was hen toegelaten. Alhoewel er aan de nabijgelegen (gesprongen) brug van Overleie (Hoekestrategie) toch enkele herbergen stonden, was het hen verboden erheen te gaan. Wel mochten ze, in groep en in rang, éénmaal per week een welbepaalde herberg aan het station van Maria-Aalter bezoeken. (Café “*Bij Alida*” - vroeger “*De Rust der Wandelaar*” bij Ivo Buysse.)

Na hun cafébezoek trokken ze opnieuw in rang en meestal zingend terug naar het kampement.

Al deze geheimdoenerij droeg ertoe bij dat vele mensen in de omgeving dan ook niet ten onrechte geallieerde bombardementen of

luchtaanvallen vreesden. Zo leefden de bewoners van de nabijgelegen hoeve van Emiel Lataire voortdurend in de onzekerheid. Maar nooit werd ooit één poging ondernomen om de installaties te vernietigen. Eénmaal zijn er in de omgeving bommen gevallen maar deze waren niet gericht uitgeworpen. Het betrof waarschijnlijk een bommenlast die gedropt werd door een in moeilijkheden verkerende bommenwerper die op de terugweg was na een bombardement in Duitsland. Deze bommen vielen midden de velden nabij Hoekestraat langs de overzijde van het kanaal Gent-Brugge.

Het einde van een mythe.

Bij het aanbreken van de septemberdagen in 1944 naderden de geallieerden Maria-Aalter. Toen op 8 september de eerste verkenningsspansters in het dorp kwamen, trok de burgerbevolking zich in haar huizen en kelders terug. Men kon nooit met zekerheid weten wat die Duitsers in “*de barakken*” van plan waren. Ook waren enkele SS-soldaten gezien die zich terugtrokken naar de bossen rond Sint-Joris-ten-Distel.

Wat de bevolking van het dorp niet wist, was dat de Duitsers zich in de namiddag uit hun kampement getrokken hadden. Goed de omgeving kennende, trok de Duitse kolonne via de kerk van Maria-Aalter naar Aalter om er tijdig de overkant van de vaart te bereiken via de brug van Aalter.

Vóór hun vlucht hadden ze nog enkele paardegewassen (met begeleider) opgeëist, maar de verplichte tewerkstelling zou een eindje voorbij Ursel of Zomergem reeds een einde nemen. Eén van de opgeëisten was de zoon van de nabijgelegen boerderij Lataire.

In de vooravond kwam er nog een andere kolonne met bespannen wagens en die waarschijnlijk niet op de hoogte was dat de brug aan Hoekestraat reeds in 1940 gesprongen en nooit hersteld was. Daar gekomen moesten de Duitsers in allerijl terugkeren om ook via de kerk van Maria-Aalter de weg naar Aalter te volgen en de noordzijde van de vaart te bereiken.

Terwijl de Polen, in hun achtervolging op de Duitsers, zich meer naar Aalter verplaatsten, kwam er zich op zaterdag 9 september 1944 in de bossen van Blekkervijver een belangrijke Canadese troepenmacht installeren waar ze als reserve in “*stand-by*” bleef. Toen de burgerbevolking in contact kwam met de Canadezen, werden door deze laatsten natuurlijk inlichtingen ingewonnen omtrent de situatie van de vijandelijke troepen in Maria-Aalter. Onwetend over het feit dat “*de barakken*” ontruimd waren, werden de geallieerden verwittigd dat er een Duits kamp was juist vóór de vaart en dat er ook daags voordien SS-soldaten voorbijgetrokken waren. Na een korte maar onvoldoende verkenning met enkele “*brenccarriers*” en nadat de Canadezen onder vuur genomen waren (maar dan van de overkant van de vaart) trokken ze zich terug naar de bossen van Blekkervijver, waar de artillerie in stelling gebracht werd om het barakken-complex onder vuur te nemen.

Niettegenstaande de korte afstand en de gemakkelijke schootshoek, vielen tal van artilleriegranaten te kort, bij zoverre dat er tussen “*de*

Springbareel” en de grensscheiding van Aalter en Knesselare een tiental obussen vielen, waarvan sommige op bijna een halve kilometer van het objektief.

Ook werden na het artilleriebombardement enkele blindgangers ontdekt die enkele maanden later door de genie verzameld werden en vernietigd ter hoogte van “*de rootputten*” in de Bokhouten.

Na dit bombardement werd nog een aanval met mortiergranaten uitgevoerd waarbij de weiden tussen de barakken en de hoeve van Emiel Lataire als het ware bezaaid waren met mortierinslagen en waarbij tal van koeien opengereten op het slagveld achterbleven. Ook de hoeve kreeg enkele treffers.

Toen daarna de brencarriers terug kwamen en hun verkenningstocht langs de vaart in de richting van Sint-Joris-ten-Distel verder zetten, waren de Duitsers ook langs de overkant van de vaart verdwenen. De barakken werden totaal leeg en verlaten aangetroffen. Maar dit was reeds het geval sedert enkele dagen!

Als bleek dat de geallieerden geen gebruik maakten van de militaire installaties van de Duitsers, wierp de bevolking zich hals over kop op de inboedel en na enkele dagen was de volledige zaak geplunderd en letterlijk tot op de grond afgebroken. Toen het te laat was greep de burgemeester van Knesselare in, en met tussenkomst van de rijkswacht werd een einde gemaakt aan de plundering. Veel bleef er niet meer over en het enige wat de gemeentekas van Knesselare als oorlogsbuit nog kon spijsen was de opbrengst van een openbare verkoping van nog enkele tonnen steenkool die door de Duitsers achtergelaten waren.

Later werden de ruïnes van de barakken door de gemeente Knesselare overgedragen aan de bezitter van de gronden waarop ze opgericht waren en werden ze door de uitbater van de hoeve Lataire gerestaureerd als volwaardige schuilstallen voor het vee.

Droevig einde voor wat eens een geheimzinnig gedoe was maar waarschijnlijk een belangrijk garnizoen voor de Duitse bezetter.

Vraagtekens omtrent “de barakken” blijven!

Zoals hiervoor reeds gemeld deden allerlei geruchten de ronde omtrent hetgeen zich afspeelde achter “*der stacheldracht*” en de loopgraven die rondom het barakken-complex aangebracht waren. Na jarenlange opzoekingen zijn wij er niet in geslaagd aan de weet te

komen welke eenheid er gelegerd was en wat haar juiste opdracht was. Opzoeken bij het "Militär-geschichtliches Forschungsamt - Abteilung AIF III" te Freiburg leverde niets op. Een klein sprankeltje hoop gaf ons het "Bundesarchiv - Militärarchiv" waar men ons alleen kon mededelen dat het geheel gebouwd werd in opdracht van de "Organisation Todt", door de groep "Plannen Einsatzgruppe West - Oberbauleitung Belgien". Schetsen, bouwplannen of foto's waren er niet te vinden.

Het "Navorsings- en Studiecentrum voor Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog" stelt zich de vraag of het barakken-complex niets te maken had met de vliegvelden van Aalter en Ursel. Daarop moet men zeker negatief antwoorden want deze vliegvelden waren niet meer bedrijvig, toen begin september 1944 de Duitsers zich nog steeds ter plaatse bevonden om in allerijl hun garnizoen op te geven.

Henri DE BAETS

AALTERSE OUDSTRIJDERS VAN DE OORLOG 1914-1918

In de maand augustus 1914 werden ongeveer 500 Aalternaren opgeroepen om de wapens op te nemen tegen de Duitse invallers. 38 soldaten van Aalter sneuvelden aan het front of stierven door ziekte tijdens de oorlog of er na.

Wij zijn de mening toegedaan, dat het past deze oudstrijders ook eens voor te stellen vooraleer zij in de anonimiteit verdwijnen. Wij beschikken helaas maar over schaarse gegevens over het leven van onze oudstrijders 1914-1918, zodat we afhankelijk zijn van de goede wil van onze leden, die ons de nodige gegevens willen verschaffen. We beginnen deze rubriek met een bijdrage van Paul Van Damme over zijn grootvader, Alfons-Joseph Van Damme, oudstrijder 1914-1918. Wij danken hem van harte voor deze bijdrage.

ALFONS-JOSEPH VAN DAMME

Op 4 februari 1887 traden Leonard Van Damme en Melanie De Pijper in het huwelijk en gingen te Aalter in de Sterrewijk wonen. Op 16 november van hetzelfde jaar werd hun eerste kind Alfons geboren en er volgden verder nog twee broers en twee zussen. Nadien ging het gezin zich in het Hageland vestigen.

Alfons bezocht de lagere school in de Stationsstraat te Aalter tot aan zijn Eerste Communie in 1899. Daarna werkte hij als “koeier” bij zijn tante Nette in Poeke, waar hij voor vier frank per maand alle soort werk moest verrichten. Toen hij 17 jaar oud was verhuisde het gezin naar een boerderij op Brug-Zuid.

Toen Alfons twintig jaar geworden was moest hij naar de loting en werd “erin” geloot, zodat hij in 1908 soldaat 2de klasse werd.

Hij moest zich bij de mobilisatie op 1 augustus 1914 naar Lier be-

geven, en werd er ingedeeld bij het 4de Jagers te Voet. Op 4 augustus vielen de Duitsers ons land binnen.

DE VERDEDIGING VAN LUIK

De 15de gemengde brigade, die bij de aanvang van de krijgsvaerichingen te Hoei gedetacheerd was, werd op 5 augustus ter versterking van de 3de legerdivisie naar Luik gezonden. Om de tussenruimten tussen de forten rond Luik te vullen kreeg de vestingscommandant Leman er de 3de divisie voor, zo'n 3.000 man.

Die avond zag Alfons over heel het oosten een grote gloed van branden en kanonvuur. Bij hem was er nog een soldaat uit Aalter, Emiel De Smet. Deze zei tegen hem: “Ik ga naar mijn vrouw schrij-

ven dat ze mij niet meer moeten verwachten, dat we hier nooit meer uitkomen”.

Het 4de Jagers nam deel aan het gevecht rond het gehucht “Les Communes” en te 10u30 kwam het bevel over de Maas terug te trekken. De 15de brigade verzamelde te Fragnée en marcheerde van hieruit op 6 augustus in de richting van Brussel om zich bij de hoofdmacht van het Belgische leger te voegen.

Nu werden het 1ste en het 4de Jagers definitief bij de 3de Legerafdeling gevoegd en maakten de brigade N uit. Op 8 augustus bereikte de Legerafdeling de Gete.

Op 14 augustus werd Alfons ingedeeld bij het 1ste Regiment Jagers en bleef daarvan heel de oorlog deel uitmaken.

TERUGTOCHT

Onder Antwerpen namen de twee regimenten deel aan de uitvallen van 24 augustus en 9 september.

Op 9 september rukte de 3de Legerafdeling over de Dijle te Muisen, Haacht en Rijmenam en nam het dorp Haacht in.

De 10de sloeg de Legerafdeling een geweldige tegenaanval af.

De 11de zette ze haar opmars voort: ze heroverde Wespelaar, het station van Haacht en Laar.

Op 12 september werden haar troepen gedwongen zich terug te trekken op de bruggehoofden van Haacht en Rijmenam.

Op 13 september trok de Legerafdeling zich terug op Antwerpen, meer bepaald rond het fort van Breendonk. Het fort Breendonk werd gebouwd van 1906 tot 1914 en was een onderdeel van de Antwerpse verdedigingsgordel. Het staakte als laatste fort de strijd.

Op 8 oktober raakte Alfons te Lokeren nog betrokken bij de gevechten tijdens de terugtocht. Het Belgische leger trok zich steeds verder terug tot achter de IJzer.

Vanaf 14 oktober verdedigde de brigade Jagers het front Schoorbakke-Tervate.

Op 22 oktober sloegen het 1ste Regiment Jagers en het 9de Linierement de vijand terug in de streek van Lombardsijde. De troepen van Generaal Jacques, die toen de vooruitgeschoven stelling van Lombardsijde hadden veroverd, hadden nog juist het hoofd geboden aan de uiterst verwoede aanvallen van het 13de en 33ste Ersats-Brigaden.

DE HEILIGE WACHT

Na deze periode van strijd werd het 1ste Regiment Jagers in reserve geplaatst, om daarna deel te nemen aan de slag in de sector Pervijze-Kaaskerke, van mei 1916 tot januari 1917.

Van einde 1914 tot april 1916 bezette de 3de Legerafdeling de sector Diksmuide. Daarna verbleef de Legerafdeling een maand in de sector van Lo.

Alfons vertelde hierover dat ze eens 24 uur in de regen zaten, in de loopgrachten langs de IJzer, zonder afgelost te worden.

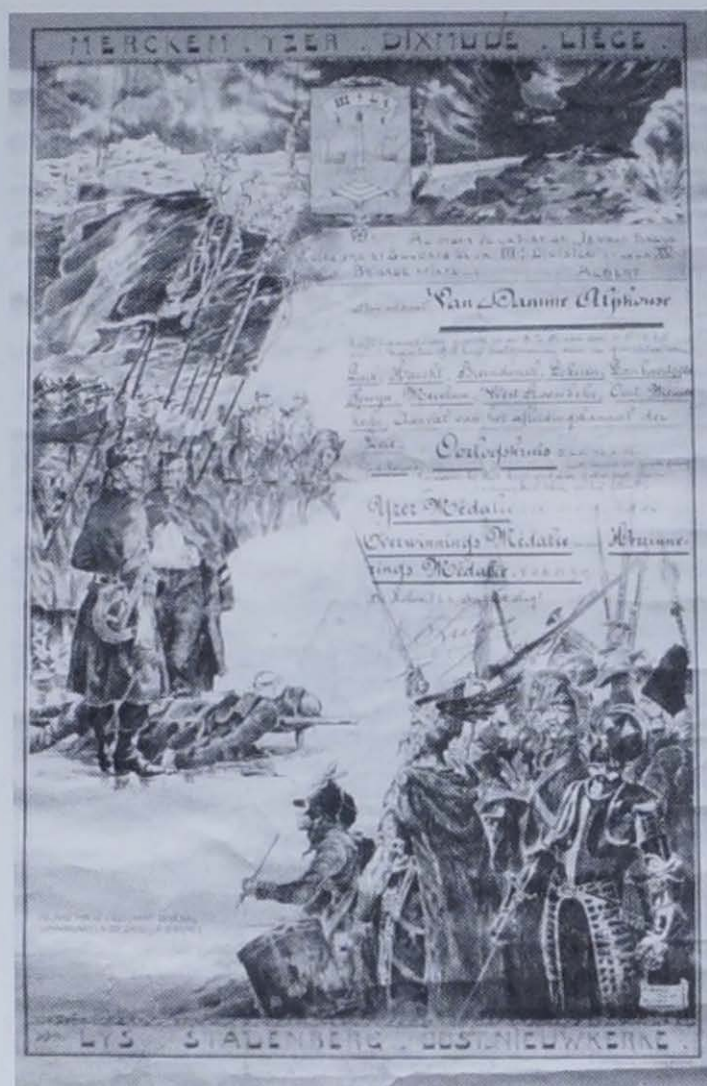
Hij werkte in de veldkeuken op het front. Soms moest men water uit de obusputten schoppen om te gebruiken. Ook gebeurde het eens dat ze met het eten drie dagen niet bij soldaten konden komen door het kanonvuur. Dan moesten deze hun plan maar trekken.

Op een keer moest hij ook, in een donkere nacht, vooruitkruipen in een gracht alover een dode soldaat. Dit gaf een heel naar gevoel.

Op 16 juni 1916 werd Alfons gedecoreerd met het Oorlogskruis 2de Klasse, "Voor moed en goed gedrag waarvan hij blijk heeft gegeven gedurende zijn lange tegenwoordigheid op het front".

Van maart tot december 1917 was de Legerafdeling in de sector van Ramskapelle. Uit het spaarboekje van Alfons, dat loopt vanaf juli 1917, kunnen we duidelijk de periodes nagaan waarin hij aan het front was, namelijk van 22 juli tot 25 augustus 1917, verder vanaf 2 tot 22 september, daarna werd hij uitbetaald per trimester.

Alfons heeft achteraf nooit veel verteld over de oorlog. Wat hij wel eens vertelde was het volgende. Op een ochtend was er gasalarm. Iedereen grabbelde naar zijn gasmasker, maar Alfons vond het zijne

Op 16 juni 1916 werd Alfons het Oorlogskruis 2de Klasse toegekend.

Duitsers begonnen om 8 uur de aanval en veroverden heel wat Belgische stellingen. Om 13 uur kreeg de 3de divisie bevel tot een tegenaanval.

In het boek *“Onze helden gesneuveld voor het Vaderland”* uit 1926 schrijft men hierover het volgende: *“En onze jongens staan gereed; in volle zon, de granaat in de linkerhand, de bajonet op ‘t geweer! Het is een heerlijk weer om den dood in te gaan”*.

De Jagers te Voet en Linietroepen heroverden één voor één de stellingen. Om halftien ‘s avonds was de volledige nederlaag verzekerd.

HET EINDOFFENSIEF

Eerste stadium:

Op 28 september vertrokken het 1ste en 4de Jagers vanuit Boezinge; zij veroverden de versterkte *“Waldriegel”* linie te Langemark-Poelkapelle. Men slaagde er niet in, ondanks een hele dag zware gevechten, het dorp in te nemen. Op 30 september braken ze door en veroverden verder Oostnieuwkerke, Most. Op 4 oktober bevonden de Jagers zich vóór Roeselare.

Tweede stadium:

Van 14 tot 20 oktober nam de divisie deel aan de slag Torhout-Tielt. Op 31 oktober lag zij in reserve te Torhout. Tot 11 november drongen de Jagers dan verder vooruit langs Lotenhulle, Nevele, St.-Martens-Lerne, Deurle, Bommelhoek, De Pinte en eindigde de oorlog op de linkeroever van de Schelde van Zevergem tot Eke.

Wapenstilstand:

Toen de klaroenen de wapenstilstand bliezen was Alfons in De Pinte. Hij kreeg de toestemming om naar huis te gaan. Na vier jaar oorlog ging hij toen te voet naar huis. Hij moest kloppen en roepen om te worden binnengelaten. Zijn vader, moeder, twee broers en twee zussen zaten nog vol schrik in de kelder, ze wisten niet dat het voorbij was. Het was een blijde thuiskomst en dan was het vertellen tot laat in de nacht over de oorlog en alles wat hij beleefd had.

Toen moest hij terug naar De Pinte en tot in 1919 moest hij nog te Krefeld Duitsland bezetten.

Het mobilisatie-zakboekje, het spaarboekje en de vuurkaart van Alfons.

ONDERSCHEIDINGEN

In totaal kreeg hij negen medailles.

1. Oorlogskruis (16-6-16)

2. IJzermedaille
(12-2-19)
3. Overwinningsmedaille
(24-9-19)
4. Herinneringsmedaille
(24-9-19)
5. Ridder in de Orde
Leopold II met zwaar-
den (21-7-40)
6. Ridder in de
Kroonorde met zwaar-
den (21-7-49)
7. Herinneringsmedaille
van de regering van
Z.M. Leopold II (12-
10-53)
8. Kruis van Ridder in de
Leopoldsorde met
zwaarden (20-7-59)
9. Herinneringsmedaille
van de regering van
Z.M. Albert I (21-7-63)

In 1924 trouwde Alfons met Emma De Roo. Ze gingen op een boerderijtje wonen in de Weststraat en kregen vijf kinderen. In 1936 verhuisden ze opnieuw naar een grote boerderij in Ter Lake nr. 1.

In 1939 werd bijna al het land ingenomen voor de aanleg van het militair vliegveld.

In 1948 stierf mijn grootmoeder en Alfons bleef met zijn kinderen op de boerderij wonen; hij is er ook gebleven toen mijn vader ze in 1961 overnam.

Enkele maanden na het overlijden van grootmoeder, werd begonnen met de aanleg van het industrieterrein en opnieuw werd grond ingenomen.

Enkele jaren later moest men de hoeve verlaten voor de bouw van een fabriek. De verhuis was gepland voor 22 april 1967, maar Alfons heeft het niet meer beleefd. Op woensdag 5 april kreeg hij een beroerte en hij stierf op zondag 9 april 1967.

Paul VAN DAMME

Alfons met zijn kleinzoon, Paul, op 7 december 1963.

Bibliografie

- Guldenboek der Vuurkaart 1935-1936 (uitgeversfirma J. Rosez N.V., Brussel)
- Onze Helden, gestorven voor het Vaderland, 1926 (René Lyr)
- 14/18, Een oorlog in Vlaanderen, Retrospectief 1984 (Luc Schepens)
- 14/18, De eerste wereldoorlog, geïllustreerd verzamelwerk in 80 afleveringen.

Deel 9: Inval in België

Deel 13: Het Westelijk front loopt vast

OVER EEN PASTOORSWONING EN EEN KASTEELTJE TE LOTENHULLE (1790 - 1920)

1. ZWART GOED

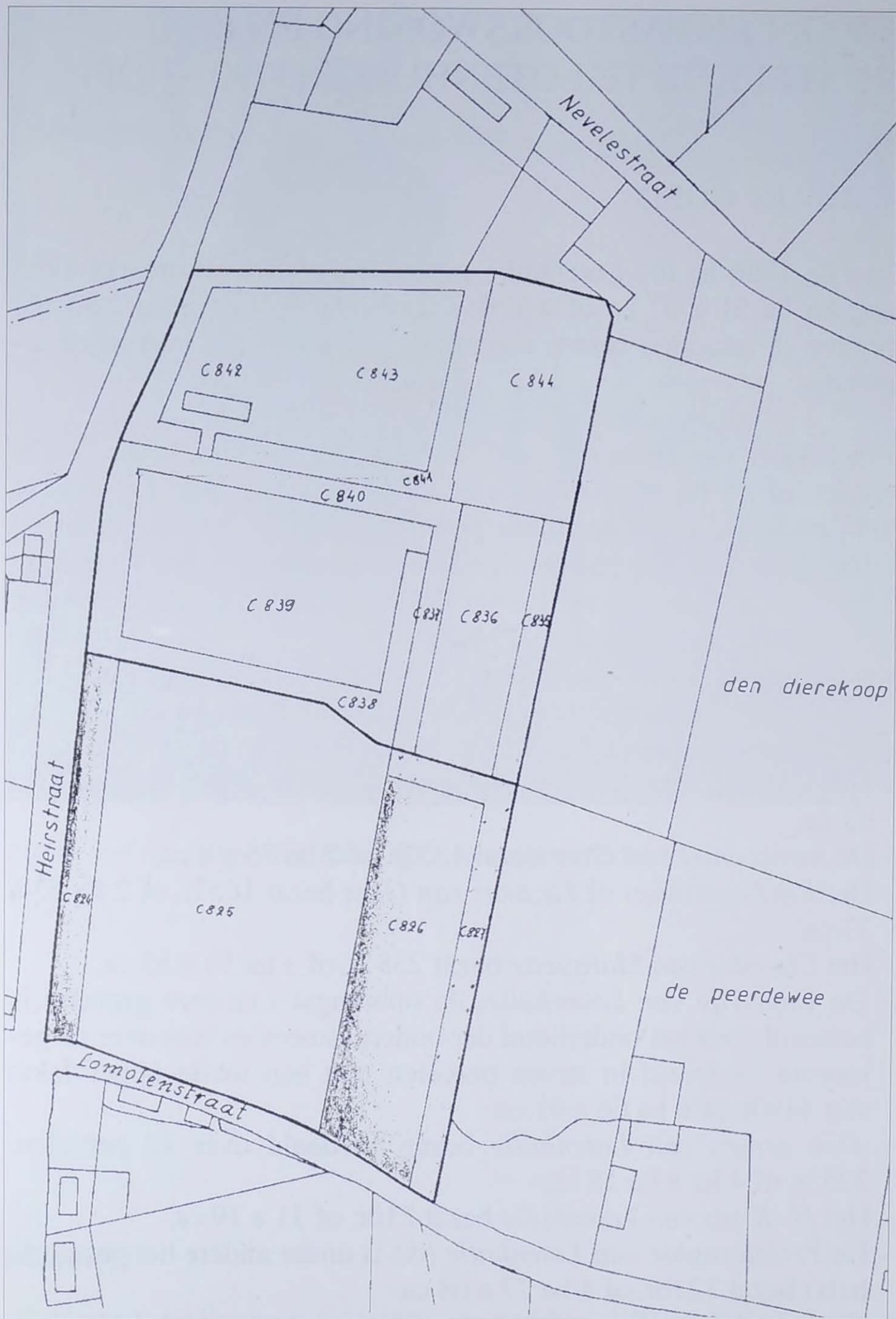
Van de 1766 ha die Lotenhulle groot is, waren er omstreeks 1795 nog 86 ha 91 a 57 ca of 4,87% zogenaamd "zwart goed", dit wil zeggen de gronden waren eigendom van kloosters, kerken of armen.

Het *Closter van Deinze*, gezeid St.-Margriete te Gent, bezat 27.978 roeden of 41 ha 55 a 67 ca eigendom te Lotenhulle. Dit was in hoofdzaak de hofstede, thans bewoond door A. Maenhout in de Grote Lijkstraat. De partijen land, toen vijvers, gelegen alwaar nu nog genoemd *de vijvers*, tussen de Nevelestraat en de Bosstraat, achter de hofstede van Daniël Martens.

- Het *Capittel van St.-Baafs* bezat 825r. (roeden) of 1 ha 22 a 54 ca.
- De *Kerk van Landegem* bezat 1253r. of 1 ha 86 a 11 ca.
- De *Bijlocke te Gent* bezat 7277r. of 10 ha 80 a 88 ca.
- Het *Clooster van Sioen te Oudenaarde* bezat 1896r. of 2 ha 81 a 62 ca.
- De *Armeccamer van Gent* bezat 1852r. of 2 ha 75 a 8 ca.
- Het *Rijckegasthuys of Lazarus van Gent* bezat 1652r. of 2 ha 53 a 77 ca.
- Het *Clooster van Marquette* bezat 2387r. of 3 ha 54 a 55 ca.
- De *Capelrije van Lotenhulle*; de opbrengst van deze gronden is bestemd voor het onderhoud der onderpastoors en was over de gemeente verspreid in zeven percelen met een totale oppervlakte van 4490r. of 6 ha 66 a 91 ca.
- *Den armen van Lotenhulle* bezat, verdeeld over 12 percelen, 3253r. of 4 ha 83 a 18 ca.
- Het *H.-Kruis van Lotenhulle* bezat 210r. of 31 a 19 ca.
- De *Priesteraghie van Lotenhulle* (dit is onder andere het pastoors-huis) bezat 3216r. of 4 ha 77 a 68 ca.

2. HET KASTEELTJE

Wanneer we de kadastrale legger van 1816 ter hand nemen zien we dat ook een gedeelte van de Priesteragie van eigenaar was veranderd.

Zo behoorde toen nog 1 ha 42 a 90 ca toe aan de gemeente van Lotenhulle den presbyter (dit is de heer pastoor). Het zijn de nrs. C 835 t/m C 844. De nrs. C 824 t/m 827, eertijds ook aan de priesteragie, zijn hier eigendom van burgemeester Leon Van Hulle.

Hoe en wanneer precies ze van eigenaar zijn veranderd heb ik niet kunnen terugvinden. Men dient dit ergens te situeren tussen 1797 (aanvulling van het Landboek nog vermeld onder de priesteragie) en 1814 (niet meer vermeld bij de gronden eigendom der gemeente; gemeentearchief).

Burgemeester Leon Van Hulle was dus eigenaar van de gronden en vijvers met kadastrale nummers:

- C 824 met een oppervlakte van 10 a 30 ca
- C 825 met een oppervlakte van 74 a 30 ca
- C 826 met een oppervlakte van 33 a
- C 827 met een oppervlakte van 11a 10 ca.

Hij was nog eigenaar in 1818 en 1820 (Gemeentearchief, Mutat.).

De percelen werden als volgt omschreven:

- C 824 is een vijver
- C 825 is grond
- C 826 is een vijver
- C 827 is een dreef.

Deze situatie blijft zo tot omstreeks 1832. Dan zijn de percelen nrs. C 824 en C 825 in het bezit van Dokter Charles Blomme. Hij was te Nevele geboren omstreeks 1790 en was gehuwd met Marie Thérèse Van de Voorde, dochter van Charles en Marie Thérèse De Clercq. Zij was te Lotenhulle geboren op 14 vendemiaire an 12 der Franse Tijdrekening (7-10-1803).

Na de onafhankelijkheid van België was het noodzakelijk om nieuwe kadastrale plannen te maken. Kaarten die anno 1990 nog gebruikt worden evenwel aangepast aan de perceelwijziging.

Er werden aan de percelen nieuwe nummers gegeven en er werden tevens nieuwe leggers opgemaakt.

De omschrijving in de nieuwe leggers was dan: Karel Blomme, geneesheer, eigenaar van de percelen met nummers:

- Sie. C 242 een huis 1 a 50 ca, dit wil zeggen dat op dit stukje grond een huis stond met een oppervlakte van 1a 50ca. Wanneer het huis gebouwd werd kunnen we lezen op een folio die in het register der veranderingen van grenzen van percelen n° 47 (gemeentearchief) steekt: "*C 242 nouvelle maison batue en 1832, occupée en 1833, Charles Blomme*".

We kunnen dus met zekerheid zeggen dat *“het kasteeltje”* in 1832 gebouwd werd en dat Dr. Karel er met zijn gezin het jaar daarop zijn intrek nam. Dat gezin bestond toen reeds uit:

- Mathilde, geboren te Lotenhulle op 24 januari 1824,

- Camille, geboren te Lotenhulle op 13 december 1825,
- Charles Marie Louis, geboren te Lotenhulle op 12 augustus 1828,
- Henricus, geboren te Lotenhulle op 31 oktober 1830 en
- Felix, geboren te Lotenhulle op 16 januari 1832.

Deze kinderen zijn dus niet op het kasteeltje geboren. Vermoedelijk zijn de twee volgende kinderen er wel geboren.

Dit zijn: Sidonie Angelica geboren te Lotenhulle op 16 september 1836 en Valerie Marie Charlotte geboren te Lotenhulle op 18 mei 1840.

We vermoeden ook dat de woning, wat betreft bouwstijl, weinig veranderd is.

“Toegang over de omgrachting met brug en smeedijzeren hek met gekasseide oprit. Rechthoekig onderkelderd gebouw, vijf traveeën, twee bouwlagen onder schilddak van leien met dakkapel en œils de bœufs (dit zijn de twee ronde venstertjes in het dak).

Bepleisterde lijstgevel op gecementeerde plint met dubbelhuis opstand. Rondboogvormige benedenvensters met bewaard houtwerk en sierlijke waaier. Rechthoekige bovenvensters met doorgetrokken lekdrempels. Witte persiennes. Rondboogdeur met flankerende pilasters met Ionisch Kapiteel en kroonlijst. Gecementeerde achtergevel met rechthoekige vensters met persiennes; op de bovenverdieping geriemde vensteromlijstingen met sluitsteen. Rechts boven venster met imitatieraam.”

Lootenhulle

't Kasteeltje.
Le petit Château.

Achterzijde van het kasteeltje. (Eigen verzameling)

(Uit: *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen*. Architectuur deel 12n1.)

- Sie. C 243 een lusttuin met een oppervlakte van 73 a 20 ca.
- Sie. C 244 een vijver als lusttuin met een oppervlakte van 15 a 80 ca.

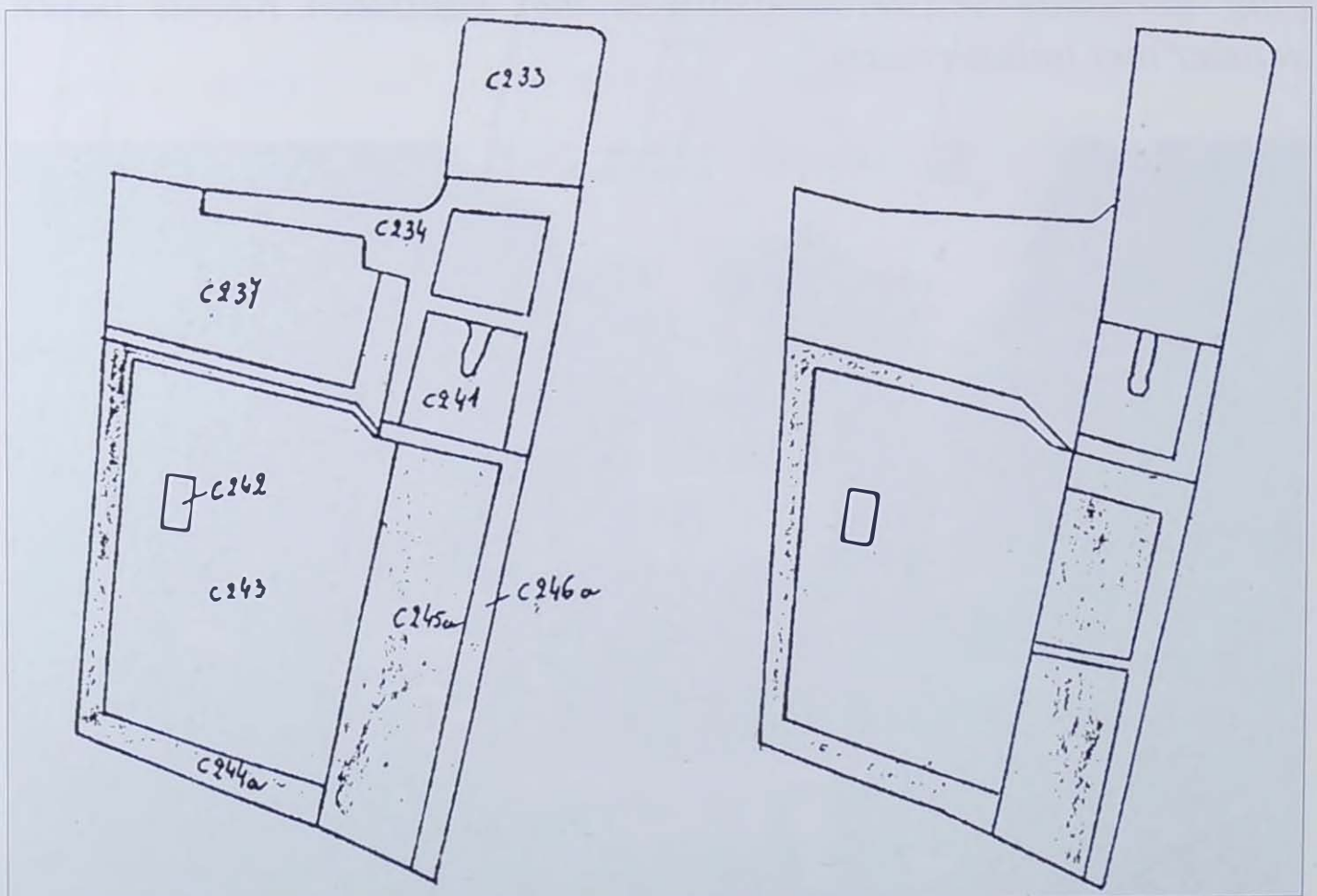
De twee percelen met nr. Sie. C 245 en Sie. C 246 behoren toe aan Leon Van Hulle.

C 245 is beschreven als: *lustwater als lustgrond* met een oppervlakte van 33 a 90 ca en C 246 is *dreef als lustwater* met een oppervlakte van 10 a 30 ca.

Deze percelen bleven nog in bezit van Leon tot na 3 augustus 1841.

Op de gedrukte kadastrale legger van omstreeks 1850 staan deze twee percelen bij de weduwe en kinderen Dr. Charles Blomme. Het hele domein werd toen als volgt omschreven:

- C 242 huis 1 a 50 ca
- C 243 lusttuin 73 a 20 ca
- C 244a vijver 17 a
- C 245a water als lustgrond 30 a en
- C 246a dreef 11 a 80 ca.

Mutaties omstreeks 1845 (GAL).

Dr. Charles Blomme is op 6 december 1846 te Lotenhulle overleden.

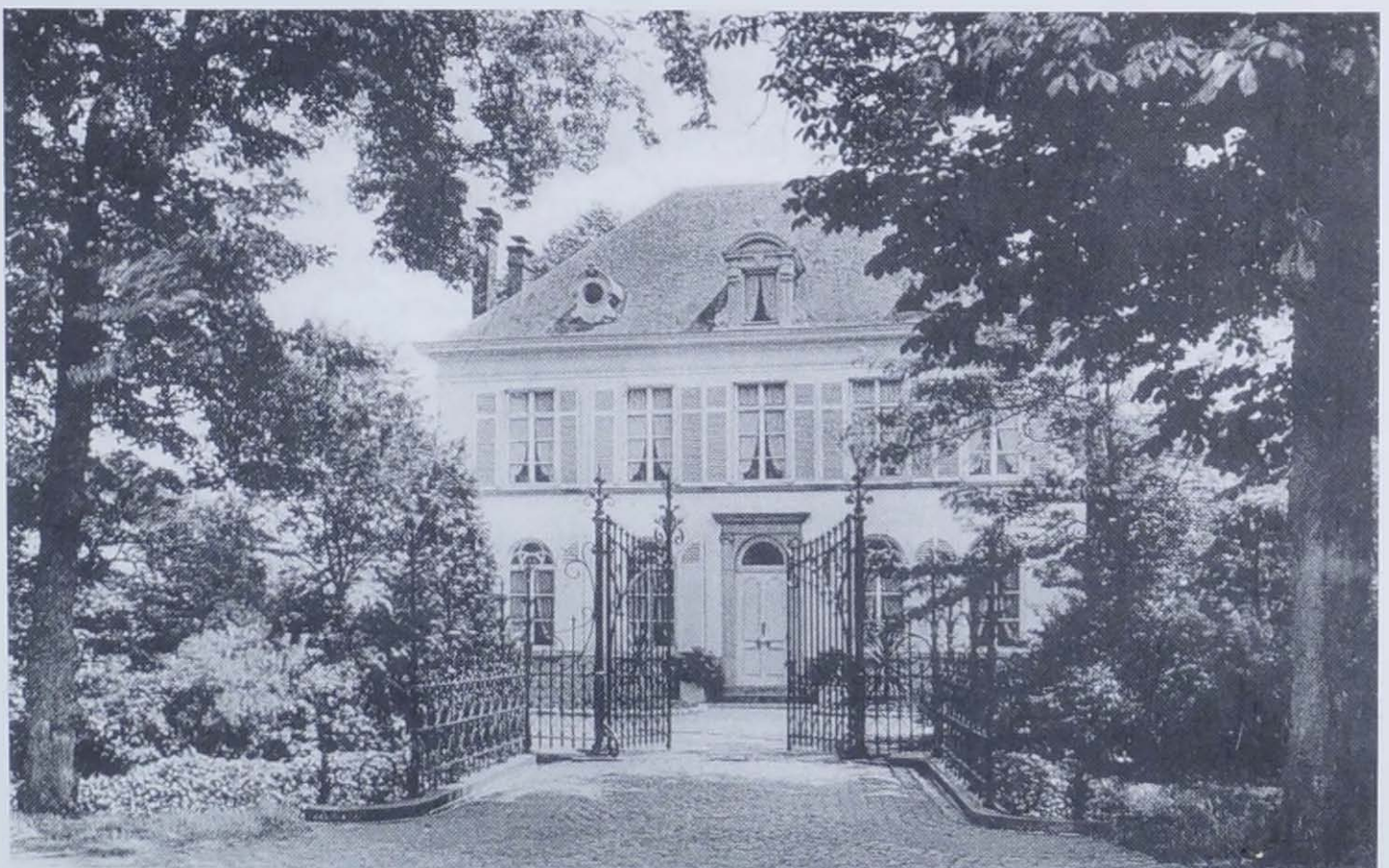
Vanaf 1847 kunnen we gebruik maken van een nieuwe bron, namelijk de bevolkingsregisters. Zo kunnen we lezen dat Eugenie Meire ook op het kasteeltje woonde, maar dan als dienstmeid. Zij huwde op 6 januari 1849 en ging bij haar man wonen. De nieuwe meid werd Joanna Carharina De Rijcke. Zij kwam op 18 augustus 1848 van Ledeberg. Een drietal jaar later verliet ze reeds het kasteeltje en ging te Gent wonen op 18 november 1851.

Op 4 juli 1855 stapte Camilla Blomme te Lotenhulle in het huwelijksbootje.

We zien evenwel dat zij reeds op 9 maart van het zelfde jaar naar Kortrijk was uitgeschreven. Volgens dezelfde registers was Charles Marie Louis Blomme naar Nevele verhuisd.

Kandidaatsnotaris Henricus Blomme verhuisde naar Nevele op 4 juni 1860. Zes jaar later komt hun moeder te overlijden, meer precies op 26 november 1866. Het zijn dan haar kinderen Felix (die ook dokter is) en zijn zusters Mathilde, Sidonie en Valerie, die het kasteeltje blijven bewonen en het uitzicht ervan bepalen.

In 1874 worden grote werken uitgevoerd. Zo wordt het woonhuis vergroot. Dit is waarschijnlijk het bijgebouw aan de linkerzijde, dat

Lotenhulle, kasteel "Ter Wallen".

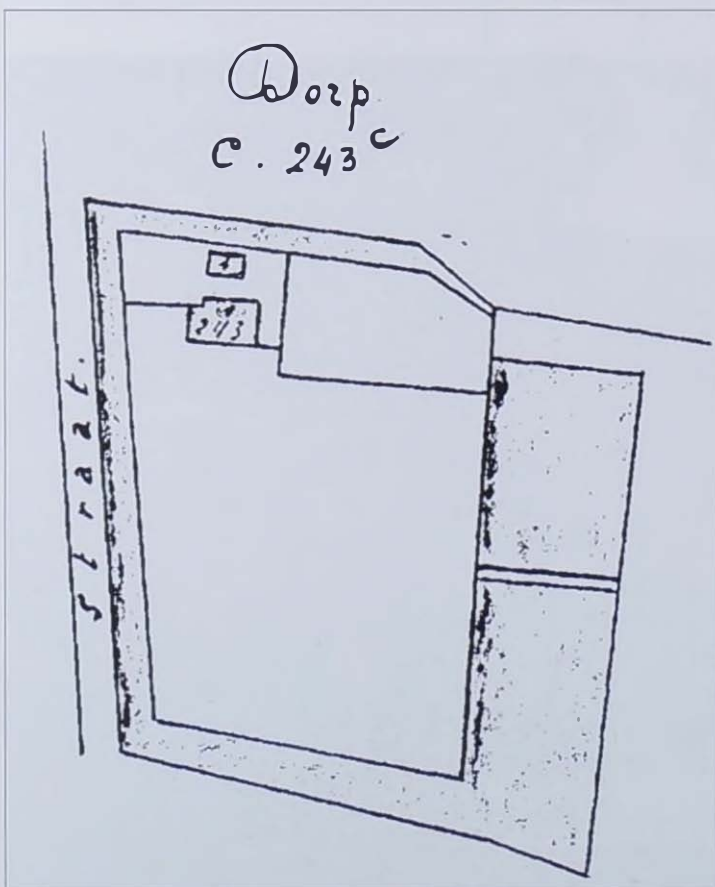
thans de keuken is. Vermoedelijk werd toen ook een serre aan het huis gebouwd. Ook in de hof werd een serre gebouwd. Eveneens werd in 1874, ten noorden van het woonhuis, het koetshuis opgetrokken.

“Thans een remise en hovenierswoning van drie traveeën breed en drie traveeën diep onder schilddak van pannen, thans met uitzondering van de noordgevel roze geschilderd. Z en O gevels gericht naar het huis en moestuin geritmeerd door rondboogarcade waarin rechthoekige poort en deur. Gevels van dienstwoning met rondboogvormige bovenvensters in boogveld van de arcades, op zwikken oculi. Mestvaalt en aalpompe tegen de oostgevel.” (Travee is een gebinte van het dak.)

(Bron: *Bouwen door de eeuwen heen.*)

In de registers van 1866 - 1880 staat Sophie Huyvaert als dienstmeid. Daaropvolgend van 1880 tot 1890 kreeg Sophie hulp van een andere meid of was Sophie reeds verhuisd? Dit van Marie Thérèse Verhoye.

Marie Thérèse was er nog in 1890. Wanneer zij de woning verlaten heeft, is eveneens niet bekend. Hortense De Craene nam haar plaats in.

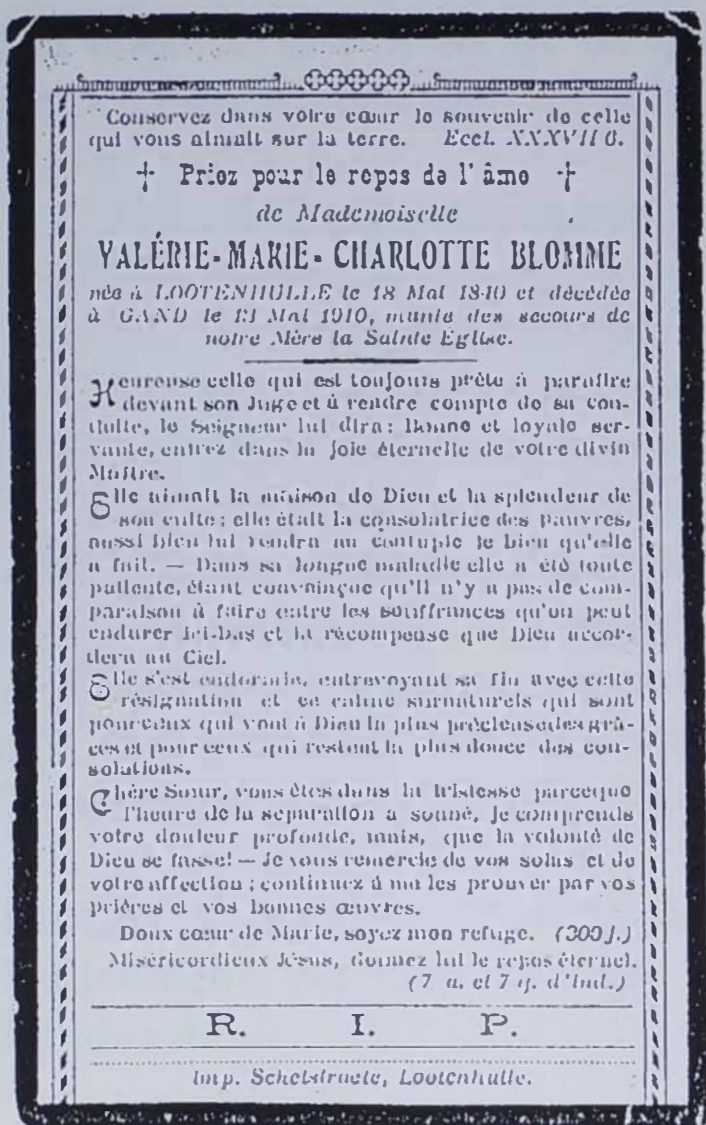

Mutaties ca. 1874 (Gemeentearchief Lotenhulle, GAL)

Dr. Felix Blomme zou een 14-tal jaren genoten hebben van het koetshuis. Hij kwam te overlijden op 8 augustus 1888. Zijn zuster Mathilde sterft te Lotenhulle op 21 oktober 1897 en Valerie sterft te Gent op 13 mei 1910.

In 1910 werd de serre aan het huis afgebroken. Deze in de tuin was reeds in 1885 verwijderd.

In de grote oorlog (1914-1918) heeft het kasteeltje schade geleden. Omtrent de aanvang is weinig gevonden. Enkel bij de verkoop van het kasteeltje

Bidprentje van Valérie-Marie-Charlotte Blomme. (Eigen verzameling.)

wordt gewag gemaakt van een nog te krijgen vergoeding. De verkoop van het kasteeltje bracht een eind aan het tijdperk van de Blommes, want na het overlijden van Sidonie, te Gent op 22 december 1921, was blijkbaar niemand van de familie nog in het erfgoed geïnteresseerd en werd het openbaar te koop aangeboden. Het werd gekocht door de toenmalige notaris Herteleer.

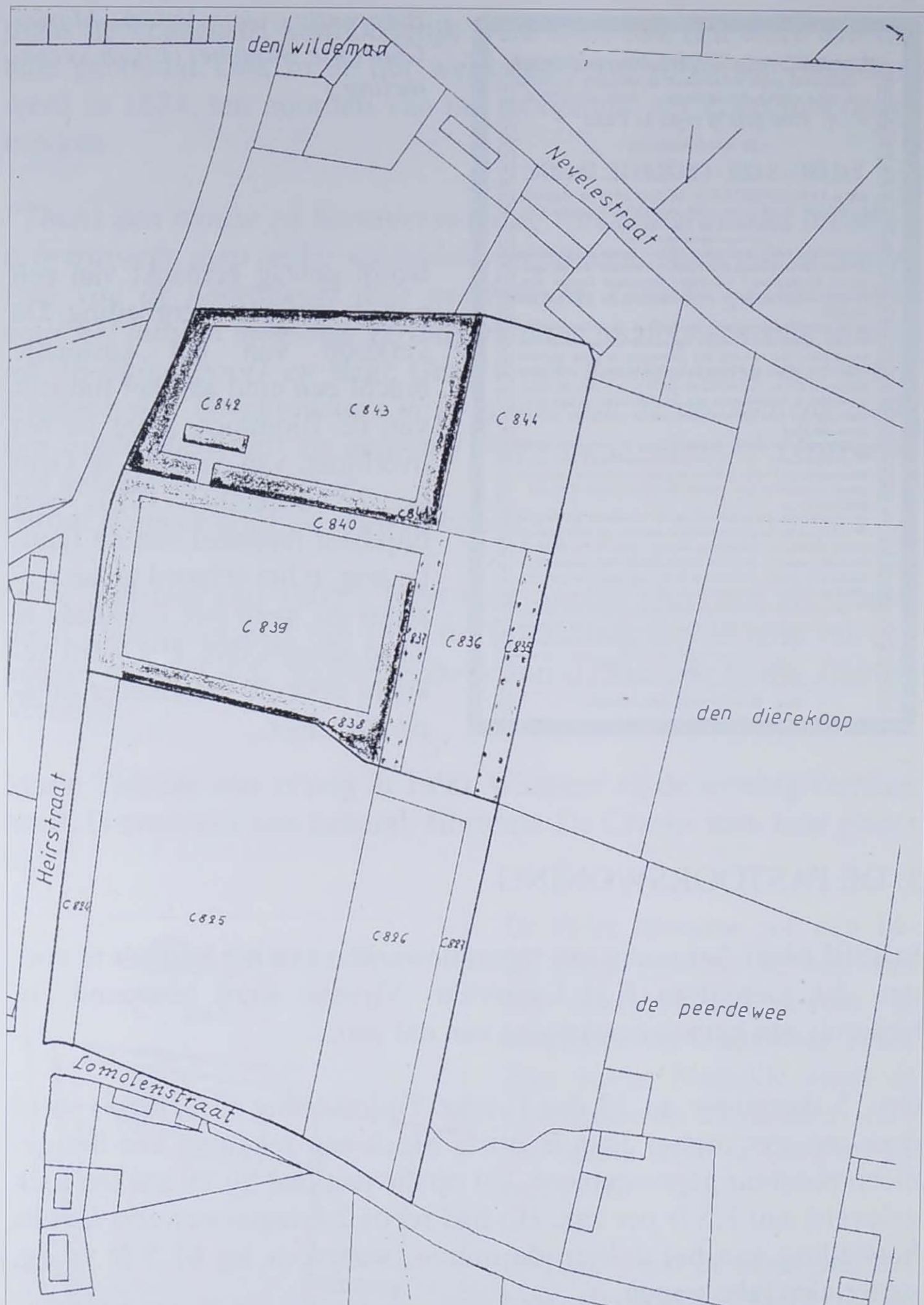
3. DE PASTOORSWONING

In 1805 bleek het nodig om reparatiewerken aan het huis uit te voeren, dat toen door E.H. Ludovicus Vijvens werd bewoond. Dit blijkt uit een gemeenterekening van dat jaar.

Op 15 thermidor an 13 der Franse Tijdrekening (3-8-1805) werd door meester metser Jean Baptiste Slock een rekening aan het gemeentebestuur gepresenteerd. Tot op die dag had hij 10 zakken kalk geleverd aan 1,5 fr per zak. Hij had reeds 24 dagen gewerkt aan de herstelling van het dak en de muren, waarvoor hij 62,5 fr vroeg, materialen inbegrepen.

Daarna heeft hij nog van 1 tot 13 fructidor van datzelfde jaar de muren gewit. Samen met de verf kwam dit op een bedrag van 39,5 fr. Om de deuren en vensterramen met groene en grijze olieverf te schilderen werd 83 fr aangerekend.

In 1809 werden nog eens 50 fr betaald voor herstel aan het dak en de muren aan dezelfde Jean Baptiste Slock.

In 1811 kreeg timmerman Augustin de Coster 50 fr voor herstellingen. Op 25 maart 1813 werd 50 fr betaald aan Pierre Joseph de Schrijver voor het verven van deuren en vensters.

Aangezien de gemeente moest opdraaien voor deze kosten kunnen we aannemen dat de gemeente de eigenaar was.

Dat blijkt zo te zijn als we de kadastrale legger van 1816 naslaan. De percelen werden toen als volgt omschreven:

- C 835 een dreef met een oppervlakte van 5 a 80 ca
- C 836 grond met een oppervlakte van 20 a 80 ca
- C 837 een dreef met een oppervlakte van 3 a 20 ca
- C 838 een vijver met een oppervlakte van 7 a 40 ca
- C 839 grond met een oppervlakte van 27 a 60 ca
- C 840 een aanplant met een oppervlakte van 7 a
- C 841 een vijver met een oppervlakte van 17 a 10 ca
- C 842 een huis met een oppervlakte van 9 a 40 ca
- C 843 een tuin met een oppervlakte van 19 a 80 ca
- C 844 grond met een oppervlakte van 24 a 80 ca.

Totale oppervlakte : 1 ha 42 a 90 ca.

De heer pastoor, die in 1816 de woning bewoonde, was E.H. D. Hullebroeck. Na hem kwamen nog E.H. De Rijcke en E.H. Fr. Lambrecht.

In 1840 word E.H. H.J. Liedts pastoor op Lotenhulle. Een pastoor die zeker zijn stempel zal drukken op het beeld van de gemeente. Het was immers door zijn toedoen dat er een klooster werd gebouwd en een nieuwe pastorie.

Het bouwen van deze nieuwe pastorie zal uiteindelijk leiden tot de openbare verkoop van de woning en gronden van de toenmalige pastorie.

In een arrest van het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen mag de verkoop slechts doorgaan als de nieuwe pastorie bewoonbaar werd bevonden door de Bestendige Deputatie.

Op 3 augustus 1841 werd dan overgegaan tot de openbare verkoop. Deze greep plaats in de herberg "*het Meuleken*" bewoond door Jan Van Hulle. De uitvoerende Notaris was Meester Joseph Francies De Keyser te Lotenhulle. In naam van de gemeente traden Leon Van Hulle, burgemeester, en Constantin Meganck, schepen, op. Het goed werd in twee kopen te koop aangeboden.

- Koop 1 was het woonhuis, hof en wallen met nummers C 233, C 234, C 235, C 236 en deel C 239 te samen met een oppervlakte van 66a 40ca.

- Koop 2 zijn de percelen ten zuiden van koop 1, zijnde zaailand, wandelingen, vijvers en wallen uitmakende “eenen lusthof”, gekend onder de nrs.: C 237, C 238, C 240, C 241, C 246 en deels C 239.

Bij deze beschrijving kunnen we ook een duidelijke afpaling aan de Z-kant lezen: *“De wal..., van aan de straat tot aen den steenen beer van den heer Blomme, die door heer Blomme onderhouden moet worden, behoort in het geheel toe aan heer Blomme. Terwijl de wal ten oosten van den gemelden beer behoort tot deze tweede koop”*.

De kopers kunnen in het gebruik van het huis komen op 16 maart 1842, van de moestuin, wallen en vijvers op 1 november 1844 en van het zaailand op 25 december 1844.

De fruitboomplantsoenen en andere, behoren toe aan Domien Steyaert. De kopers mogen hem die plantsoenen doen verwijderen of zij mogen ze ook van hem overnemen.

Een andere voorwaarde die gesteld wordt is: indien beide kopen afzonderlijk verkocht zouden worden, dat de koper van koop 2 den koper van koop 1 ten eeuwigen dage zal moeten doogen vrijen uitweg; zowel te voet als met peerdenrijtuigen en vee. Om mogelijke geschillen te voorkomen werd een breedte van 6m90 vooropgesteld.

Daar niemand enig bod uitbracht werd een finale toewijzing aangekondigd voor dinsdag 17 augustus e.k. ter zelfde plaats.

Beide kopen werden afzonderlijk opgeroepen.

De eerste werd gebracht op de som van 3.000 fr en de tweede op 1.000 fr. Daar niemand meer wilde bieden werden beide kopen samengevoegd. Zo werd, na menigvuldig bieden, de som gebracht op 7.230 fr door Judocus De Wulf, koopman in linnen te Lotenhulle. Na het branden van drie waslichtjes werd dit goed dan finaal toegewezen aan Judocus De Wulf.

Judocus De Wulf was ca. 1784 te Ruiselede geboren en was gehuwd met Eugénia Lambert uit een familie van hoefsmeden. Bij de geboorte van hun kinderen: Blandinus, geboren te Lotenhulle op 11 maart 1830, Carel Louis, geboren te Lotenhulle op 5 oktober 1831, Marie Thérèsia, geboren te Lotenhulle op 8 februari 1833, Bruno,

geboren te Lotenhulle op 18 juni 1834 en Amelie, geboren te Lotenhulle op 18 november 1835, was Judocus herbergier of tap- per. Het is pas bij de geboorte van Felix te Lotenhulle, op 7 novem- ber 1839, dat hij koopman in lijnwaden was. Blijkbaar deed hij voortreffelijke zaken daar hij de mogelijkheid had om deze voorna- me woning te kopen. Zij zullen echter niet lang deze woning bewo- nen. Eugénia overlijdt op 1 mei 1846. Op 10 december 1847 sterft de inwonende Helena de Waele.

Het jaar daarop, namelijk op 7 april 1848, overlijdt Judocus zelf. Hun kinderen zijn de erfgenamen.

Verdeling van koop 1 en koop 2 van de openbare verkoop op 28/2/1922.

Aangezien er nog vijf minderjarige kinderen waren, waren deze goederen, van nature uit, onverdeelbaar. Daarom heeft men aan de rechtbank te Gent een toelating aangevraagd, en ook verkregen, om de goederen openbaar te mogen verkopen.

Bij deze verkoop diende de vrederechter van het kanton Nevele aanwezig te zijn. Vrederechter Comes van Nevele was op 24 maart 1852 overleden en daar de verkoop op 19 april 1852 zou plaats hebben, was men volgens de wet van 16 ventose an XII verplicht de vrederechter van het meest nabijgelegen kanton te verzoeken om aanwezig te zijn. Dat was dan in de persoon van de heer Auguste Mechelynck, vrederechter van het kanton Nazareth.

De verkoop werd gedaan door Notaris Joseph Francies de Keyser te Lotenhulle in de herberg "*den groenen boomgaard*", dit is het huis op de hoek van de Kleitestraat en de Lentakkerstreet (thans door Aimé Dhondt bewoond). Deze herberg en nog een tweewoonst, een hofstede, huis en een partij zaailand, in dezelfde Proostdijhoek werden medeverkocht. Zij hadden een totale oppervlakte van 4ha 2a 5ca.

Bij de beschrijving van deze verkoping zien we aan de kadastrale nummering dat er een wijziging aan de verdeling van de percelen heeft plaats gehad. Men heeft ze ook opnieuw laten opmeten. Zo kwam men tot een totale oppervlakte van 1ha 39a 90ca in plaats van 1ha 40a 20ca op vorige titel. Deze goederen waren de eerste koop. Ze werden gepacht door de oudste zoon Blandinus, met recht tot kerstavond 1852.

De kopen werden opgeroepen, doch niemand bood zich aan om te openen. Daarna werd de datum van definitieve toewijzing vastgelegd op maandag 26 april 1852 ter zelder plaats, te twee uur 's namiddags.

De eerste koop werd door Augustin de Wulf, de voogd der minderjarigen, op de som van 7.370 fr gebracht. Na het branden van drie waslichtjes werd deze eerste koop definitief op hem afgeslagen. Aanstonds meldde Augustin dat hij de koop gedaan had *vooren in profijte van Charles Louis, Bruno en Marie Thérèse de Wulf*. (R.A.G., Not. Verstraete, 39).

Op 13 augustus 1858 verhuisde Amelia naar Damme. Door haar vertrek kwam men blijkbaar handen tekort, want op 14 mei 1859

kwam uit Ruiselede Coleta de Wulf als meid. Na twee maand vertrok zij naar Brugge. In november 1862 huwt Marie Thérèse te Landegem met Petrus van de Castele. Felix huwt te Lotenhulle op 13 februari 1860 met Louisa Claeys.

Op 21 maart 1867 koopt Charles 2/3 delen uit deze hofstede van zijn broer Bruno en van zijn zuster Marie Thérèse. De percelen hadden geen wijzigingen ondergaan. (R.A.G. Not. Verstraete, 54).

Op 25 maart 1864 kwam Rosalie de Wulf uit Ruiselede als dienstmeid op het hofstedeken wonen. Charles en Bruno waren toen vlas-kooplieden. Bruno overleed op 29 november 1870 .

In 1871 komt Charles waarschijnlijk in financiële moeilijkheden. Hij heeft een lening genomen bij Daniël Francies Vanden Bogaert uit Gent. De hofstede diende hierbij als hypotheek. (R.A.G., Not. Westerlinck, 31).

Deze lening zal vrij zwaar blijken in de komende jaren. Misschien wel te zwaar, want op 8 november 1877 verkoopt Charles de hofstede aan Felix, Mathilde, Sidonie en Valerie Blomme.

Van een voornaam huis met water en lusttuin is niet veel sprake meer. Het goed word omschreven als: een woonhuis met schuur, stallingen en verdere gebouwen, hof boomgaard en moestuin, zaai-landen en water. (R.A.G., Not. Westerlinck, 37).

Bij deze moeilijkheden vond Charles enige troost bij zijn meid Rosalie. Hij vroeg haar dan ook ten huwelijk, dat zich zou voltrekken op 11 januari 1878. Op 25 april 1879 werd hun dochter Marie Ludovica Ernestine geboren. Zij konden nog enige tijd op de hofstede blijven wonen, samen met hun knecht (die van Antwerpen gekomen was) namelijk Hubert Peltijn. Toch hield Charles het hier voor bekeken. Misschien aangespoord door velen die reeds sedert 1850 Lotenhulle verlieten en hun geluk in de nieuwe wereld zochten, vertrok hij met zijn gezin omstreeks 1884 naar Amerika.

De nieuwe pachters werden dan Charles Louis en zijn broer Joannes Baptist Coddens die te voren in de Barelhoek woonden, maar afkomstig waren van Aalter. Ook hun nicht Elodie Martens en dienstmeid Rosalie Meese komen op het hofstedeke wonen.

Charles Louis Coddens komt te overlijden op 77-jarige leeftijd, namelijk op 24 november 1893. Op 1 februari van het jaar daarop komt Alfons Meese ook op het hofstedeken. Rosalie Meese sterft op 14 december 1903 op 58-jarige leeftijd. Joannes Baptist sterft op

83-jarige leeftijd, op 1 januari 1905. Elodie Martens vertrok op 14 april 1906 naar Leupegem bij Oudenaarde. Vermoedelijk was zij reeds eerder vertrokken, doch pas dan uitgeschreven.

Op 30 januari 1906 kwam van Drongen, Joannes Baptist de Dapper met zijn vrouw Maria Ludovica Bral zich als pachter op het hofstedeke vestigen. Zij keerden naar Drongen terug, vermoedelijk kort voor 9 januari 1912, de dag waarop zij uitgeschreven werden uit de bevolkingsregisters. Op 5 juli 1911 huwde Jozef Cyriel de Meyer met Zulma Maria Corné en ze werden als bewoners op deze hofstede ingeschreven op 6 juli 1911. Jozef is zoon van Henri en Marie Pelagie Van Hecke.

Winterlandschappen

Hun kinderen die er geboren zijn waren: Julius Renatus geboren op 7 oktober 1911, Anna Julia geboren op 29 december 1912, André Marcel, geboren op 7 mei 1919, George Irene geboren op 17 juli 1923 en overleden op 8 december van hetzelfde jaar en Lucien Achile geboren op 24 juli 1925.

De langst levende van de familie Blomme was Sidonie Angelica. Zij stierf te Gent op 22 december 1921.

Haar erfgenamen waren: Charles Henri Edmond Marie Blomme, notaris te Nevele, Marie Sidonie Josephine, Anna Maria Valeria en Flavie Marie Josephine Mathilde Albertine Blomme. Zij verkozen de erfenis niet langer in hun bezit te houden en boden het openbaar te koop aan op 28 februari 1922.

De eigendommen, waarvan hier sprake, werden in twee kopen verdeeld:

- Koop 1 bestond uit de nrs. 237f, 237g, 424b, 243b, 243e, 244a, 245a en 245a met een oppervlakte van 1ha 48a 40ca.
- Koop 2 bestond uit de nrs. 233c, 234a, 235a, 236a, 237b en 237c met een oppervlakte van 1ha 18a 20ca. Deze percelen waren aan Jozef de Meyer verpacht tot kerstdag 1922.

Koop 1 werd gekocht door Notaris Herteleer en koop 2 door Joseph Cyrille de Meyer.

Dat deze woningen menigmaal onderwerp van gesprek binnen de gemeente waren, staat buiten twijfel. In de toekomst zal het er niet op veranderen.

Nota bij de kaarten 1, 2 en 3

De kaarten werden overgetekend van het kadastrale kaartenboek van 1816 (Gemeentearchief Lotenhulle GAL). Voor de afbakening der percelen werden de coördinaten van huidige kadasterplannen genomen, dit om een hogere graad van precisie te bereiken bij de hertekening.

De toponiemen zijn door mijzelf aangebracht en komen uit verscheidene bronnen. De nummers der percelen van kaart 1 en kaart 3 zijn de nummers van de kadastrale legger van 1816 (GAL). De nummers van kaart 2 zijn die van de legger bij de Popp-kaart ca. 1835.

Jozef VAN DE MOORTELE

HET EERSTE BILJET VAN TIENDUIZEND FRANK

Sedert verscheidene jaren zijn de muntbiljetten van 20 en 50 BEF niet meer in omloop en werden door muntstukken vervangen. Begin van de jaren '70 werd het muntbiljet van 5 000 BEF uitgegeven, dat tot voor kort de hoogste muntwaarde had.

Vorig jaar werd door de Nationale Bank van België een nieuw biljet, met een waarde van tienduizend BEF uitgegeven. De voortdurende muntontwaarding ging samen met deze editie, alhoewel het betalen met cheques de laatste jaren voor velen heel gewoon is.

Via de media vernamen wij dat het reeds de tweede maal is dat een biljet van tienduizend frank werd uitgegeven. Oudere mensen herinneren zich dat nog wel, doch echter heel vaag.

Toendertijd had dit biljet een enorme waarde en de meerderheid van de bevolking heeft er nooit mee betaald of het ontvangen bij de uitbetaling van hun maandloon.

In november 1929 gebeurde de eerste uitgave. De waarde van zo'n biljet was groter dan het inkomen van een ongeschoolde textielarbeider voor een heel jaar. De meesten waren ongeschoold en het gemiddelde *weekloon* was, van maart tot december 1929, ca 164,77 fr. tot 189,15 fr. En die werkweek duurde 48 u 45 min. !

Het was een kunstvolle uitgave en wij vonden het passend dit fraaie briefje te laten verschijnen, samen met een beschrijving.

Formaat : 220 bij 135 mm.

Tekening : C. Montald.

Beschrijving : Op de voorzijde ziet men de vierspannen van Ceres en Neptunus (aarde en zee) en vrouwelijke allegorische personages aan weerszijden van de Belgische Leeuw.

Op de ommezijde wordt een evocatie aan de landbouw, ook met allegorische figuren, weergegeven.

Gravure : voorzijde G. Minguet en ommezijde M. Poortman.

Teksten : voorzijde franstalig en ommezijde nederlandstalig.

Kleuren : overheersend violetachtig blauw.

De achtergrond van de voorkant in roze en de andere kant in geel en roze.

Naamstempels : voorzijde in zwart en ommezijde in blauw.

Watermerk : in het midden van een witte schijf en watermerk met de beeltenis van Z.M. Leopold I, blootshoofds.

Uitgave :

Type	Aantal	Handtekeningen
a) 22.11.1929 - 18.12.1929	500.000 ex.	L. Franck en H. Stacquet
b) 01.03.1938 - 25.03.1938	550.000 ex.	G. Janssen en H. Sontag
c) 01.08.1942 - 28.08.1942	500.000 ex.	A. Goffin en H. Sontag

Sedert 9 oktober 1944 is dit een biljet niet meer omwisselbaar.

Let op de vermelding : 10.000 = Tien duizend frank
Twee duizend belga = 2.000

De schrijfwijze van de getallen zou men nu niet meer goed vinden.
Het gebruik van Belga, die een waarde van 5 fr. betekende, behoort
ook tot het verleden.

Dit kunstvolle biljet wordt door verzamelaars fel gezocht.

Roger DEFRUYT

*Dank aan Firmin De Smet (Herdersem) voor het bruikleen geven
van het biljet, en de informatie van ons lid Arthur Rutsaert (BBL).*

VOETENSCHRAPPERS TE AALTER.

Wanneer iemand om bepaalde zaken te veel bekommerd is, zal men hem wel eens zeggen : 'Veeg er je voeten aan !'

Bij voetenschrappers - bij ons voetschreppers genoemd - wordt, of beter gezegd, werd dit letterlijk bedoeld. Ze dienden om er de vuile, beslijkte schoenen of klompen aan af te vegen. De meeste woningen hadden tot vóór 60 jaar, naast de voordeur, sommige zelfs bij de achterdeur een voetenschrapper. Zelfs bij de staldeur kon men er aantreffen.

Slechts na de tweede wereldoorlog dacht men eraan het bestaande wegennet, buiten het centrum, te verharderen, verhoogde bermten voor voetgangers aan te leggen en voor afwatering te zorgen. De Stationsstraat kreeg slechts bij het begin van de 60-er jaren een dergelijke riolering. Voor fietsers en voetgangers, vooral te lande, was het een ploeteren in het water. De toestand werd nog slechter door het opkomend autoverkeer. Vuile voeten waren toen normaal en voetenschrappers noodzakelijk.

Waar kan men er nog zien ?

Bij ons treft men er veel minderaan dan in de meeste omliggende dorpen, waar de woonuitbreiding en de verbouwing trager op gang kwam. In het centrum werden de meeste huizen verbouwd of gesloopt en verdwenen heel wat schrappers die niet meer nodig waren. Bij het begin van de Bellemstraat, op de linkerkant zijn er nog een hele rij bewaard. Ze werden alle nog vlak voor de oorlog '40 - '45 geplaatst.

Een tabel van de nog bestaande zou wellicht onvolledig zijn. Daarom vindt u hierbij enkele afbeeldingen van deze toestelletjes, die stilaan antiek geworden zijn en waarvan veel kinderen hun bestemming niet meer kennen !

Volgens de middelen die men eraan wilde of kon besteden, werden een tweetal soorten geplaatst.

De eenvoudigste bestonden uit een zwaar bandijzer, geleverd door de lokale smid, bevestigd in het plankier, aan de gevel of voor een mis aan de gevel, alle naast de deur.

Bellemstraat , nr. 3

Bellemstraat , nr. 94

Bellemstraat , nr. 56

De mooiste, die vooral bewaard gebleven zijn, waren van gietijzer, gegoten in een fabriek.

Ze omlijstten de nis waarin de voet kon bewogen worden. Sommige waren met fraaie motieven versierd. De bezitters geven dit antiek stukje ijzerwerk gelukkig af en toe nog een laagje verf. Het nisje krijgt nu nog enkel bezoek van spinnen of ander ongedierte.

Hopelijk is deze korte bijdrage een aansporing om nog even onze aandacht te krijgen.

Roger DEFROYT

INDEX OP DE JAARGANGEN 11 TOT 15 (1988 - 1992.)

Hier vindt u de klapper van de auteurs, in alfabetische volgorde, van hun bijdragen in de jaargangen 11 tot 15, samengevat door Roger DEFRUYT.

AUTEUR - ONDERWERP	Jrg.	Nr.	Pag.
BASTIAEN FILIP			
- Op het goede spoor 150 Jaar IJzeren weg	11	1-2-3-4	63
- De familie Bockaert en de waterfeesten aan de 'Brugge'	14	1-2	51
DEFRUYT ROGER			
- Op het goede spoor 150 Jaar IJzeren Weg	11	1-2-3-4	5
- Het Vrijhof te Aalter	12	1-2	3
- Cursiefjes	12	1-2	20
- Redactioneel	12	3-4	3
- De verdwenen vellenploterij te Aalter in de Bellemstraat	12	3-4	4
- Van voorhistorisch heiligdom tot een eigen parochiekerk te Aalter-Brug	12	3-4	7
- Stro in de kerk te Bellem (1936)	12	3-4	53
- Mededelingen	12	3-4	55
- De Korte Kave, een verdwenen gehucht te Aalter	13	1-2	51
- De verenigde herbergiers van Aalter-Dorp, anno 1900	13	3-4	8
- Cursiefje	13	3-4	20
- Staat van de parochiale kerk van Aalter, anno 1623	13	3-4	27

- Enkele gegevens betreffende de relikwie van de H.-Cornelius in de kerk van Aalter bewaard	13	3-4	36
- Toelichting bij Napoleon-brief van Bermardus Hoste (1801)	13	3-4	41
- De Gestapo op jacht	13	3-4	43
- Nog over de opkomst van de aardappelen te Aalter ca. 1700	13	3-4	49
- Wie kent wie ?	13	3-4	62
- Cursiefje	14	1-2	4
- Cursiefje	14	1-2	56
- Cursiefje	14	1-2	59
- Cursiefje	14	3-4	29
- Cursiefje	14	3-4	41
- Wie kent wie ?	14	3-4	61
- Licht, glas, schilderkunst. De neogotische glasramen in de St.-Corneliuskerk van Aalter	15	3-4	5

DE KE ANDRÉ

- Oud mijnwerkers Gilbert De Bruyne uit Aalter	12	1-2	21
- Ex-wielrenner Albert De Roo	12	3-4	48
- Een anekdote uit de jaren '40-'45	13	3-4	25
- Het soephuis	14	1-2	57

DE REUCK DIRK

- Tumult in Bellem en Aalter in 1576	13	1-2	3
- Champagne en zwijnevlees. Hollandse afpersing tijdens het Anjouaans Bewind (1700 - 1706)	13	3-4	3
- Mijmeringen bij een grafsteen (Bellem) Carel Vandervennet - M.T. Bauwens. Joris De Rycke - Anna Van Nevel, Bauwdewijn Maenhout - J.C. De Rycke	15	1-2	22

HIMPE KOEN

- Diverse bodemgebruiken
Kasteeldomein van Poeke 12 3-4 37
- 18de eeuwse culturele
hoogconjunctuur in het
kasteeldomein van Poeke 13 1-2 9

HOSTE IVAN

- Op het goede spoor
150 Jaar IJzeren weg 11 1-2-3-4 9

LANCLUS KATHLEEN

- Beschrijving oude dorpswoning
te Aalter 12 1-2 13

LAROY PETER

- Ferdinand De Smet
(1822 - 1896) 14 3-4 3

MARTENS ALBERT

- Guillaume Martens (1628 - 1708)
Burgemeester te Bellem 13 3-4 9

PAEPE ARLETTE (Ria Scarphout)

- Op het goede spoor
150 Jaar IJzeren weg 11 1-2-3-4 155
Mijn vader, de stationschef

STOCKMAN LUC

- De oudste heren van Schuurvelde	12	1-2	26
- Mededelingen	12	1-2	84
- Betwistingen over tienden te Aalter (1542 - 1547)	13	1-2	7
- Boekbespreking	13	3-4	66
- Boekbespreking	15	1-2	49

STROBBE ARNOLD

- Remi De Loof, een flandrien uit Knesselare	14	3-4	42
---	----	-----	----

STEVENS WILLY

- Renten die de Proosdij Papinglo te Maldegem bezat te Knesselare en Aalter	13	1-2	22
- Proces voor de Raad van Vlaanderen. Anno 1532 - 1533	13	3-4	21
- Troepen logementen te Knesselare 1668 - 1671	15	1-2	42
- Kort genoteerd. Een tovenares te Aalter	15	1-2	48

THYS MAURICE

- Op het goede spoor 150 Jaar IJzeren weg	11	1-2-3-4	223
- Wie kent wie ?	12	1-2	80
- Wie kent wie ?	13	1-2	61
- Wie kent wie ?	13	3-4	57
- Slachtoffers luchtaanval in de Kestelstraat te Aalter 27 mei 1940	14	1-2	3
- Wie kent wie ?	14	1-2	5

- Enkele gebeurtenissen gedurende de Eerste Wereldoorlog te Aalter	14	1-2	9
- Belgische soldaten, gesneuveld te Aalter	14	3-4	57
- Wie kent wie ?	14	3-4	62
- Herinneringen aan de Gemeentelijke Jongensschool van St.-Maria-Aalter tussen 1930 - 1940 (deel 1)	15	1-2	3
- Het Kristen Middenstandsverbond Afdeling Maria-Aalter	15	1-2	33
- Eerste ereburger van Aalter 100 jaar	15	1-2	36

VAN DAMME KAMIEL

- Herinneringen 1939 - 1945	12	1-2	29
- De tijd van toen Herinneringen uit mijn prille jeugd. (deel 1)	13	1-2	55
- De tijd van toen (deel 2)	13	3-4	51
- De tijd van toen (deel 3)	14	3-4	30

VAN DER HAEGEN GUY

- Jezusbeeldje in pijpjaerde te Aalter gevonden	15	1-2	40
---	----	-----	----

INHOUD

Willy JOOS	Mijmeringen bij een grafsteen (Bellem) Antonius Rootsaert - Petronilla Rootsaert	3
Henri DE BAETS	Duitse bezetting tijdens W.O. II	7
Paul VAN DAMME	Aalterse oudstrijders 1914 - '18 Alfons-Joseph Van Damme	12
Jozef VAN DE MOORTELT	Over een pastoorswoning en een kasteeltje te Lotenhulle (1790 - 1920)	21
Roger DEFRUYT	Het eerste biljet van tienduizend BEF	38
Roger DEFRUYT	Voetenschrappers te Aalter	41
Roger DEFRUYT	Indices op de jaargangen 1988 - 1992.	43

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete”

16e jaargang - nrs. 3 en 4 - 1993

EEN VERGETEN VERENIGING: HET WILLEMSFONDS TE AALTER VOOR DE EERSTE WERELDOORLOG

Het is genoegzaam bekend dat rond 1890 een eerste belangrijke Vlaamsgezinde vereniging, nl. de Consciencevrienden, het levenslicht zag te Aalter. Door haar doelstellingen en door de aard van haar activiteiten, paste deze vereniging in het kader van het cultuurflamingantisme. Minder bekend is evenwel dat naast deze katholieke Vlaamsgezinden ook een groep liberale flaminganten steeds meer actief werd. Dit gaf aanleiding tot de oprichting van een plaatselijke afdeling van het Willemsfonds in 1903, ruim zeven jaar voor het Davidsfonds (1).

De oprichting van het Aalterse Willemsfonds kan niet los gezien worden van het relatieve succes dat het liberaal gedachtengoed boekte tussen 1900 en 1914. Ook in het nog steeds overwegend katholieke Aalter, durfden enkele liberalen zich profileren tijdens die periode. Het staat immers zo goed als vast dat in de 19de eeuw een aantal Aalternaars zich liberaal voelden maar er niet openlijk naar handelden. Dit blijkt o.m. uit de vaststelling dat het Willemsfonds vóór, tijdens en na de schoolstrijd (1879 - 1884) een aantal leden uit Aalter op zijn lijsten had staan. Dit liberalisme bleef echter verborgen achter een laagje katholicisme, dat ook na de eeuwwisseling nog niet volledig verdwenen was.

De liberale ideeën leefden in hoofdzaak bij een deel van de Aalterse burgerij. Een eigenlijke voedingsbodem voor een massale politieke doorbraak bleek er niet te bestaan. De activiteiten, de aangroei en de impact van Willemsfonds Aalter bleven bijgevolg beperkt. Wellicht ligt hier de verklaring voor het feit dat het bestaan van deze vereniging tot voor kort bijna totaal vergeten was. Deze bijdrage heeft een tweeledig doel: het wil een aanvulling bieden op de Aalterse verenigingsgeschiedenis en tegelijkertijd een aanzet vormen tot een beter begrijpen van de liberale beweging in Aalter.

EERSTE LID VAN HET WILLEMSFONDS: L. F. DAVID

Het Willemsfonds werd op 23 februari 1851 te Gent opgericht. De stichters wilden in de geest van Jan Frans Willems (overleden in 1846), een vereniging uitbouwen die de op gang gekomen Vlaamse Beweging op verschillende vlakken goede diensten kon bewijzen. De eerste jaren was het Willemsfonds vooral actief te Gent. Vóór 1868 werden er geen afdelingen opgericht zodat het aantal leden vrij beperkt bleef. Na tien jaar telde men ongeveer 200 aangeslotenen, her en der over het land verspreid. Onder hen ook één inwoner van Aalter, Leonard Frans David.

David, afkomstig van Harelbeke, was in 1845 benoemd tot gemeente-onderwijzer te Aalter. Zijn school *op de boomgaard* genoot een goede faam en kende een grote bloei. De onderwijzer huwde in 1852 met Mathilde Van Peene, die de kwaliteiten van haar man als letterkundige zou overstijgen (2). Naast zijn didactische kwaliteiten, was immers ook zijn inzet voor de moedertaal bekend. L. F. David schreef proza en gedichten en koesterde grote dromen. Wellicht was dit één van de redenen waarom hij zich, vermoedelijk rond 1860, als lid liet inschrijven bij het Willemsfonds. Reeds eind 1862 gaf David echter te kennen niet langer lid te willen blijven van het Willemsfonds, zonder daarvoor een motief op te geven (3).

Hij verbrak evenwel de banden met het Willemsfonds niet volledig en deed er verder een beroep op om bepaalde boeken te bestellen. Eén van de belangrijkste taken die het Willemsfonds tijdens de 19de eeuw immers op zich nam, was die van uitgever. Naast almanakken en letterkundige werken, lag aanvankelijk de klemtoon op populair-wetenschappelijke werken voor het onderwijs. Nederlandstalige handboeken ontbraken maar al te vaak en het Willemsfonds poogde met zijn werken "geschikte en adequate Nederlandse vakterminologie aan een brede kring door te spelen" (4).

Eén van die uitgaven was het *Handboek van Gezondheidsleer* voor alle standen (1868) geschreven door C.A. Fredericq, een bekend Gents geneesheer en bestuurslid van het Willemsfonds. Leonard

David bestelde bijna onmiddellijk na het verschijnen een twintigtal exemplaren en schreef dat hij verheugd was "dit voortreffelijk boekwerk aan mijne leerlingen, tot den werkmansstand behoorende, te kunnen als prijs schenken" (5).

De leerlingen maakten, dankzij dit boek, kennis met de algemene grondregels van de gezondheidsleer, vernamen hoe zij dienden te reageren bij verstikking, vergiftiging, breuken en kneuzingen en leerden de gevaren van "schuddebollen, kittelen en bang makende verrassing". David ging eigenhandig de som van 30 fr. betalen bij Julius Vuylsteke, secretaris-penningmeester van het Willemsfonds (6).

DE SCHOOLSTRIJD (1879-1884)

Deze Vuylsteke was sinds 1862 de nieuwe sterke man van de vereniging. Naast een forse aangroei van het aantal leden en de uitbreiding van de werking, voerde hij het oorspronkelijk ideologisch neutrale Willemsfonds in liberaal vaarwater. De gevolgen van deze evolutie manifesteerden zich duidelijk tijdens de schoolstrijd, waarbij het Willemsfonds de liberale kaart trok.

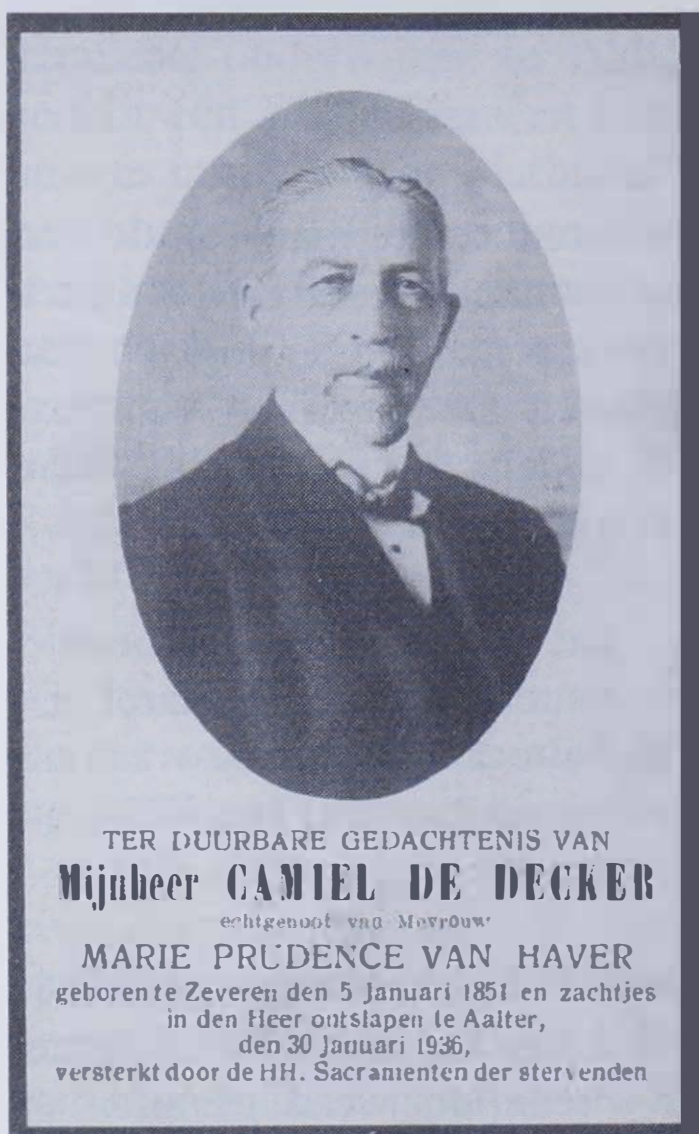
Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Aalterse gemeenteonderwijzers, Leonard David (gemeenteschool nr. 1), Karel De Walsche (gemeenteschool St.-Maria-Aalter) en juffrouw Leonie Fredericq (gemeenteschool nr. 2), steun zochten bij het Willemsfonds tijdens deze voor hen moeilijke periode.

Na 1884 haakten zij echter als leden af: David was overleden in 1883 en De Walsche kreeg het moeilijk om het hoofd boven water te houden. De school van Leonie Fredericq werd gesloten en bovendien was zij gebroken door de "attaques du clergé, qui voulait ruiner *l' école sans Dieu* et cette hostilité systématique ébranla si fort sa santé qu'elle mourut en 1887" (7).

Naast psychologische en emotionele redenen zorgden, na afloop van de schoolstrijd, vooral financiële problemen voor een belangrijke daling van het aantal onderwijzers onder de leden van het

Willemsfonds. Het voorbeeld van Camiel De Decker is in dat verband sprekend. Deze onderwijzer uit Zeveren was in 1882 tot opvolger van Leonard Frans David benoemd. Reeds voor zijn komst was hij lid van het Willemsfonds en actief in liberale Vlaamsgezinde kringen (8).

In 1885 werd hij bevestigd in zijn ambt als hoofdonderwijzer van de gemeenteschool. Het bleef echter vechten tegen de bierkaai. Om een behoorlijk aantal leerlingen te bereiken, werd de gemeenteschool gemengd en dan nog bleef zij in de schaduw van de vrije scholen. De onderwijzers die kleur hadden bekend, maakten moeilijke tijden door. Camiel De Decker zag zich genoodzaakt af te zien van zijn lidmaatschap van verenigingen als het Willemsfonds, en schreef:

”De ondergetekende Camille De Decker, gemeente-onderwijzer te Aalter, ten gevolge der ongelukswet van 1884, grootelijks gekrenkt zijnde in zijne stoffelijke belangen (800 fr. minder inkomen per jaar), is verplicht bezuinigen te doen. Te dien einde neemt hij, met spijt, de eerbiedige vrijheid U zijn ontslag als lid van het Willems-Fonds toe te sturen. In de hoop, waarde Heer, van betere tijden, heeft hij de eer U zijn onderscheiden gevoelens van eerbied aan te bieden” (9).

Verzameling Roger Defruyt

LIBERALE GROEI

Anders dan zijn collega's bleef Camiel De Decker niet bij de pakken zitten en herwon zijn strijdbaarheid. De onderwijzer legde de basis voor de liberale beweging te Aalter met een aantal invloedrij-

ke figuren, voornamelijk de familie Snoeck. De schoolstrijd zorgde immers in tal van gemeenten voor een toenemende polarisatie tussen liberalen en katholieken.

Ook te Aalter hebben de gebeurtenissen een sluimerend gevoel wakker gemaakt. Langzamerhand groeide er een tegengewicht voor de homogeen katholieke meerderheid die de gemeente bestuurde. Die werd er zich van bewust dat de liberalen niet teveel speelruimte mochten krijgen en probeerde de doorbraak van deze ideologische tegenstander te verhinderen. Met het oog daarop werd in 1891 een poging ondernomen om de verkoop van liberale kranten, met name *Het Laatste Nieuws*, te verbieden te Aalter.

De zaak kwam voor het gerecht en de liberale volksvertegenwoordiger Charles Graux, bracht de kwestie zelfs ter sprake in de Kamer (10). Burgemeester Dierickx verloor de zaak en *Het Laatste Nieuws* triomfeerde "dat het reglement van de gemeente Aeltre *ongrondwettelijk* is, en dat de burgemeester het recht niet heeft de censuur op de dagbladen in te voeren" (11). Het voorval geeft alvast een indruk van de gespannen sfeer in die jaren.

Café "De Hert" bij August Demeyer, lokaal van de muziekvereniging "St.-Cecilia" en de bibliotheek van het Willemsfonds.

Verzameling Roger Defruyt.

De liberaalgezinden concentreerden zich aanvankelijk rond de in 1839 opgerichte fanfare Sint-Cecilia. De voorzitter ervan, J. J. Snoeck, was evenals zijn zoon Ernest Snoeck, lid van het Willemsfonds sinds 1885. Deze laatste werd vanaf 1892 ook vermeld als lid van de maatschappij Vooruit! uit Deinze. Wellicht niet geheel toevallig was ook Camiel De Decker, die zijn taak als onderwijzer te Aalter combineerde met die van gemeente-ontvanger van Zeveren, aangesloten bij deze literaire en muzikale maatschappij van liberale strekking. In 1896 kwam er een derde lid bij uit Aalter, Constant Bruneel, zoon van de gelijknamige Aalterse burgemeester, en aangetrouwd met de familie Snoeck.

Een aantal Aalterse liberalen, vader en zoon Snoeck, notaris Pussemier en Camiel De Decker, woonden overigens een congres bij te Deinze dat een kartelvorming tussen socialisten en liberalen beoogde voor de verkiezingen van 1898 (12). Het kransje Aalterse liberalen wilde van zich laten horen en probeerde aan invloed te winnen.

WILLEMSFONDS AALTER

Om dat doel te bereiken, richtten zij ook de blikken naar Eeklo, een stad met een lange liberale traditie. Daar was in 1902 een Willemsfondsafdeling opgericht, als opvolger van het Ledeganckgezelschap dat ontstaan was in 1899. Willemsfonds Eeklo boekte heel wat succes met het organiseren van voordrachten, uitstapjes en liederavonden en zag het verspreiden van de flamingantisch-liberale gedachte in de omliggende gemeenten als een belangrijke taak (13).

De Eeklose afdeling van het Willemsfonds kon daarvoor terugval- len op een legaat van dokter Victor De Hoon, die na zijn overlijden duizend frank had geschonken (14). Na heel wat wikken en wegen, besloot het bestuur van Willemsfonds Eeklo een net van bibliotheken uit te bouwen in het Meetjesland. Aalter kwam daarbij als eerste aan de beurt.

Het is onduidelijk wie de eerste stap heeft gezet, de Eeklose Willemsfondsen of de Aalterse liberalen. Het feit dat de Aalternaars, aangesloten bij het Willemsfonds, (Constant Bruneel,

WILLEMS-FONDS — ALGEMEEN BESTUUR

Secretariaat: Drabstraat, 21, Gent

2010

Ontvangen van den heer Karel Maenaut

Handelaar Aalter

de som van Z E S frank over zijne bijdrage in het
Willems-Fonds voor het bestuurjaar 1903 (1 November 1902-
1 November 1903).

Gent, den 1 October 1902.

De Secretaris-Schatmeester,

Fr. 6.00

J. Vercoillie

Verzameling Roger Defruyt

Camiel De Decker, Karel Maenaut en Ernest Snoeck) verschoven werden naar de Eeklose ledenlijst, zal de contacten wel bespoedigd hebben. Vandaar was het wellicht nog maar een kleine stap naar de oprichting van een volksbibliotheek te Aalter.

Deze bibliotheek vond een onderkomen in *De Hert*, een herberg op de Markt opgehouden door August De Meyer. Op 13 maart 1903 had de officiële inhuldiging plaats en ter gelegenheid hiervan kwam er een uitgebreide delegatie uit Eeklo naar Aalter afgezakt (15). De Eeklose Willemsfondsen August Naessens en Des. D'Hulsters zorgden voor muziek en zang, er werd een toneelstukje opgevoerd en ook de liberale St.-Ceciliafanfare liet zich niet onbetuigd. Klapstuk was echter de toespraak van Prosper Van Acker, bibliothecaris van de Eeklose Willemsfondsbibliotheek en drukker-uitgever van het Eeklose liberale weekblad *De Stad Eecloo* (16). De titel van Van Ackers toespraak "*Ons doel of het nut der boekerijen*", doet veronderstellen dat er ook een ferme geut liberale propaganda werd uitgesproken.

Deze openingsplechtigheid was in elk geval één van de eerste grote liberale bijeenkomsten te Aalter na de eeuwwisseling en achteraf toonde men zich erg verheugd: "Talrijk publiek, goede uitvoering,

WILLEMSFONDS Sectie AELTRE.

CONCERT-VOORDRACHT

op ZONDAG 15 NOVEMBER 1904, om 5 ure namiddag,

bij AUGUST DE MEYER, Markt.

PROGRAMMA:

- 1° Stuk door de Fanfaren S^e CECILIA.
- 2° *Mijn Moedertaal*, deftig alleenzang, door den heer A. NAESSENS . . . VAN DUYSE.
- 3° *Fantaisie Pastorale*, voor Sax.-Alto, door den heer D. DEHULSTERS . . . BONPARÉ.
- 4° *De Baas van 't kot*, kluchtlied, door den heer A. NAESSENS . . . . . SPIRIA.
- 5° *Maitre Corbeau*, Caprice, voor Sax.-Alto door den heer D. DEHULSTERS . J. B. DELANNOY.
- 6° Stuk door de Fanfaren S^e CECILIA.
- 7° **ZWITSERLAND MET ZICHTEN**, voordracht door den heer ALFRED DANEELS.

De zichten zullen door den heer DESTANBERG vertoond worden.

Pianobegeleiding door den heer A. Defrenne.

Verboden te rooken in de zaal.

Gedurende de uitvoering en de voordracht blijven de deuren gesloten.

INGANG VRIJ en KOSTELOOS, Kinderen uitgezonderd.

Aeltre, Snelpersdr. G. Saut-Vande Walle.

behoorlijke geestdrift en daarna een kort en gulhartig avondmaal bij den voorzitter, den heer dokter J. Snoeck" (17). Na afloop schonken een aantal liberaalgezinde burgers ongeveer vijftig boeken aan de bibliotheek. De eerste reacties waren dan ook gunstig: "Wij twijfelen niet, of ook daar zal die hoogst nuttige instelling gedijen en de beste vruchten dragen" (18).

Enkele weken later ging de bibliotheek open voor het publiek. Constant Bruneel en Theodoor De Backere, die intussen lid was geworden, verzekerden de dienst. Zij beschikten over 88 ingebonden werken (deels gekregen, deels gekocht) die genummerd, gecatalogeerd en van reglementen voorzien waren. Elke zondag konden de geïnteresseerden zich een lezerskaart aanschaffen tegen de prijs van 5 centiem.

Het boekenbestand zou tot aan de Eerste Wereldoorlog gestadig stijgen en bijna verdriedubbelen. Dit werd mogelijk gemaakt door de financiële inbreng van o.a. dr. Snoeck en door de steun van de Eeklose Willemsfondsen. Het aantal ontleningen steeg sterk: van ca. 300 in 1904 naar meer dan 1100 in 1907. Dit was een hoogtepunt, want vervolgens daalde het aantal ontleningen tot 730 in 1912. Het aantal lezers bleef tot enkele tientallen beperkt (1908: 20 - 1912: 40).

De betekenis van deze bibliotheek was dus vrij beperkt en in een rapport aan het Hoofdbestuur van het Willemsfonds schreef Oscar Van Hauwaert, die de Eeklose afdeling kwam bezoeken, "dat de eigenlijke buitenbestelling bitter weinig nut uitstrekt" (19). Men had echter vooral oog voor de mentale inwerking als gevolg van de permanente aanwezigheid van een liberale instelling in deze plattelandsgemeente.

De werking van deze bibliotheek had evenwel geen heilzame invloed op het ledencijfer van Willemsfonds Aalter. Onderwijzer Verbrugghen, dokter Blondeel en notaris Pussemier waren de enige leden die nog aansloten bij de oorspronkelijke groep zodat Willemsfonds Aalter nooit meer dan 10 leden telde. Ondanks deze numerieke beperking slaagde men erin een aantal druk bijgewoonde bijeenkomsten te organiseren.

Dit was een eerste maal het geval op 13 november 1904: "Zondag aanstaande zal alhier een concert, gepaard met voordracht plaats hebben, ingericht door de sectie Aeltre der Eecloosche afdeling van 't Willemsfonds. Voor het concert is de samenwerking toegezegd der fanfare St.-Cecilia en van verschillende muziek- en kunstliefhebbers. De voordracht zal gehouden worden door de heer Alfred Daneels van Eecloo. Onderwerp: Zwitserland, opgeluisterd met zichten die zullen vertoond worden door den heer Destanberg van Gent. Aanvang te 3 uur in de namiddag" (20).

←• Fanfaren-Maatschappij: „STE CECILIA” Aaltre. •→

Bestuurder: Mr HUNSAENGER.

PROGRAMMA VAN HET CONCERT

HARE LEDEN AANGEBODEN,

op Zondag 22 April 1906, (Beloken Paschen)
in de gewone zaal bij AUGUST DE MEYER, (Dorp,)

met de welwillende medewerking der heeren L. PAUWELS, A. VAN BERGE, M. VAERNEWYCK, ROG. LAGRANGE, ARM. D'HUYVETTER, R. GOEMINNE en J. VAN MALDEGHEM, allen van DEINZE.

De piano zal gehouden worden door Mr MARC. LAGRANGE.

EERSTE DEEL.

- 1° Muziekstuk door de Fanfaren.
- 2° Romance door Mijnheer L. PAUWELS.
- 3° Monologue „ „ ARTH. VAN BERGE.
- 4° Kluchtlied „ „ MARC. VAERNEWYCK.
- 5° Romance voor Violoncelle door ROGER LAGRANGE.
- 6° Mijnheer Armand D'Huyvetter in zijn vak.
- 7° Zoo'n vrouw dat moet de mijne zijn! *Kluchtige tceezang*
door de heeren L. PAUWELS en R. GOEMINNE.

TWEEDE DEEL.

- 1° Muziekstuk door de Fanfaren.
- 2° Mijnheer M. Vaernewyck in zijn repertorium.
- 3° Luimige Alleenspraak door Mr ARTH. VAN BERGE.
- 4° Mijnheer Arm. D'Huyvetter in zijn vak.
- 5° Romance voor Violoncelle door Mr ROGER LAGRANGE.
- 6° Een gezellig reisje naar Amsterdam! *Zangkundig Duo met vjren uit te voeren. in beide geslachten.* door de heeren J. VAN MALDEGHEM, A. VAN BERGE, M. VAERNEWYCK, L. PAUWELS en R. GOEMINNE.

Zaal open om 3½ uren. — Begin om 4 uren stipt.

Worden alleen toegelaten tot het Concert: de Leden der Maatschappij en hun gezin, alsmede vreemdelingen door een lid aangeboden. — Kinderen min dan 12 jaar oud, worden niet toegelaten.

N. B. Er zal eene omhaling gedaan worden ten voordeele der **SLACHTOFFERS** van de **OVERSTROOMING** en van de **MIJNRAMP** van **COURRIÈRES**.

NAMENS HET BESTUUR:

De Schrijver, **C. De Decker.** De Voorzitter, **E. Snoeck.**

Aaltre. Snelp. H. Faut-Vandewalle.

Begin 1906 ging er opnieuw een voordracht door volgens hetzelfde stamien. Deze keer kwam een ander bestuurslid van Willemsfonds Eeklo, Julius Büge, spreken over Damme: "Een groote menigte zichten met de tooverlantaarn luisterden deze merkwaardige voordrachten op, waarvoor de heer Büge terecht gelukkiggewenst werd. Zulke feestjes doen goed aan de bevolking, daar leert men toch altijd iets op" (21).

Of de Aalterse bevolking echt warm liep voor deze bijeenkomsten valt te betwijfelen, daarvoor waren de ingebakken tradities en de al dan niet zachte dwang van de geestelijke overheid wellicht te sterk. Het vermoeden leeft dat de aanwezigen meestal afkomstig waren uit Eeklo, die Aalter vlot konden bereiken met de stoomtram. Het bleef bij deze twee voordrachten. In 1907 wordt een spreekbeurt van de Eeklose Willemsfondsvoorzitter en vooraanstaand liberaal Arthur Gillis over Breydel en De Coninck afgelast (22). Het Willemsfonds hield de bibliotheek verder open tot 1914 maar organiseerde verder geen noemenswaardige activiteiten meer.

LIBERALE BLOEI

Het belang van Willemsfonds Aalter was dus in praktijk beperkt. Het bestaan ervan dient echter in een ruimer kader gezien te worden. Het bewijst dat de liberale beweging te Aalter bestond en bovendien ernstige pogingen ondernam om uit het vergeethoekje te raken. De werking van het Willemsfonds moet zeker gezien worden in samenhang met de fanfare St.-Cecilia, die overigens in hetzelfde lokaal onderdak had gevonden. Onder leiding van voorzitter Ernest Snoeck en secretaris Camiel De Decker (beide aangesloten bij het Willemsfonds) zette de muziekvereniging eveneens een aantal activiteiten op het getouw die blijk moesten geven van liberale aanwezigheid.

Net zoals men zich voor het Willemsfonds richtte op Eeklo, zocht St.-Cecilia toenadering tot Vooruit! uit Deinze. In april 1903 kwam bijv. de harmonie-afdeling naar Aalter voor "eenen kleinen stoet en een concert op de Markt". Drie jaar later organiseerde de fanfare St.-Cecilia een groot concert in de herberg van August De Meyer (22 april 1906). Ook enkele Deinzenaren verleenden hun medewerking, o.a. de secretaris van Vooruit!, Roger Lagrange.

Deze opbloei van het liberale verenigingsleven vormde meteen de basis voor de politieke actie. Na jaren van voorbereidend werk achtte men blijkbaar de tijd rijp om een duidelijk geprofileerde lijst in te dienen (gemeenteraadsverkiezingen van 15 oktober 1911). De liberale lijst met twee kandidaten haalde iets minder dan één derde van de stemmen (673 op 1914). Camiel De Decker kreeg 744 voorkeurstemmen, aftredend gemeenteraadslid Theofiel Van de Walle

Ontrangen van Mr *Chas Meenaas*,
Oudervoorzitter,
lid, de somme van *Arvaalf* franken,
voor zijne jaarlijksche retributie van 1903.

De Schatbewaarder,
C. De Decker.

De Voorzitter,
Arn. Snoeck.

Aeltre, Snelpersdr. H. Faut-Van de Walle.

Verzameling Roger Defruyt

740. Deze cijfers interpreterend, stelt L. Stockman terecht "dat er te Aalter in het begin van de 20ste eeuw een sterke oppositie met liberale inslag bestond. Deze invloed kwam echter niet tot uiting in de samenstelling van de gemeenteraad door het gebruikt meerderheidsbeginsel bij de verkiezingen" (23).

BESLUIT

Het Willemsfonds (eerder een beperkte kring) was net zoals de fanfare St.-Cecilia (die wel een ruimer publiek beoogde) een verspreider van de liberale gedachte te Aalter in de periode 1900 - 1910. De leidinggevende figuren, Camiel De Decker op kop, konden dit evenwel niet in politieke termen omzetten. Het gros van de Aalterse bevolking zat nog vast in het katholieke keurslijf en hield zich liever gedeisd als het om andere ideeën ging. Wellicht was er ook een sociaal verschil dat ervoor zorgde dat de bevolking zich eerder aangesproken voelde door de opkomende christendemocratische en socialistische arbeidersbeweging. Tijdens het interbellum bleven de

Aalterse liberalen langs de kant staan en pas na de Tweede Wereldoorlog konden zij opnieuw een actieve rol spelen.

Met dank aan het Liberaal Archief.

Peter LAROY

LEDEN WILLEMSFONDS AALTER:

BLONDEEL, dokter, 1906 - 1908

BRUNEEL Constant jr., brouwer, 1903 - 1908, 1919

DAVID-VAN PEENE Leonard Frans, onderwijzer,
1862, 1881 - 1882

DE BACKERE Theodoor, 1904 - 1907

DE WALSCHE, onderwijzer, 1881 - 1882

DE DECKER Camiel, onderwijzer, 1884 - 1887, 1904 - 1908, 1919

FREDERICQ Leonie, hoofdonderwijzer, 1881

MAENAUT Karel (wed.) 1903 - 1908, 1919

PATTIJN B., onderwijzer, 1884

PUSSEMIER Pol, notaris, 1903 - 1908, 1919 - 1926

SNOECK Ernest, zoon, geneesheer, 1885 - 1897, 1903 - 1908

SNOECK-FACON, geneesheer, 1885 - 1889

SNOECK, J., zoon, 1906 - 1907 [naar Brussel]

VERBRUGGHEN, hoofdonderwijzer, 1904

Deze lijst werd opgemaakt aan de hand van de beschikbare gegevens in het archief van het Willemsfonds dat zich op het Liberaal Archief bevindt. Wat de precieze data betreft, kunnen we slechts fragmentarisch te werk gaan; wat de namen betreft, lijkt deze opsomming vrij volledig.

LEZERSSTATISTIEK WILLEMSFONDSBIBLIOTHEEK- AALTER

	lezers	werken	ontlening
AALTER			
1903		88	
1904		179	307
1905		175	964
1906		287	
1907		253	1108
1908	20	280	560
1909	20	280	560
1910	33	332	572
1911	35	221	890
1912	40	234	730

GEBRUIKTE BRONNEN

* ONUITGEGEVEN BRONNEN

Liberaal Archief Gent

Archief Willemsfonds Hoofdbestuur

- Verslagen van Willemsfonds Eeklo aan het Hoofdbestuur (1902-1914)
- Inkomende briefwisseling (1866-1914)
- Uitgaande briefwisseling (1866-1914)
- Ledenlijsten (1872-1920)

Archief Willemsfonds Eeklo

- Verslagboek (1903-1912)

Archief maatschappij Vooruit! Deinze

- Verslagboeken (1877-1914)
- Ledenlijsten

Archief Grondwettelijke Liberale Vereniging van het Kanton Deinze

- Verslagboek (1857-1902)

Archief plaatselijk liberalisme

- Dossier Aalter
- Dossier Deinze

* UITGEGEVEN BRONNEN

Bronnenpublicaties

- Jaarboeken van het Willemsfonds (1868-1895)
- Tijdschrift van het Willemsfonds (1896-1905)
- Verslag over de Toestand van het Willemsfonds (1906-1912)

BOEKEN EN BROCHURES

BOTS (M.), *Beknopte Geschiedenis van de Liberale Partij*, Gent, Liberaal Archief, 1989, 68p.

BOTS (M.) & PAREYN (L.), *Bibliografie van de geschiedenis van het Belgisch Liberalisme. Beknopte bio-bibliografie van liberale prominenten*, Gent, Liberaal Archief, 1992, 186p.

COOPMAN (Th.) & SCHARPE (L.), *Geschiedenis van de Vlaamsche Letterkunde*, Antwerpen, De Nederlandsche Boekhandel, 1910, 387p.

COPPENS (G.) & TONDELEIR (M.), *Klapper op de briefwisseling 1862-1901 van het Willemsfonds Algemeen Bestuur*, Gent, Liberaal Archief, 1990, (6 delen).

FREDERICQ (L.), *Notes sur la famille Fredericq-Beaucarne*, s.n., s.d., 193p.

MAES (H.), *100 jaar Vooruit! 1858-1958*, Deinze, s.n., 1958, 76p.

LAROY (P.), *E.H.Maurits Van Caeneghem. Petit Vicaire te Aalter*, Aalter, Goossenaertskring, 1993, 110p.

LAROY (P.), *Aan de wieg van de Vlaamsche Beweging. Geschiedenis van het Willemsfonds te Eeklo en in het Meetjesland*, Gent-Eeklo, Willemsfonds Eeklo-Liberaal Archief, 1993, X+100p.

STOCKMAN (L.), *Geschiedenis van Aalter*, Aalter, Gemeentebestuur, 1979, XXXII+684p.

VERHULST (A.) & HASQUIN (H.)(red.), *Het liberalisme in België. Tweehonderd jaar geschiedenis*, Brussel, Delta, 1989, 424p.

Het Willemsfonds van 1851 tot 1914, Gent, Provinciebestuur i.s.m. Liberaal Archief, (Bijdragen Museum van de Vlaamse Sociale Strijd, deel 9), 1993, 289p.

TIJDSCHRIFTEN

'Leonard Frans David' in *Appeltjes van het Meetjesland*, 1968, 19, pp.215-226.
DE GROOTE (S.), 'Josué De Decker (1878-1953): activist en hoogleraar' in *Het Land van Nevele*, XXIII, 1992, 1, pp.3-56.

'Graux, Charles' in *Nouvelle Biographie Nationale*, Bruxelles, Academie Royale, 1988, 1, pp.112-118.

VAN BOUCHAUTE (P.), 'Beschouwingen over de Aalterse dichteres Mathilde L. David-Van Peene (1829-1885)' in *Land van de Woestijne*, IV, 1981,1, pp.40-46.

PERS

- *De Stad Eecloo* (1890-1914)

1. Voor een ruimere situering van deze periode verwijzen we naar P. Laroy, *E.H. Maurits Van Caeneghem. Petit vicaire te Aalter*, Aalter, Goossenaerts-kring, 1993, pp.30-32.
2. Zie hiervoor het artikel van P. Van Bouchaute, 'Beschouwingen over de Aalterse dichteres Mathilde L. David-Van Peene (1829-1885)' in *Land van de Woestijne*, IV, 1981, 1, pp.40-46.
3. *L. David aan Willemsfonds*, 31.12.1862.
4. *Het Willemsfonds van 1851 tot 1914*, Gent, Provinciebestuur i.s.m. Liberaal Archief, 1993, p.166.
5. *L. David-Van Peene aan Willemsfonds*, 15.08.1868.
6. *L. David-Van Peene aan Willemsfonds*, s.d. [1868].
Julius Vuylsteke (1836-1903) was advocaat, liberaal politicus en boekhandelaar. Vuylsteke was van 1862 tot 1865 en van 1867 tot 1880 algemeen secretaris en bracht het later tot algemeen voorzitter van het Willemsfonds (1883-1896).
7. L. Fredericq, *Notes sur la famille Fredericq-Beaucarne*, s.n., s.d., p.43
L. Fredericq was een telg van de Nevelse familie Fredericq (verwant met de Buysse en de Lovelings) die heel actief was op Vlaams-liberaal gebied.
8. Zie o.m. S. De Groot, 'Josué De Decker (1878-1953): activist en hoogleraar' in *Het Land van Nevele*, XXIII, 1992, 1, pp.3-56.
Camille De Deckers zoon, Josué De Decker, werd professor aan de Gentse universiteit en één van de meest vooraanstaande liberale activisten tijdens de Eerste Wereldoorlog.
9. *C. De Decker aan Willemsfonds*, 24.11.1887.
10. Dit gebeurde in de zitting van 29 juli 1891. Charles Graux was advocaat, professor aan de U.L.B. en van 1878 tot 1884 Minister van Financiën.
11. *Het Laatste Nieuws*, V, 19, 19.01.1892, p.3.

Dit komt ook aan bod in het artikel "Pers en persvrijheid in het Meetjesland. Casu Het Laatste Nieuws (1891-1892)" dat onlangs verscheen in Appeltjes van het Meetjesland, editie 1994.

12. *Verlagboek van de Grondwettelijke Liberale Vereniging van het Kanton Deinze*. Op de bijeenkomst wordt o.m. gepleit voor de invoering van het Algemeen Stemrecht. Het wijst erop dat men deze mensen beschouwt als de kern van de Liberale Partij te Aalter.
13. De geschiedenis van Willemsfonds Eeklo is terug te vinden in P. Laroy, *Aan de wieg van de Vlaamsche Beweging. Geschiedenis van het Willemsfonds te Eeklo en in het Meetjesland*, Gent-Eeklo, Willemsfonds Eeklo-Liberaal Archief, 1993, X+110p.
14. Victor De Hoon (1849-1903) was een Brussels arts die het Willemsfonds herhaaldelijk financieel steunde. Na zijn overlijden in 1903 schonk hij 12 000 fr. Een deel ervan was bestemd voor de afdelingen Nieuwpoort en Eeklo, met de rest financierde het Willemsfonds de uitgave van de reeks *Vlaamsch België sedert 1830*.
15. De precieze datum van deze inhuldiging zorgt voor enige verwarring. Volgens de pers en het verslagboek was het deze dag, het *Tijdschrift van het Willemsfonds* heeft het over 17 mei 1903. Een vergissing is niet uitgesloten maar misschien gaat het wel om een officiële opening en de dag van de eerste uitlening.
16. Prosper Van Acker (1868-1937) was verder ook letterkundige en mede-oprichter van Willemsfonds Eeklo.
17. *Verlagen van Willemsfonds Eeklo aan het Hoofdbestuur*, 1903-1904.
18. *Tijdschrift van het Willemsfonds*, IX, 1904, 2, pp.175-176.
19. *Verlagen van Willemsfonds Eeklo aan het Hoofdbestuur*, verslag Van Hauwaert, 1907.
Oscar Van Hauwaert (1868-1961) was inspecteur voor het onderwijs, liberaal politicus en algemeen voorzitter van het Willemsfonds.
20. *De stad Eecloo*, XV, 774, 13.11.04, p.2.
Alfred Daneels (1862-1910), kleinzoon van Pieter Ecrevisse, directeur van de India Jute Company, mede-oprichter Willemsfonds Eeklo.
21. *De stad Eecloo*, XVII, 836, 04.02.06, p.2.
Julius Büge was heel actief in het Eeklose verenigingsleven en werd de eerste secretaris-penningmeester van Willemsfonds Eeklo.
22. Arthur Gillis (1863-1936), directeur van vellenfabriek Enke (Eeklo), notoir vrijmetselaar, leider van de Eeklose liberalen en voorzitter van Willemsfonds Eeklo na het overlijden van Bernard Steyaert.
23. L. Stockman, *Geschiedenis van Aalter*, Aalter, gemeentebestuur, 1979, pp.299-300

REEDS 50 JAAR GELEDEN, MAAR NIET VERGETEN

Door de Tweede Wereldoorlog verloren een dertigtal inwoners van Aalter, of personen in Aalter geboren, het leven. Vijf van hen stierven in 1943.

Op 24 juni 1943 werd Theofiel De Vos gefusilleerd te Ertvelde-Rieme. Op 26 augustus 1943 werd Omer De Bruyne eveneens te Ertvelde-Rieme gefusilleerd.

Op 2 september 1943 werd Adh mar De Poorter gefusilleerd te Oostakker.

Naast deze drie Aalternaren, werd ook Bernard Fl cy uit Beernem, schoonbroer van Omer De Bruyne, gefusilleerd op 26 augustus 1943.

<p>MIJNHEER OMER DE BRUYNE echtgenoot van Mevrouw Elisa Haeck geboren te Aalter, den 13-7-04, gefusilleerd te Oostakker, den 26-8-43. Luitenant bij 't Belgisch Geheim Leger.</p> 	<p>MIJNHEER ADH�MAR DE POORTER geboren te Gent, den 31-8-05, gefusilleerd te Oostakker, den 2-9-43. Kunstschilder. Kommandant bij 't Bel- gisch Geheim Leger.</p>
 <p>MIJNHEER BERNARD FL�CY echtgenoot van Mevr. Antoinette Haeck geboren te Beernem den 19-10-06, gefusilleerd te Oostakker, den 26-8-43. Soldaat bij 't Belgisch Geheim Leger.</p>	<p>MIJNHEER THEOFIEL DE VOS echtgenoot van Mevr. Martha Smessaert geboren te Knesselare, den 14-6-02, gefusilleerd te Ertvelde-Rieme, den 24-6-43. Soldaat bij 't Belgisch Geheim Leger.</p>

Op 7 november 1943 werd Bernard JANSSENS, broer van meester Gabri l Janssens, wiens ouders destijds in de Stationsstraat woonden, met zijn vliegtuig door een vijandelijke duikboot, neergescho-

† GEDENK IN UW E GEHEDEN DE ZIEL VAN
Heer GEORGES BERNARD JANSSENS
 echtgenoot van Mevrouw FLORA DE WULF

Gezondheidsagent van 1e Klas gehecht aan den medicalen dienst van de "Union Minière du Haut-Katanga", (Congo) Oud-Strijder 1914-1918. — Onder-Luitenant-Vliegenier bij de Zuid-Afrikaansche Luchtmacht (S.A.A.F.) — Vereerd met het oorlogskruis 1940 met palm en verscheidene militaire eeretekens.

Geboren te Aalter den 13 Juni 1901 en gevallen voor zijn Vaderland in bevolen dienst, bij een verkenningstocht aan de Afrikaansche Goudkust, den 7 November 1943.

"Niemand heeft grootere liefde dan hij die zijn leven geeft voor zijn vrienden. .. (St. Jan 15.13.)

Tweemaal heeft hij zijn leven den Heer aangeboden uit liefde voor zijn Koning, zijn Land en zijn Volk. Eerst als jongeling, met die spontane geestdrift der jeugd die geloof in het offer, nu als gerijpt man, met dat ernstige weten van iemand die zich geroepen voelt ter verdediging van het hoogste. Geen smeeken kon hem weerhouden: daar waar hogere waarden bedreigd worden, moet alle persoonlijk belang wijken.

Het gevaarlijke soldaat-vliegeniers-leven, juist als het zware bestaan in de kolonie, trok hem aan. Hij was ervoor gemaakt: zijn voor verantwoordelijkheid en verlagen naar een hard leven sterden zijn hart, zijn zijn ontwikkeld beroepsgeweten en zijn onverstoortbaar levensoptimisme bezorgden hem de achting van zijn oversten en de vriendschap van zijn kameraden. Zijn heldhaftige dood, bij een verkenningstocht, was de bekroning niet alleen van een plichtsgetrouwen dienst als ambtenaar en soldaat, maar ook van een daadwerkelijk leven als christen: zijn liefdevolle zorg ging evenzeer naar de ziel als naar het lichaam van zijn dierbare inlanders. Onder zijn talrijke vrienden telde hij menig missionaris, zij bewonderden in hem zijn diep geloof en sterk leven, zij waren innig getroffen door zijn waardeering en achting voor de inlandsche arbeiders.

"Gij hebt ons gemaakt voor U, mijn God, en onrustig is ons hart totdat het rust vindt in U. .. (Aug. Belijd. I,1)

Gij allen die den overledene hebt gekend, bidt den Heer dat Hij zijn dienaar moge opnemen in vreugde, hem binnenleiden in de eeuwige rust en hem geven het leven dat niemand nog kan ontnemen.

Mijn beminde echtgenoot en teergeliefde dochter, die Heer heeft ons gescheiden. Zijn Wil geschiede: hier op aarde hebben we de vruchten van ons leven niet mogen plukken, de oogst zal des te rijker zijn in het hemelsch vaderland. Moge ons offer vruchtbaar zijn in deze tijden.

Mijn diepbedroefde moeder, mijn dierbare broeder, mijn zuster die aan den Heer zijt gewijd en geliefde familieleden, vanuit den hemel zal ik met vader over u waken.

H. Harten van Jezus en Maria, in U ons vertrouwen.

Drukk. Faut, Aalter.

ten tijdens een verkenningstocht boven de Afrikaanse Goudkust. Georges was in 1940 werkzaam in het voormalige Belgisch Congo. Hij was oud-strijder 1914-1918 en werd tijdens de Tweede Wereldoorlog onderluitenant bij de Zuidafrikaanse Luchtmacht (S.A.A.F.). Zijn stoffelijk overschot werd ter plaatse begraven en nooit naar België overgebracht.

In oktober 1942 werd door de bezettende Duitse overheid de verplichte tewerkstelling ingevoerd. Van toen af tot aan de bevrijding, moest een hele massa Belgische arbeiders zich naar de Werbestelle begeven en zich, indien zij geschikt bevonden werden, naar Duitsland of naar een ander land in de bezette gebieden begeven, om er te arbeiden voor de bezetter.

De eerste slachtoffers werden gekozen uit de ongehuwde arbeiders. Eén van hen was Gerard DE MEYER, geboren te Aalter op 18 sep-

Huis en geboortedorp heb ik zoo lief gehad, en ach....
ik sterf verlaten in een vreemd land.

† WEES IN UWE GEBEDEN
DE ZIEL INDACHTIG VAN
GERARD DE MEYER

geboren te Aalter den 18 September 1917 en overleden
in het hospitaal te Ludwigshafen (Duitschland) den
10 December 1943.

Hij was geen jongen met een ziekelijk dweepende vaderlandsliefde; maar hij wist dat vaderlandsliefde een gewetensplicht was, en daarom was hij opgetrokken, bereid als 't noodig was tot 't hoogste offer. Als een spook rende de oorlog over ons heen. Plichtgetrouw verdedigde hij den vadergrond; doch het vervullen van zijn plicht hield hem maandenlang met een zware verwonding in het krijgslazaret. Toen is wat rust gekomen en hij genoot van 't innig samentzijn met moeder. Helaas een nieuwe beproeving kwam: het vaderland moest hij verlaten om in den vreemde te gaan arbeiden. Met wat verlangen keek hij uit naar den zoo nabijden dag, waarop hij terug bij moeder en geliefden mocht komen. Ach... op dien dag juist, werd hij begraven, verre.... in vreemde aarde.

Mijn Duurbare Moeder, mijn troost en vreugde... Ge hadt me zoo'n goede terugkomst voorbereid... hoe zochten U mijn oogen in mijn stervensuur. Uw brieven spraken me zoo van Uwe liefde, ook mijn wederliefde konde Gij gevoelen uit mijn antwoorden. 't Was reeds van hierboven dat ik U den laatsten brief had zien verzenden op den dag waarop U mijn overlijden ging medegedeeld worden. Vaarwel moeder.. bid voor mij... Uw lessen hebben mij gesterkt in het stervensuur. Duurbare Broeders, Zusters, Familieleden en Vrienden Blijft me indachtig... Vergeet nooit mijn offer.
H. Jozef Patroon van ons Vaderland, bescherm ons.

drukkerij Vanoutrive, Aalter - 2515

Gij weet, o God, Gij weet onz' harten,
Hoe zij, losgesprongen in den tijd,
niet meer wisten wat het liefste was:
Het verder leven of uw eeuwigheid...

Maurice Van Gavere.

†

DIT IS EEN TROOSTEND AANDENKEN

voor **Moeder, Broeders en Zusters,**
Familieleden en vrienden

aan de plechtige ziele dienst; en aan de bijzetting in de schaduw van onze Kerktoren en in de vredige grond van het Vaderland, ter gelegenheid van de overbrenging uit Ludwigshafen (Duitsland) van de

Heer Gerard De Meyer

geboren te Aalter den 18 September 1917 en overleden in het hospitaal te Ludwigshafen den 10 December 1943

Weest allen zijn ziel met een vroom gebed indachtig, want hij was een van de millioenen levensoffers waarop vrede wordt gebouwd.

Mevrouw weduwe Aloïs DE MEYER
BAETSLEER, kinderen en kleinkinderen,
De Familiën DE MEYER en BAETSLEER,

*danken U voor de deelneming in rouw en
gebeden voor hun duurbare overledene*

Faut, Aalter

Het verdwenen huisje in de Stationsstraat waar Gerard De Meyer woonde, daar waar nu de woning nr. 140 staat.

tember 1917. Vanaf zijn 14 jaar was hij bij een Firma te Aalter-Brug te werk gesteld.

Na het overlijden van zijn vader Aloïs, bleef hij samen met zijn moeder, in een thans verdwenen huisje in de Stationsstraat wonen.

Gerard moest tijdens de winter 1942-1943 zijn geboortedorp verlaten, samen met nog andere Aalternaren onder wie Omer Boute, om naar Duitsland, nader bepaald naar Ludwigshafen aan de Rijn, te gaan werken. Sommigen van hen mochten de daarop volgende zomer met verlof naar huis komen. Enkelen keerden niet terug naar Duitsland en doken onder. Gerard is nooit meer teruggekeerd, want hij overleed te Ludwigshafen op 10 december 1943.

Op het einde van 1943 werd het eten steeds schaarser en de vreemde arbeiders kregen daarom 's middags niets anders dan soep. Op zekere dag kreeg iedereen die van die soep gegeten had, last van vermoeidheid en ongesteldheid en moest braken, de ene al wat erger dan de andere. Verscheidene arbeiders werden naar het hospitaal afgevoerd; enkelen mochten na verzorging terugkeren naar het

Lager, anderen moesten blijven voor verdere behandeling tot de volgende morgen. Slechts één werkmakker kwam niet terug nl. hun ongelukkige vriend Gerard De Meyer. Hij had de vergiftiging niet te boven kunnen komen. Tijdens de nacht overleed hij aan de gevolgen ervan.

Een werkmakker die alles heeft meegemaakt, getuigde: *"Wij waren allen zeer teneergeslagen, toen we het hoorden. Gerard was zo'n stille, brave jongen. Hij had me verteld dat hij samen met zijn moeder woonde, ergens in de Statiestraat geloof ik. De volgende dag reeds werd hij begraven op het kerkhof van Ludwigshafen"*.

Het stoffelijke overschot van Gerard werd na de oorlog overgebracht naar Aalter en bijgezet in het gemeenschappelijke graf van enkele Aalterse oorlogslachtoffers.

Maurice THYS

Bronnen: Gemeentearchief Aalter

Medewerkers: *Gaston Mestdagh, Zomergem, Mr. en Mevr. Cyriel Quintyn-De Meyer Aalter*

DE GULDENSPORENFEESTEN TE AALTER IN 1927

De herdenking van de Guldensporenslag had plaats op zondag 10 juli 1927. Hierna volgt het feestprogramma.

's Morgens was er een solemnele Hoogmis met kanselrede door Eerw. Pater Van Winckel. Hij wees daarin, dat alles wat we doen, moet geschieden ter ere Gods, en dat het dus maar juist is, dat wij onze strijd om ons volk edeler en reiner te maken, ook God tot einddoel geven. Om van die gevoelens getuigenis af te leggen, trekken de Vlamingen op deze dag ter kerke.

's Namiddags was er een optocht met veel volk en twee muziekmaatschappijen. Aan het Monument der gesneuvelden was er een ontroerende bloemenhulde en de twee "muzieken" speelden er. Tijdens de openluchtmeeting op de Markt werden de aanwezigen toegesproken door de Heer Emiel Thienpont, voorzitter van het Katholiek Vlaams Verbond, namens het Guldensporencomiteit. De prachtige feestrede werd uitgesproken door senator Bossuyt uit Kortrijk. De meeting werd besloten met de Vlaamse Leeuw, die werd meegezongen door het volk.

Van 5 tot 6 uur gaf de Harmonie der Christene Werklieden uit Waarschoot een concert op de Markt en van 8 tot 9 uur de Katholieke Fanfare uit Aalter. (Aldus het verslag van de *11-julifeesten* verschenen in de "Gazette van Aalter", veertiendaags blad voor Volksontwikkeling, van 15 juli 1927). Er valt op te merken op het pamflet, voorlaatste alinea, dat de naam van Senator Bossuyt werd doorgehaald en vervangen door "volksvertegenwoordiger Vindevogel uit Ronse".

Bronnen: *eigen verzameling en reeds genoemde "Gazette van Aalter"*.

Maurice THYS

Guldensporenfeesten

"Vlamingen, gedenkt den Guldensporenslag,"
(woorden van koning Albert bij 't uitbreken van den oorlog, Oogst 1914).

Weêr herdenken wij den Guldensporenzege. Alle inwoners van Aalter zullen het zich tot plicht rekenen dien Vlaamschen hoogdag waardig te vieren. Daarom verzoekt het Guldensporencomiteit hen op **10 en 11 Juli hun huizen te bevlagen** en deel te nemen aan de feestelijkheden te dier gelegenheid ingericht.

Feestprogramma :

ZONDAG 10 JULI,

- Om 10 uur. **Plechtige hoogmis** met offerande ter gedachtenis onzer duurzame gesneuvelden met kanselrede door den Eerw. Pater VAN WINCKEL.
- Om 3 1/2 uur. Aan de Statie, **vorming van den stoet**, van al de maatschappijen der gemeente.
- Om 4 uur. **Optocht** naar de markt en **Bloemenhulde** aan het monument der gesneuvelden.
- Om 4 1/2 uur. **OPENLUCHTMEETING** door den heer Senator GASTON BOSSUYT uit Kortrijk.
- Van 5 1/2 tot 7 uur, **Concert** door de harmonie der Christene Werklieden uit Waarschoot.
- Van 8 tot 9 uur, **Concert** door de Kath. Fanfaren "Eendracht",.

200 fr. premien worden verloot onder al de deelnemers aan den optocht. De loten worden uitgedeeld aan de Statie bij 't aanzetten van den stoet.

Daar de heer Senator Bossuyt, hier om 5 uur moet vertrekken worden de leden der verschillende vereenigingen *dringend* verzocht zich om 3 1/2 u. *aan de Statie te bevinden* ten einde om 4 uur *stipt* te kunnen opstappen en de andere punten van het feestprogramma op tijd te kunnen aanvangen.

De voorzitters der verschillende maatschappijen zetten hun leden aan zooveel mogelijk in de hoogmis tegenwoordig te zijn en talrijk aan den optocht deel te nemen.

Namens het Guldensporencomiteit :

THIENPONT E.	Voorzitter,	Kath. Vl. Verbond.
ROCKAERT CH.	»	Consciencevrienden.
DE SMET CAM.	»	Davidsfonds.
FAUT Joz.	»	Kath. Vl. Tooneelbond.
BROUNS Joz.	»	Vl. Oud-Strijdersbond.
STEYAERT MARCEL	»	V. T. B. Maria-Aalter.
D' DE PAUW EM.	»	Middenstandsbond.
GOEMINNE AUG.	»	Kath. Fanfaren.
HUTSEBAUT H.	»	Werkliedenbond.
VERHEECKE JUL	»	Boerenbond.
VAN DE VELDE OCT.	»	S ^t Eloi.

MET DE CHRISTEN MIDDENSTANDSBOND OP REIS

Op maandag 11 juli 1927 namen 40 leden van de Christen Middenstandsbond deel aan een uitstap per autocar naar de frontstreek en de Belgische kust. Voor deze tijd een droomreis die trouwens succesvol verliep.

Het was prachtig weer. Al de ingeschrevenen waren op post en om 07.10 u. reed de puike auto van de Markt. Het kon niet beter. Rond 08.30 uur waren ze reeds te Roeselare waar halt werd gehouden voor een half uur. Iedereen was reeds in volle feeststemming. Hoe kon het anders? Alle steden en dorpen langs de reisweg waren in feesttooi; alle huizen, groot en klein, gemeente-en stadhuizen en kerken waren bevlagd of versierd op hun zondags.

't Was waarlijk 11 juli, Vlaanderens hoogdag en Roeselare was prachtig om te aanschouwen. Maar men moest verder ... naar Ieper, doch er werd even uitgestapt bij het Engels Kerkhof te Poelkapelle en aan het monument der Canadezen te Sint-Juliaan. Om 10 u.30 werd Ieper bereikt.

Eerw. Heer Faes, onderpastoor van de Sint-Jacobsparochie, leidde de deelnemers langs de voornaamste bezienswaardigheden van de stad, zoals de kerken en de hallen en er werd ook een wandeling gemaakt langs de stadsgrachten, de vestingsmuren en de Menenpoort, ingehuldigd in 1927.

Om halftwaalf werd verder gereisd naar Diksmuide. Na een rit rond de Markt werd gestopt aan de brug over de IJzer voor een bezoek aan de nog resterende puinen van de oorlog en het IJzerkruis, waar (in 1927 op zondag 21 augustus) tienduizenden Vlamingen op bedevaart komen naar de graven van de IJzer.

Rond 14 uur was de groep te Veurne, waar het middageten klaar was. Iedereen had flinke eetlust en alles was in orde, want er was veel en goedkoop eten, zodat men niets meer kon wensen. De voorzitter, Dr. Emiel De Pauw, die in zijn element was, hield een korte toespraak alsook Eerw. Heer Emiel Thuysbaert, pastoor van Sint-Maria-Aalter. Daarna werden eerst schikkingen getroffen voor de verdere reis en mocht iedereen de stad in tot 15.30 uur. Het schone

Het bestuur van de Christen Middenstandsbond omstreeks 1927.

Zittend van l.n.r. : *August Versele, bestuurslid voor Aalter; huisschilder uit de Stationsstraat.*

E.H. Serafien Van Loo, proost. Hij was pastoor te Sint-Maria-Aalter van 1921 tot 1926 en te Aalter van 1926 tot 1934.

Emiel De Pauw, voorzitter; huisdokter uit de Stationsstraat, burgemeester van Aalter van 1944 tot 1952.

Karel Bockaert, ondervoorzitter; handelaar in bouwmaterialen, Brug-Zuid, burgemeester van Aalter van 1933 tot 1942.

Theodoor De Backer; bestuurslid voor Aalter; rustend handelaar uit de Stationsstraat, gemeenteraadslid en voorzitter van de C.O.O.

Staaende van l.n.r. : Hector Maenhout, bestuurslid van Aalter; kolen- en meststoffenhandelaar en eigenaar van een maaldery, Brugstraat.

Emiel De Muynck, bestuurslid voor Aalter; uurwerkmaker-juwelier, Kerkplein.

*Albert Van den Kerchove, bestuurslid voor Aalter; handelaar in kruidenierswaren te Aalter-Brug en daarna in de Brugstraat. Henri Vereecke, bestuurslid voor Maria-Aalter; onderwijzer aldaar aan de gemeentelijke jongensschool vanaf 1921 en hoofd-
onderwijzer vanaf 1950.*

Raymond Van den Broecke, schrijver-schatbewaarder; stoffenhandelaar; Stationsstraat, burgemeester van Aalter van 1953 tot 1959.

Valère Lambert, uit de melkerij in de Stationsstraat.

Achiel De Doncker; bestuurslid voor Aalter; huisschilder; Bellemstraat.

René Coddens, hulpschrijver; onderwijzer aan de gemeentelijke jongensschool te Maria-Aalter van 1922 tot 1926 en aan de gemeenteschool te Aalter tot 1957. Hij woonde in de Stationsstraat.

Theophiel Van de Walle, bestuurslid voor Aalter; kruidenier, Lostraat.

oude stadje Veurne was, zoals overal elders, bevestigd met ontelbare leeuwevlaggen.

Te Adinkerke werd een bezoek gebracht aan het grote en prachtige kerkhof van de Belgische soldaten, gestorven voor het vaderland. Bij de graven van onze parochianen August De Mil, gesneuveld te Diksmuide op 01 juni 1915; Cesar Van Damme, gesneuveld te Ramskapelle op 25 april 1916; Leon Van Wanseele, gesneuveld te Kaaskerke op 08 augustus 1915; Cyriel Verheecke, dodelijk gewond aan de IJzer en overleden te De Panne op 01 oktober 1915 en Cyriel Quintyn, gesneuveld te Diksmuide op 03 mei 1916 werd, onder leiding van Eerw. Heer Onderpastoor Van Coppenolle, een kort maar innig gebed gestort voor hun zielerust.

Daarna ging het verder naar De Panne aan zee, waar iedereen vrij was en zijn gang mocht gaan tot 18.00 uur. Maar op het uur van het vertrek waren slechts weinigen aanwezig op 't appel. De politie had de auto doen verplaatsen zodat er diende rond gezien en gewacht. Uiteindelijk werd afgereisd met een uur vertraging en er ontbraken twee deelnemers. Er werd nog even gestopt te Nieuwpoort aan de haven en dan ging het huiswaarts over Gistel, langs het groot kanon te Leugenboom, over Torhout, Wingene en Maria-Aalter, waar de vracht reeds verminderde, dan naar Aalter, waar de overige deelnemers rond 24 uur, fris en gezond toekwamen, en zeer voldaan over de zo aangename, welgelukte als goedgeregelde reis naar huis gingen. Iedereen verlangde daarna naar de "films van Mr. Charles" en de foto's. Velen zegden dat, als er nog eens een reis zou ingericht worden, er best twee auto's zouden gevraagd worden.

Maurice THYS

Bronnen: "Gazette van Aalter", 2de jaargang, nr.14 van 15 juli en nr. 15 van 1 augustus 1927.

MIJMERINGEN BIJ EEN GRAFSTEEN IN DE NOORDERBUITENMUUR VAN DE KERK TE BELLEM.

MICHIEL DEBBAUT - MARIE BERTENS

Michiel Debbaut werd geboren te Hansbeke op 14.05.1672 (1) als tweede zoon van Laureins Debbaut en Catharina De La Royere. Zijn vader was afkomstig van Gent en kwam rond 1665 naar Hansbeke waar hij van 1687 tot 1697 het ambt van griffier uitoefende.

Michiel Debbaut ging rond 1700, na zijn huwelijk met Marie Bertens, te Bellem wonen. Op 11 mei 1701 nam hij een hofstede over van Baudewijn Willems, gelegen aan de noordkant van Bellem, ten oosten van de Leiestraat (2).

Op Kerstavond 1703 aanvaardde hij van Gillis Lievens de helft van de herberg "De Swaene", gelegen op de noordkant van de Brugse Vaart en ten oosten van de Leiestraat. Op 21 mei 1708 werd Michiel Debbaut pachter van de volledige herberg. In 1722 betrekken Jacob Verhelst en Jan Muyshont de herberg (3).

Vanaf 1719 nam Michiel Debbaut een hofstede van 500 roeden in gebruik ten noorden van de Leibarm, die hij 1729 overliet aan zijn zoon, Livinus Debbaut (4).

Michiel Debbaut wordt nergens vermeld als houder van een officiële bestuursfunctie. Wel wordt hij genoemd onder het dertigtal "principaelste insetenen" van Bellem, dat op 1 september 1737 bijeengeroepen wordt in wettelijke vergadering ter regeling van een grensgeschil met de parochie Aalter (5).

Michiel Debbaut en Marie Bertens kregen 9 kinderen, waarvan er hen 7 op zeer jeugdige leeftijd werden ontnomen. Zijn zoon, Livinus Franciscus Debbaut (Bellem 26.03.1700 - 14.07.1731), liet bij zijn vroege dood zijn weduwe, Maria De Muynck, achter met één zoontje van anderhalf jaar en een ongebooren dochtertje. Zijn dochter Petronella, gehuwd met Pieter De Clercq (zie hieronder),

Grafsteen van Michiel Debbaut en Marie Bertens in de noordermuur van de kerk te Bellem.

D.O.M.

Hier light begraeven
den Eersaemen

Michiel Debbaut

overleden den 22 february

1751 audt 80 jaeren

ende syn huysvrauwe

Marie Bertens

overl. den 10 Jan.ry 1740

audt 70 jaeren

de welcke in hun leven
hebben ghewonnen negen
kinderen waervan nogh een
is int leven met naeme
Pieternelle Debbaut

was het enige kind dat haar ouders zou overleven. Marie Bertens overleed op 10.01.1740, ongeveer 70 jaar oud. Michiel Debbaut stierf, ruim achtenzeventig jaar oud, op 20.02.1751.

PIETER DE CLERCQ - PETRONELLA DEBBAUT

Pieter De Clercq, zoon van Pieter fs Baudewijn en van Joanna Van Vlaenderen fa Philips, werd geboren te Oostwinkel op 06.09.1704. Hij huwde te Bellem op 26.04.1729 met Petronella Debbaut, dochter van Michiel en Marie Bertens.

Grafsteen van Pieter De Clercq en Petronella Debbaut in de noordermuur van de kerk te Bellem.

D.O.M.

Hier vooren licht begraeven
den Eersaemen

Pieter De Clercq fs. Piet.

Riemaecker

deser prochie overl. den 30 mey 1765
oudt 61 jaeren in houwelyck geweest
met

Petronelle Debbaut fia. Michiel
den

tydt van 37 jaeren die overl. is den
26 8^{ber} 1771 audt 69 jaeren tsaemen
geprocreeert 7 kinders waer van
meerderjaerigh geworden syn

Livinus Francis

Marie Lauweryne

Pieter Joannes overl. den 29 mey 1759
audt 20 jaeren
en. Michiel

Jaer Schrift

*Ach mensch peyst op sterven
gy sult noyt sondegen
gelyck wy syn soo zult ghy worden
is het niet heden t'sal syn morgen
Bidt voor de zielen op dat sy
rusten in vrede amen*

Zij kregen 7 kinderen, waarvan er 3 op zeer jonge leeftijd stierven. Bij het overlijden van Petronella Debbaut op 26 oktober 1771 waren er nog 3 in leven: Livinus Franciscus (41 jaar), Marie Laurentia (36 jaar, gehuwd met Guillelmus De Clercq) en Michael (30 jaar). Petrus Joannes De Clercq was al gestorven in 1759 op 21-jarige leeftijd.

De oudste broer van Petrus De Clercq, Livinus (°Oostwinkel 05.-03.1694) huwde te Bellem op 06.10.1733 met Maria De Muynck, weduwe van zijn schoonbroer, Livinus Franciscus Debbaut. Zij gingen naar Oostwinkel wonen.

Pieter De Clercq was "riemaecker" (6) van beroep. Hij was ook actief in het bestuurlijk leven van Bellem. Van 1752 tot 1755 was hij armmeester van de parochie (7). In 1741 bewoont hij de hofstede ten noorden van de Leibarm, waar voorheen zijn schoonvader, Michiel Debbaut, woonde. Na zijn dood in 1766 wordt de hoeve overgenomen door zijn zoon Michiel (8).

Ronny DEBBAUT

- (1) Alle data werden opgetekend uit de parochieregisters van Hansbeke, Bellem en Oostwinkel.
- (2) R.A.G., *Oud Archief Bellem*, nr.2, f° 326r°.
Zie ook: *Ons Meetjesland*, XVIII, 1985, nr.3, p.178.
- (3) R.A.G., *Oud Archief Bellem*, nr.2, f° 337r°.
- (4) Ibid., f° 347r°.
- (5) R.A.G., *Oud Archief Bellem*, nr.6, f° 64v°.
- (6) Een rie(t)maker was een vakman die (weef)rieten vervaardigde voor de weef-en/of draperie-nijverheid. Vaak oefende de riemaker ook het beroep van "camslager" of kammaker uit.
Riet en kam zijn belangrijke onderdelen van het weefgetouw.
- (7) L. STOCKMAN, *Parochiale geschiedenis van Bellem*, in handschrift (lijst van de armmeesters). Met dank aan L. Stockman voor het ter beschikking stellen van deze nota's.
- (8) R.A.G., *Oud Archief Bellem*, nr.2, f° 247r°.

Defruyt Roger bezorgde ons de tekst van de grafstenen, waarvoor dank.

MIJMERINGEN BIJ EEN GRAFSTEEN

DE FAMILIE MAENAUT TE AALTER

De familie Maenaut is te Aalter gedurende ruim tweehonderd jaar een vooraanstaande familie geweest. In hun tijd oefenden zij een belangrijk beroep uit, waardoor zij geleidelijk meer en meer invloed in de dorpsgemeenschap verwierven.

Verscheidene generaties staan als smid bekend; meer nog, als *smid deser prochie* siert een grafsteen. Het valt op dat van hen aanvankelijk drie grafstenen tegen de noordergevel van de St.-Corneliuskerk aangebracht werden. Zelfs een vierde grafsteen ter herinnering aan een molenaar, gehuwd met een dochter Maenaut, kreeg er een eervolle plaats.

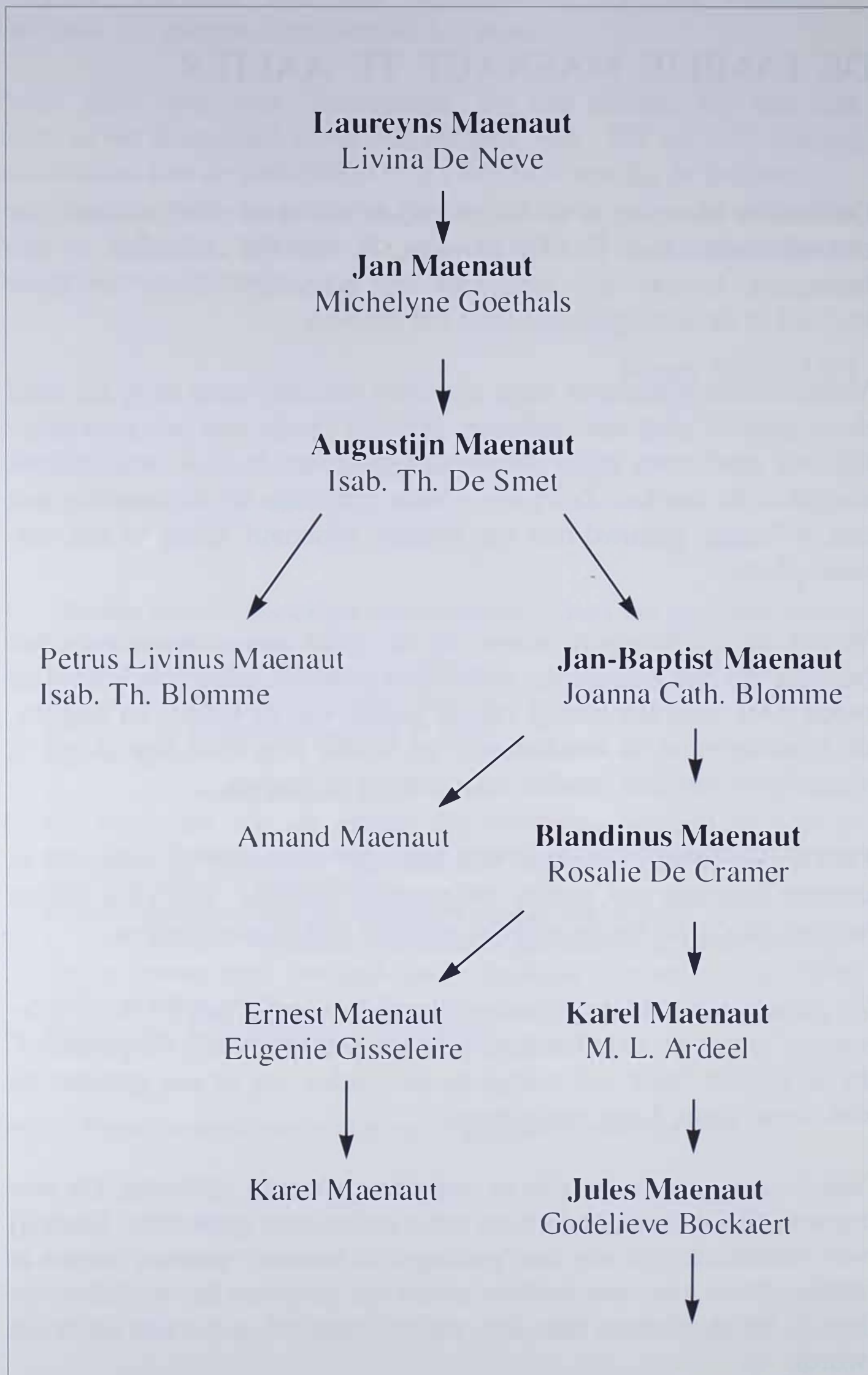
Vooraf de landbouwers waren op de smid aangewezen voor het beslaan van hun trekdieren; niet alleen paarden, maar ook koeien en ossen. Ook voor het beslag van de wielen van de karren en wagens, de kruiwagen en de hondekarren en verder nog voor hun alaam in smeedijzer, metalen banden voor tonnen en kuipen, ...

Hun noeste arbeid bezorgde hen welvaart waardoor zij uiteraard in contact kwamen met andere welgestelde families. Vrij vlug treffen wij hen aan in de lokale politiek en in de parochiale werken.

Ze passen zich aan de veranderlijke tijdsevolutie aan en de *peirdesmesse* wordt na tweehonderd jaar tot een brouwerij omgebouwd. In de tweede helft van vorige eeuw vinden wij er een priester en een veearts aan. Later een notaris.

Van de drie grafstenen zijn er nog twee bewaard gebleven. De resterende zijn wegens ouderdom bijna onleesbaar geworden. Dankzij wat onderzoek zijn wij erin geslaagd de teksten opnieuw samen te stellen. Deze gegevens hebben er ons toe aangezet het verleden van hen in het daglicht te brengen, waaruit hun rol in die tijd duidelijk wordt.

Vereenvoudigde stamboom van de familie Maenaut

De Maenauts zijn lang in Aalter gebleven. Daarna zijn ze gaan uit-zwermen. Toch zijn er nog heel wat zaken die aan hen doen denken.

Tijdens het onderzoek stelden wij vast dat de familienaam verscheidene schrijfwijzen kende, nl.: Maenhaut, Manout en Maenaut. Uiteindelijk werd het officieel MAENAUT.

Gemakshalve gebruiken wij alleen de laatste schrijfwijze.

JAN MAENAUT

Jan Maenaut werd op 26 febr. 1660 te Oostwinkel geboren. Zijn ouders waren: Laureyns, overleden te Oostwinkel op 6 sept. 1670, en Livina De Neve, geboren ca. 1622 en overleden te Oostwinkel op 14 nov. 1682. Zij huwden op 24 okt. 1643 te Zomergem.

Jan Maenaut huwde in 1681 te Aalter met Elisabeth De Wulf, dochter van Pieter. Na hun huwelijk vestigden ze zich te Aalter. Jan werd smid en had zijn smidse op de zuidkant van het oude stationsplein en is de stamvader van de oudst bekende smedenfamilie van Aalter.

In die tijd, toen de spoorweg nog niet was aangelegd, bevond zich hier vlakbij een samenkomst van verscheidene wegen, van waaruit men de kerk, Stratem, Woestijne, Oostmolen en Houtem kon bereiken. Door de aanleg van de spoorweg (1838) werd het wegennet hierdoor grondig veranderd.

Nabij dit kruispunt stond toen de *dorpsmolen*, eigendom van de heer van Woestijne die er het *maalrecht* had. Hij stond op het perceeltje grond waarop vroeger het H.-Hartmonument stond, d.i. bij de afdaling naar de spoorwegtunnel, komende van de kerk. De smidse en de dorpsmolen waren dus zeer goed gelegen.

Het gezin kreeg zes kinderen, nl.:

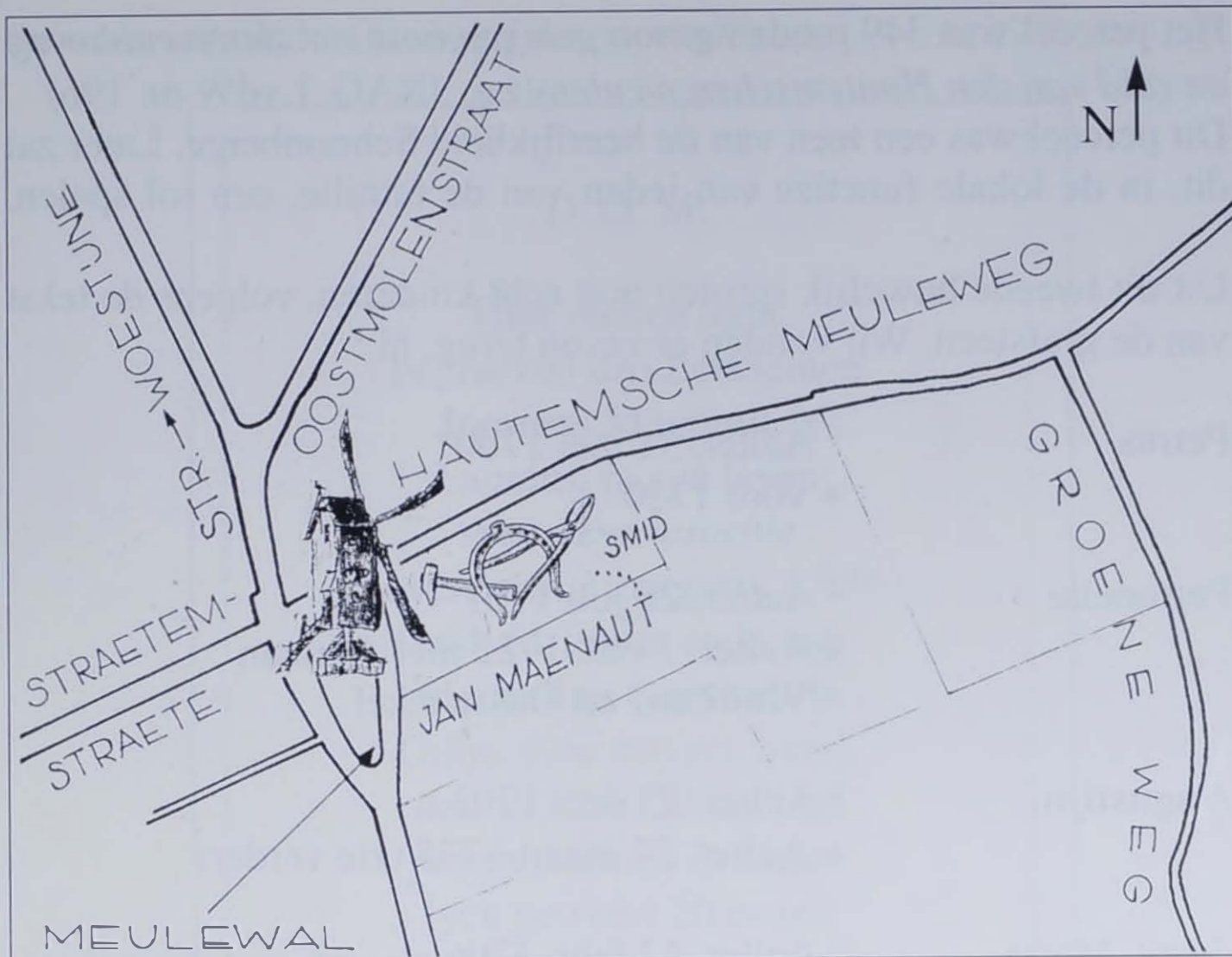
Petrus	° Aalter, 10 maart 1682 + vóór 1720
Maria, Cornelia	° Aalter, 26 sept. 1686 + vóór 1720
Joannes, Cornelius	° Aalter, 22 okt. 1687 + vóór 1720
Joanna, Maria	° Aalter, 6 okt. 1688 x Aalter, 27 nov. 1711 met Francis Van Vinckt, fs Jacques + Aalter, 15 okt. 1741
Jan-Baptist	° Aalter, 23 juni 1691 + Aalter, 30 dec. 1714
Philip, Jacob	° Aalter, 30 april 1694 + na 1720

Op 10 sept. 1695 overleed zijn echtgenote te Gent. Heel wat plattelandsbewoners vluchtten toen om sociaal-economische redenen naar de stad. Vermoedelijk was zij ook gevlucht en aldaar overleden.

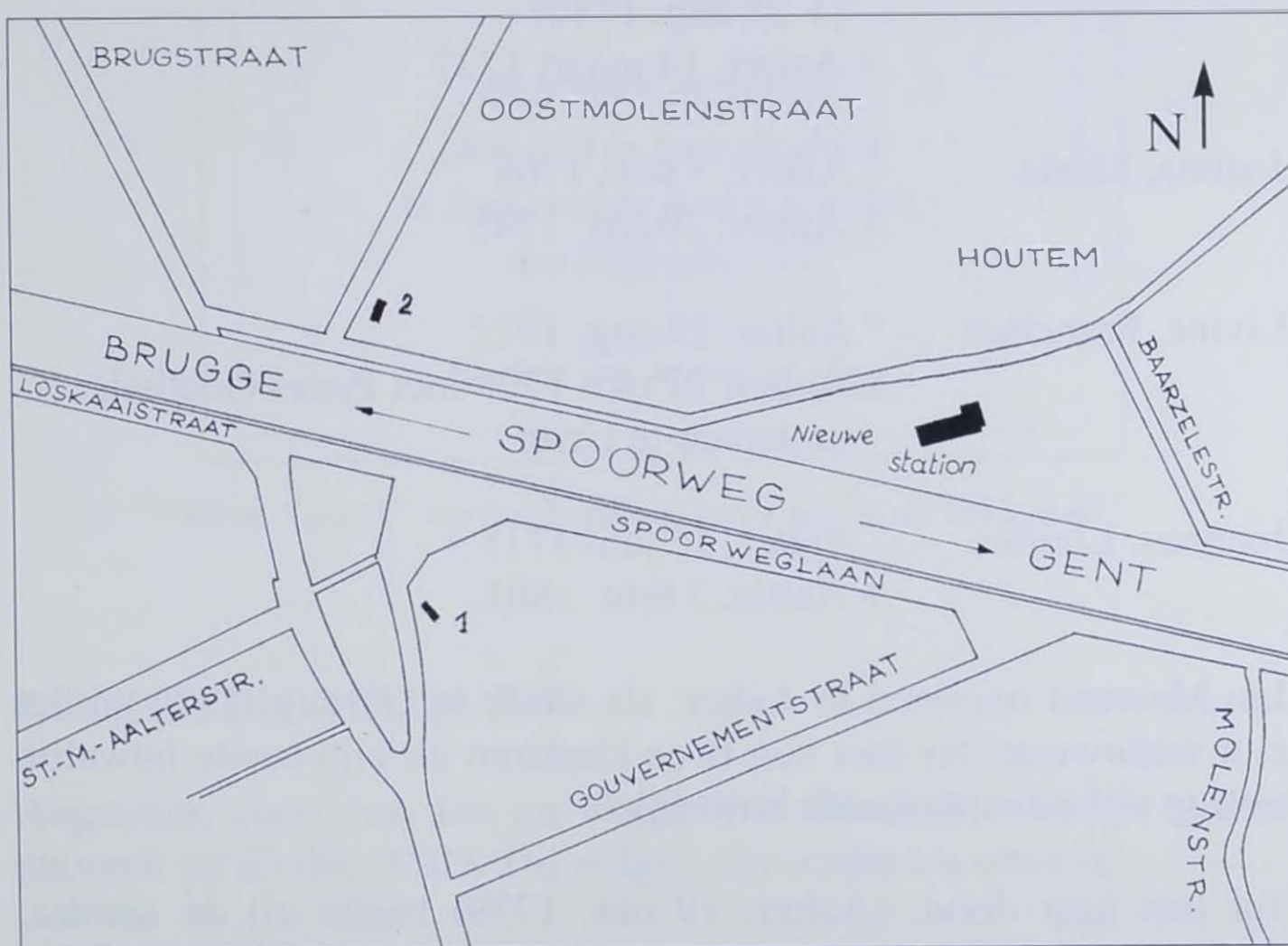
In 1696 hertrouwde Jan met de 24-jarige Michelijne Goethals. Ze werd te Ursel geboren op 29 nov. 1672 en was de dochter van Gillis en Janneke De Decker uit Ursel. Haar vader was niet alleen molenaar op de dorpsmolen van Ursel, maar ook op deze van Aalter, staande naast de smidse van Maenaut. Gillis was hier molenaar van ca. 1676 tot aan zijn overlijden in 1683. De dorpsmolen van Aalter stond hier van ca. 1572 tot het einde van de 18de eeuw.

Jans tweede echtgenote was dus de dochter van een buur-molenaar. Molenaars behoorden tot de welgestelden; financieel dus een goede zaak. Smidse en molen lagen naast mekaar en waren goed bereikbaar, zonder een omweg te moeten maken.

Ondertussen was hij eigenaar geworden van de grond waarop zijn huys, schuer, ovenbuer, ... bij coope van J.B. Dierkens van 24 dec. 1707, stond.

Aalter, Stratenplan rond de oude molen, omstreeks de 17de en 18de eeuw.

Omlegging door de aanleg van de spoorweg.

1. Woning bij de smidse 2. Villa Maenaut aan de Oostmolenstraat.

Het perceel was 349 roeden groot, *gelegen oost van den meulenweg en zuid van den Houtemschen meulenweg*. (RAG, LvdW nr. 196)
Dit perceel was een leen van de heerlijkheid Schoonberge. Later zal dit, in de lokale functies van leden van de familie, een rol spelen.

Uit dit tweede huwelijk sproten nog acht kinderen, volgens de tekst van de grafsteen. Wij vonden er zeven terug, nl.:

Petrus	° Aalter, 31 mei 1700 + vóór 1720
Petronella	° Aalter, 28 juli 1701 x Aalter, 1 okt. 1722 met Adriaan Vrombaut uit Oostwinkel
Augustijn	° Aalter, 23 dec. 1703 + Aalter, 27 maart 1775 (zie verder)
Anna, Maria	° Aalter, 12 febr. 1706 x 11 april 1734 met Jan Vlamynck, molenaar (+ 25 aug. 1740) + Aalter, 14 maart 1737
Joanna, Maria	° Aalter, 3 nov. 1708 + Aalter, 20 okt. 1745
Livine, Francisca	° Aalter, 25 aug. 1712 x Aalter, 27 okt. 1728 met Pieter Goethals molenaar te Ursel
Joannes, Livinus	° Aalter, 16 juni 1715 + Aalter, 3 febr. 1801

Jan Maenaut overleed te Aalter, als smid, op 31 aug. 1720 en liet zijn weduwe achter met nog twee kinderen uit zijn eerste huwelijk en nog vijf uit zijn tweede huwelijk.

Tot aan haar dood, (Aalter, 19 okt. 1739) baatte zij de smidse, samen met haar zoon Augustijn, verder uit. Beiden werden met de *hoogste dienst* begraven en hun *blauwe zerk* werd begin deze eeuw tegen de noordermuur van de kerk aangebracht.

De tekst vermeldt o.m. *smet deser prochie*.

D. O. M.

Hier vooren light
begraeven den Eersaemen
Joannes Maenaut fs
Laurens, in syn leven
smet deser prochie
overl. den 31 augusty 1720
oudt 61 jaeren ende van
Mechelina Goethals fa
Gillis, syne huysvr. overl.
den 19 8^{ber} 1739 oudt 66
jaeren tsaemen in hauw-
lyck geweest 20 jaeren
en geprocreëert acht
kinderen

*Bidt voor de zielen
Den tydt is kort de doot
is laet, wacht u van sonden
soo leeft ghy wel*

Heden wy, morgen ghy

Witte "zaerk" op het kerkhof, later tegen de kerkgevel.

AUGUSTIJN MAENAUT

Augustijn, zoon van Jan en Michelijne Goethals, werd te Aalter geboren op 23 dec. 1703. Hij volgde zijn vader als smid op.

Rond 1740 huwde hij met Isabella Thérésia De Smet, geboren te Waarschoot rond 1713, dochter van Pieter en Maria Batselaar uit Waarschoot.

Het werd er een drukke bedoening; naast de zorg voor een kroostrijk gezin, hield ze nog een *cruyenierswinkel* open.

Ze kreeg negen kinderen, nl.:

Joanna, Maria, Isab., Th. ° Aalter, 2 febr. 1742
+ vóór 1775

Petrus, Livinus ° Aalter, ... 1743
zie verder

Petronelle, Francisca ° Aalter, ... 1745
+ vóór 1788, begijn te Gent

Jan-Baptist ° Aalter, 24 juni 1748
zie verder

Ignatius, Benedikt, Frans ° Aalter, 4 juni 1750
+ Aalter, 18 jan. 1751

Benediktus, Frans ° Aalter, 29 jan. 1752

Martin ° Aalter, 24 juli 1754
+ Aalter, 1 aug. 1754

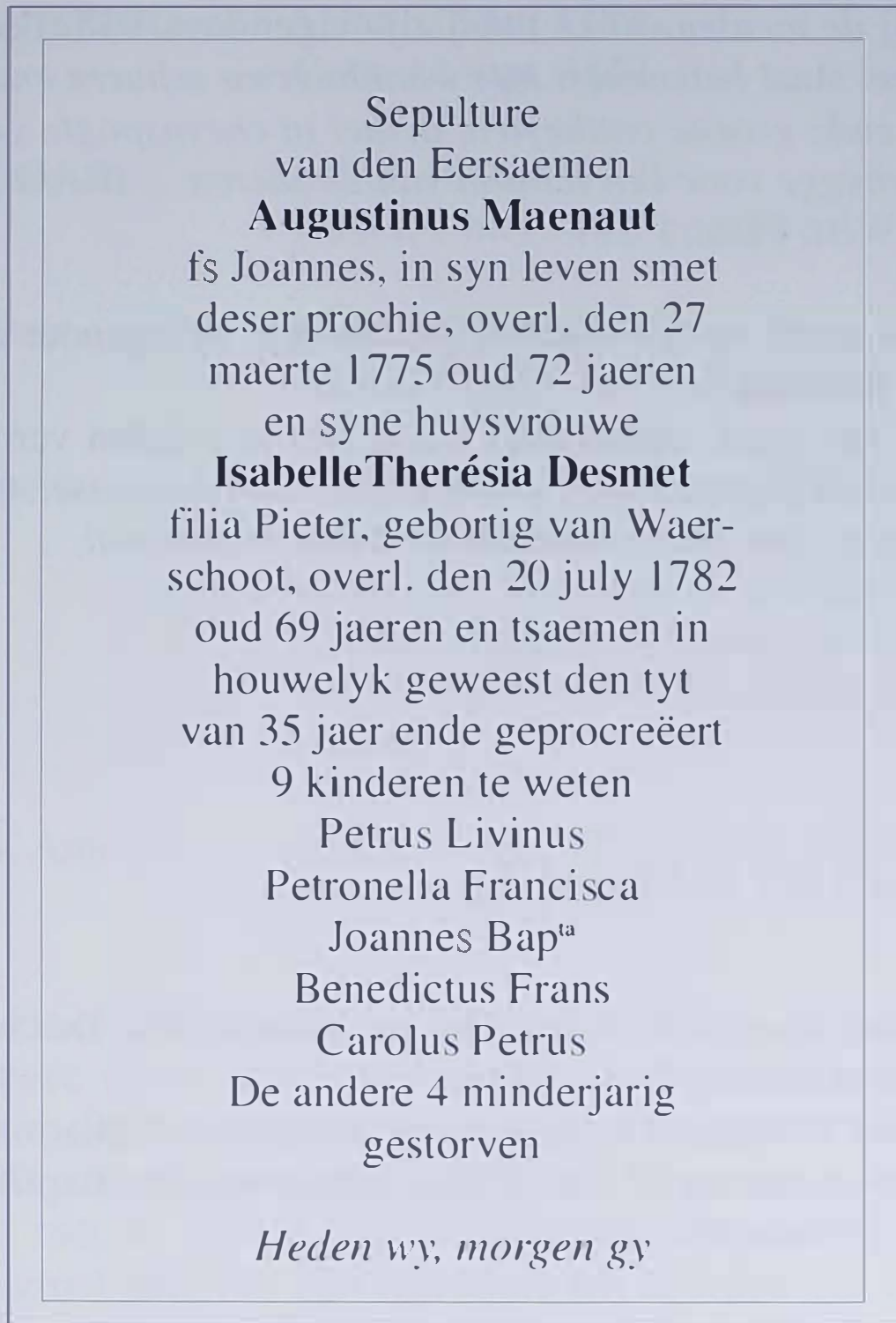
Joanne Thérésia ° Aalter, 29 okt. 1755
+ Aalter, 14 nov. 1756

Carolus, Petrus ° Aalter, 11 april 1759
Priester gewijd in 1789 en in
1811 priester te Lokeren

In 1738 staat Augustijn als *peirdesmet* bekend, in de wijk *Audemolen*.

Heel wat burgemeesters en schepenen kwamen uit begoede boerenfamilies. Ook de dorpsnotabelen en ambachtslui kwamen hiervoor in aanmerking. Zo ook de Maenauts.

Augustijn was gedurende 37 jaar *schepen van de heerlijkheid Schoonberge* nl. van 1737 tot 1774; de grond waarop zijn smidse

Witte "zaerk" op het kerkhof, later tegen de kerkgevel.

stond was immers *Schoonbergs*. In 1760-1761 bekleedde hij eveneens de functie van armmeester.

Uit zijn jarenlange functie van schepen kunnen wij zijn hogere graad van welstand en aanzien afleiden.

Maar ook uit het feit dat hij kon instaan voor een jaarlijkse rente, die borg stond voor het minimum inkomen van zijn zoon Carolus, die rond 1783 een priesteropleiding volgde. Volgens het kadaster van 1811 bezat hij in de toenmalige Sectie G nr.74, in de wijk *Auden molen*, 91a 80ca grond.

Op 14 febr. 1775, enkele weken vóór zijn dood, erfde hij van juffr. Th. C. De Smet uit Gent, dochter van Charles, nog enkele partijen

land nabij *de meulenwal* en nabij zijn eigendom, 938 roeden groot. Op dit deel staat *betemmert met woonhuys en schuere ende voorde-re droge ende groene cattheylen, actuel in cheynspagte gebruikt bij Carel Verhegge voor een termijn van 20 jaeren ...* (RAG, LvdW nr. 38, Reg. Wett. Pass., f°28)

Augustijn sterft op 27 maart 1775 en zijn echtgenote op 21 juli 1782, 69 jaar oud.

De Staat van goed, opgemaakt n.a.v. zijn overlijden vermeldt o.m. *een behuysde hofstede met ovenbuer en smedesmesse, 400 roeden groot, jegens den ouden meulen, west den meulenwal,...*

JAN-BAPTIST MAENAUT

Jan-Baptist, zoon van Augustijn en Isabelle Th. De Smet, werd geboren te Aalter op 24 juni 1748.

Op 11 april 1780 huwt hij te Aalter met Joanna, Catharina Blomme, geboren te Aalter op 27 jan. 1758, dochter van Jan-Baptist Blomme en Catharina Van Vynckt.

Ook hij staat bekend als *peirdesmet* op de wijk *Audemolen*. Deze wijk strekte zich in de 17de en 18de eeuw uit, ten noorden en ten zuiden van de spoorweg.

In 1784 en 1785 was hij kerkmeester.

Op zijn grafsteen vernemen wij eveneens dat hij *prince van 't gilde van St.-Cornelius* was.

Samen hebben zij acht kinderen, nl.:

Augustijn	° Aalter, 16 okt. 1781 + Aalter, 27 juni 1782
Joannes, Livinus	° Aalter, 7 okt. 1783
Maria, Victoria	° Aalter, 26 maart 1786 + Aalter, 26 april 1868, ongehuwd

- Amandus, Nazarius**   ° Aalter, 27 juli 1789
+ Gent, 12 sept. 1857
- Coleta, Francisca   ° Aalter, 10 sept. 1791
+ Aalter, 7 mei 1867, ongehuwd
- Joanna, Maria   ° Aalter, 27 jan. 1794
+ Aalter, 10 nov. 1875, ongehuwd
- Jozefa, Eugenie   ° Aalter, 9 frim. V (29 nov. 1796)
+ Gent, 1 juni 1836
Volgens de tekst van de grafsteen was ze bij haar overlijden overste van 't convent van St.-Elisabeth in het Groot Begijnhof te Gent.
- Blandinus, Amelius**   ° Aalter, 3 vent. VII (21 febr. 1799)
+ Aalter, 9 april 1862

Jan Baptist kon in zijn oude dag genieten van zijn levenswerk dat door zijn twee zonen werd verdergezet. Doch, de niets ontziende modernisatie, die met niemand rekening hield, moet voor hem, toen hij bijna 90 jaar oud was, een doorn in het oog geweest zijn. In 1837 werd met de aanleg van de spoorweg begonnen. Hierdoor kwam een groot deel van zijn eigendom ten noorden van de spoorweg te liggen, doch ook het perceel waarop de familie woonde en werkte, werd grotendeels door onteigening ingenomen.

Vast en zeker zullen nadien grondige aanpassingswerken aan het bedrijf nodig geweest zijn, ook omdat nieuwe wegen, evenwijdig met de spoorweg, nodig waren om het wegennet aan te passen (zie plan p. 39).

Rond die tijd huwde zijn zoon Blandinus die de smidse verliet en landbouwer werd op een hoeve dicht bij de kerk.

De smidse werd verder uitgebaat door Amandus die ongehuwd overleed, wat het einde betekende van het bedrijf.

Jan-Baptist overleed te Aalter, 91 jaar oud, op 1 april 1839 en zijn echtgenote, eveneens te Aalter, op 5 juni 1840, 82 jaar oud.

Hun overgebleven nakomelingen hadden, omstreeks 1860, te Aalter ca. 52ha aan eigendom, waarvan 28 woonhuizen. Hierbij een overzicht.

D. O. M.

Sepulture

van Sieur **J. B^{te} Maenaut**

fs Augustin en Isabelle Therésia Desmet

geb. te Aeltre den 24 juny 1748

in syn leven *smid en prince van t'gilde
van St. Cornelius*

overl. den 1 april 1839

en zyne huysvrouwe

Joanna Catharina Blomme

fa Bapt. en Catharina Vanvinckt

geb. te Aeltre den 27 janry 1758

overl. den 5 janry 1840

te samen in houwelyk geweest 59 jaeren

hunne kinderen

Augustinus overl. den 27 juny 1784

Joannes Livinus

Maria Victoria

Amandus Nazarius

Coleta Francisca

Joanna Maria

Jozefa Eugenia

in haer leven begyntje en overste

van t' covent van St. Elisabeth

in t' groot Begynhof te Gend

en aldaer overl. den 1sten juny 1836

en alhier begraeven

Blandinus Amelius

R. I. P.

Witte "zaerk" op het kerkhof, later tegen de kerkgevel.

*Woning bij de smidse en nadien bij de brouwerij, gesloopt rond 1950.
 Vóór W.O. II stond er op het dak nog een paard als weerhaan.
 Brouwer Karel Maenaut was de laatste van de familie die het bewoonde.
 Verzameling M. Thys.*

Art. 285 Maenaut Jan-Baptist en consoorten	8a	5ca
Art. 761 Maenaut Joanna, Maria (eigenaarster)	7ha	3a 60ca
Art. 762 Maenaut Coleta, Francisca (eigenaarster)	5ha	2a
Art. 763 Maenaut Coleta, Francisca en consoorten	22ha	58a 90ca
Art. 760 Maenaut Maria, Victoria en consoorten	5ha	21a 50ca
Art. 754 Maenaut Maria, Victoria en consoorten	88a	20ca
Art. 690 Maenaut Blandinus, Amelius	11ha	89a 80ca

PETRUS LIVINUS MAENAUT

Petrus Maenaut was de zoon van Augustijn en Isabella Th. De Smet en broer van de voornoemde Jan-Baptist.

Hij werd geboren te Aalter in 1743. Op 30 juni 1779, 36 jaar oud, huwde hij met Isabella, Thérésia Blomme. Zij werd op 20 jan. 1747 te Aalter geboren en was de dochter van Pieter, zoon van Joos, en Petronella Blomme, dochter van Jories.

Zij was de weduwe van Carolus Dierickx, die op 8 mei 1779 te Aalter overleden was. Zij had 5 kinderen, nl.: Maria (°ca. 1767), Carel Francis (° ca. 1768), Joannes (° ca. 1772), Pieter, Frans, Bernard (° ca. 1776) en August, Benedikt (° ca. 1779). Zij was op 18 okt. 1763 met Carolus getrouwd.

Carolus Dierickx was ook smid. Hij bezat een *smidse ende copperslaeghers winkel in Aalter-dorp*. (RAG, Ursel Bundel 317)

Hij behoorde tot een andere smedenfamilie van Aalter, waarvan de smidse op de *Plaatsewijk* stond. Hij is de geschiedenis ingegaan als de maker van het kruis en de weerhaan van de kerk. Bij de restauratie van de kerk, in 1952, ontdekte men er het volgende inschrift op: *Gemaekt door Carolus Dierickx in het jaar 1771*. In dat jaar werd hem 3 pond 6 sch. 1 grote uitbetaald voor *leveringhe ende aerbeyt van smeden aen het cruyce van den torre, mitsgaeders over 't maeken van eenen nieuwen haene op het selve cruyce*.

Leden van deze familie hebben dit beroep te Aalter blijven uitoefenen tot voor de laatste wereldoorlog. Meer hierover in een latere bijdrage.

Bij het huwelijk, dat vrij vlug na het overlijden van Carolus Dierickx doorging, zijn er wel problemen daar Isabella in de derde graad verwant was met haar toekomstige echtgenoot. Amper twee maanden weduwe, huwt ze voor de tweede maal.

Petrus Livinus is aanvankelijk met zijn jongere broer, Jan-Baptist, ook smid. In 1785 staat hij als *meester-smid* bekend.

Hij volgt echter zijn vader ook op in het lokale bestuur. Van 1775 tot 1793 is hij schepen van de heerlijkheid Schoonberge en in 1789 is hij ook *ontvanger van de parochie*.

Toen waren er echter woelige tijden op komst. Keizer Jozef II wilde door hervorming de lasten van de werkende bevolking verminderen. Dit poogde hij door het beknotten van de voorrechten van de clerus en de adel. Laatstgenoemden richtten een vrijwilligerskorps op, *patriotten* genoemd, om de oude toestand te behouden, tegen de keizerlijke hervormingen.

Tijdens zijn ambtsperiode als ontvanger ontstond de Belgische

Revolutie. Hij betaalde voor koop en levering van *fusiques voor de volontaires deser prochie tot het doen van de wacht tot veiligheid van de inwoners en voor het maken van uniformen voor die vrijwilligers 37 pond 10 sch. groot uit.*

Na de inval van de Fransen (november 1792) werd op 15 december een verkiezing georganiseerd om een opvolging van het bestuur te installeren, t.t.z. *tot keus van de representanten provisionele deser prochie.*

Petrus Maenaut en zijn broer Jan-Baptist waren leden van die vergadering. In de jaren V tot VIII van de Franse tijdrekening (=1796-1800), blijft Petrus Maenaut als ontvanger de bedragen uitbetalen. Nadien staat hij als *ex-percepteur* bekend.

In het oude gemeentearchief vernemen wij dat hij *sedert het veroveren deser prochie door de Fransche troepen (juni 1794) burgemeester is.*

In dit ambt vinden wij hem terug in nivose van het jaar III en in frimaire van het jaar IV (=december 1794-november 1795).

In 1796 werd de *wet van het Land van de Woestijne* door de *municipale raad* vervangen met Petrus Livinus Maenaut als *municipal*, van 30 september 1796 tot 14 brumaire van het jaar VI. Vermoedelijk was dit het einde van zijn taak in de lokale politiek.

Rond die tijd, op 28 april 1797, overleed zijn echtgenote in zijn woning op de Plaatsewijk. Twee van haar zonen uit haar eerste huwelijk, Joannes en Bernardus, die bij haar inwoonden, waren bij de aangifte van haar overlijden aanwezig. Zij was 50 jaar.

In het register van patenten d.d. 1816 staat Petrus Livinus ingeschreven als *agent d'affaires*, wonende op *De Plaets 1*.

Dit huis stond op het huidige marktplein, op de hoek van de Markt en de Stationsstraat en de Brouwerijstraat. Bij de vergroting van het marktplein, midden vorige eeuw, werd dit huis, samen met enkele andere gesloopt. In 1811 was dit huis eigendom van een zekere Van Acker, priester, en na de dood van Petrus Maenaut woonde er zijn schoonzoon, Frans Billiaert.

Het gezin kreeg drie kinderen, nl.:

De Cramer, geboren te Knesselare op 23 februari 1808 en overleed te Aalter op 3 nov. 1868.

Hij blijft niet in de ouderlijke woning, maar vestigt zich als *landbouwer* in de Molendreef 18 (nu Stationsstraat).

Volgens het bevolkingsregister woonden meerdere dienstmeiden en -boden bij hem in.

Hij overlijdt te Aalter op 9 april 1862 en zijn echtgenote op 3 november 1868.

Het gezin telde zes kinderen, nl.:

Eugenia, Maria, Catharina   ° Aalter, 9 april 1842
x Aalter, 5 febr. 1862 met
Gerard Wille (Knesselare)

Maria, Benedicta, Augusta, Joanna   ° Aalter, 17 sept. 1843
+ Aalter, 23 mei 1847

Maria, Nazarius, Ludovicus
(*roepnaam: Louis*)   ° Aalter, 24 maart 1845
op 26 juni 1867 naar
Lovendegem
+ Lovendegem, 26 maart
1869

Alfons, Maria, Ligorius   ° Aalter, 22 maart 1847
+ Aalter, 11 juni 1879
(ongehuwd)

Maria, **Carolus**, Petrus
(*roepnaam: Karel*)   ° Aalter, 17 juni 1848
+ Aalter, 9 aug. 1903

Maria, **Ernest**, Bavo   ° Aalter, 1 okt. 1849
+ Aalter, 30 mei 1899

Het smidsebedrijf is bijna stilgevallen. Op dat moment is een andere gekende smedenfamilie in volle expansie, nl. de familie Die-rickx, als koperslager, hoefsmid en herbergier. Deze familie was vroeger verwant met de Maenauts (zie hoger).

Na het overlijden van Blandinus verliet de weduwe de boerderij en ging, samen met haar kinderen, in de woning bij de smidse wonen.

Nazarius, roepnaam *Louis*, was ziekelijk en werd in 1867 naar het klooster in Lovendegem overgebracht. Hij overleed er enkele maanden later.

Een andere zoon, Alfons, hield er een groothandel in kruidenierswaren.

De familienaam gaat verder via de afstammelingen van de twee laatstgenoemde kinderen, nl. Carolus (Karel) en Ernest.

Uit deze bijdrage blijkt dat de Maenauts, na vier generaties, tot de welgestelden van Aalter behoorden en dat zij een belangrijke rol gespeeld hebben in het Aalterse gebeuren.

De pijnen van dit leven zijn in waarde niet te vergelijken hij de eeuwige kroon welke God ons voor onze verduldigheid bereidt in den Hemel. S. PAUL.

+

Zalige Gedachtenis
van dame

ROSALIA DE CRAMER,
Echtgenoot van d'heer
BLANDINUS MAENAUT,
den 23 Februari 1808 te Knesselare geboren
en den 3 November 1868 te Aalter overleden.

Ik wil sterven omdat het de aanbiddelijke wil Gods is. En zij die in voorspoed en tegenspoed met liefde doet hetgene God behaagt, is de ware navolger van J.-C., voor deze is J.-C. haar eenig leven, en de dood is voor haar een gewin.
S. MATTH. — S. AUG. — PH. 1, 21.

Mijne kinderen, Gij weent; weet dat de liefdevolste en heiligste tranen zijn: een zuiver hart door vurige gebeden aan God opgeofferd. Gij kent hoe groot mijn e liefde, mijne toegenegenheid tot u was: bewandelt den weg der deugd en vergeet nooit de lessen uwer moeder. Eene zaak alleen is noodzakelijk, deze is dat gij uwa ziel zalig maakt; alles is immers ijdelheid en vergankelijkheid, de grootste voorspoed verdwijnt op het oogenblik dat men dezen meent te bezitten. Bemint God alleen, dient Hem met een groot geloof, eene vaste hoop en eene vurige liefde, en wij zullen ons te zamen voor alle eeuwigheid in den Hemel verheugen. TIM. 3. — TOB. — EV. S. CHRYS. — EV.
Acten van Geloof, Hoop, Liefde en Berouw.

Gent, drukk. Vanderpoorten-Toelaeft, Koeistraat, 17.

Bewaar in uw hert de gedachtenis van uwen vriend.
ECCL. XXXVII, 6.

+

Bid voor de Ziel
van Mijnheer

LOUIS MAENAUT,
geboren te Aalter, den 24 Maart 1845,
en overleden
te Lovendegem, den 26 Maart 1869.

Waarom is mijne kwaal zonder hulp en ongeensbaar geweest... (JER. XV, 18.) Omdat Gij, o Heer, gehandeld hebt volgens uwen wil.
JON. 1, 14.

De dood is beter dan een ellendig leven, en de eeuwige rust beter dan eene blijvende ziekelijkheid.
ECCL. XXX, 17.

Kort zijn des menschen dagen; het getal zijner maanden zijn in uwe handen, o Heer; Gij hebt zijn leven palen gesteld die hij niet overschreden zal.
JON. XIV, 5.

Gezegend zij de heilige en onbevleete Ontvangenis der allerzaligste Maagd Maria.
(100 dagen aflat.)

R. I. P.

Gent, drukk. van H. en L. Van derpoorten, Koeistraat, 17.

AELTRE, den 17 July 1879.

Mijnheer August De Hiere Wierheken Aalter **Debet**

AAN ALPHONS MAENAUT, KRUIDENIER TE AELTRE,
Over verkoop en levering van het volgende :

1879	Gewicht.		Prijs.	Franks.	C ⁿ
Sept 16	1	<i>Helen Hoffy</i>		1	50
" "	1/2	" <i>Hoffy</i>			

Wij vonden het passend nog een paar generaties verder te gaan, om te eindigen met de naamgenoten die Aalter verlieten.

ERNEST MAENAUT

Ernest Maenaut, zoon van Blandinus en Rosalie De Cramer, werd op 1 okt. 1849 te Aalter geboren. Hij volgde lager onderwijs aan de gemeenteschool. Op 29 augustus 1859, als leerling van de 2de graad bewam hij van de *directeur*, meester L.F. David-Van Peene, de 3de prijs.

Op 5 juli 1884 huwde hij te Anderlecht met Eugenie, Emilie Gisseleire, geboren te Gent op 24 febr. 1859. Zij was de dochter van Charles en Mathilde Williame. Aanvankelijk was Ernest landbouwer en paardenkoopman en woonde in de woning bij de smidse, toen Statie 23.

Hij had echter andere plannen dan zijn ouders.

Op 3 juni 1888 bekomt hij van de Bestendige Deputatie de toelating om een stoomtuig *in zijn op te richten bierbrouwerij* te installeren, gelegen Sectie B, 707.

(GAA, nr. 172. 3.504, Sch. Coll. 20.06.1888)

Op de plaats waar de oude smidse stond, richtte hij een brouwerij op. Hij ging mee met zijn tijd en plaatste een stoommachine; iets moderns voor die tijd want de eerste stoommachine werd in Aalter maar in 1862 voor het eerst geplaatst.

Naast een inwonende meid, woonde ook een brouwersgast in, nl. August De Meyer, afkomstig van Meigem die hier op 16 mei 1894 met M. Th. Mortier huwde.

Volgens het *Landboek van 1653* was Jan Heytens eigenaar van de grond waarop Jan Maenhaut zijn smidse rond 1681 oprichtte. Heytens was toen molenaar op de nabijgelegen dorpsmolen, doch ook brouwer.

Maenaut zal vermoedelijk de gebouwen van de brouwerij hebben omgebouwd. Ernest Maenaut doet nu het omgekeerde. De smidse

Bevraag in uw hert de gedachtenis van uwen vriend. Eccl. xxxvii, 6.

BIDT VOOR DE ZIEL

VAN MIJNHEER

Marie Ernest Bavo MAENAUT,

ECHTGENOOT VAN MEVROUW

EUGENIE GISSELEIRE,

geboren te AELTRE den 1 October 1849, en aldaar overleden den 30 Mei 1899.

Waarom is mijne ziekte zonder hulp en onge-
neesbaar geweest .... (JER. xv, 18). Omdat
Gij, o Heer, gehandeld hebt volgens uwen wil.
JON. I, 14.

De dood is beter dan een ellendig leven, en de
eeuwige rust beter dan eene bijblijvende zieke-
lijkheid. Eccl. xxx, 17.

Vaartwel, duurbare Vrouw en Kinderen,
bemint elkanderen met eene bijzondere liefde;
weest vol meedoogen en toegenvendheid gelijk uw
vader; vergeeft de u aangedane belodigingen en
gij zult genade bekomen bij God. S. JOAN.

Mijn Jesus, berouwelijkheid!
(100 dagen afaat.)

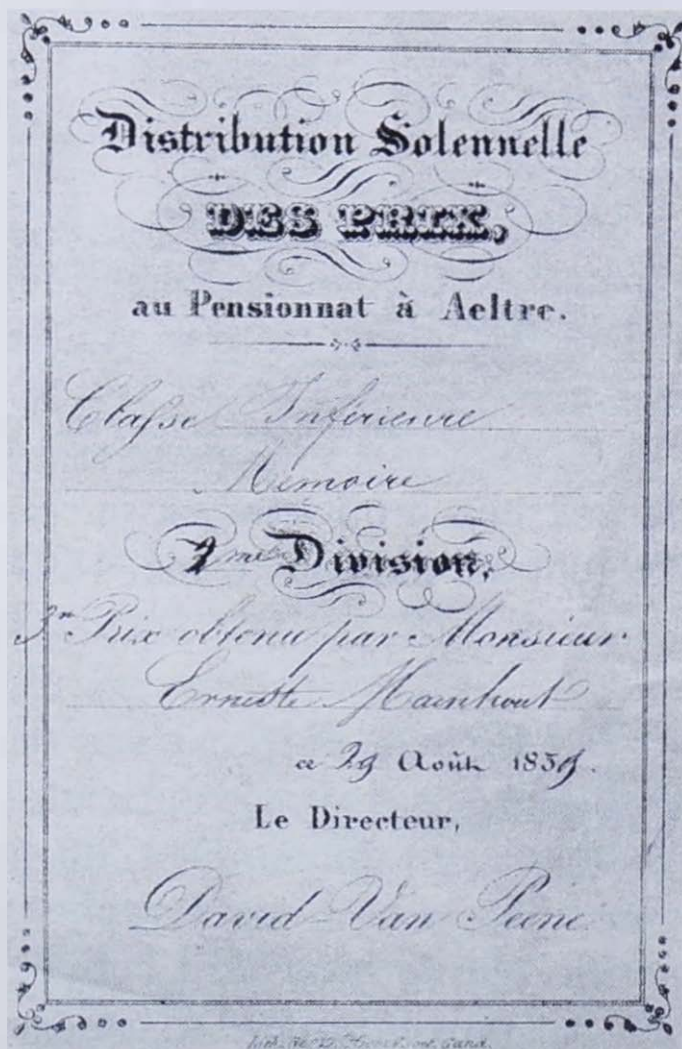
R. I. P.

Aaltre, Snelpersdr. H. Fant - Vandewalle.

Mevr. E. Maenaut - Gisseleire Eugenie
met haar dochter Maenaut Eugenie

Schooluitslag van Ernest Maenaut
in 1859.

lag al enige tijd stil. Door zijn
huwelijk was hij in een brou-
wersmilieu terecht gekomen.
Dit zette hem aan in die richting
verder te gaan.

Ernest overleed te Aalter op 30
mei 1899, amper tien jaar na de
start van de brouwerij! Zijn
enige zoon, Karel, was slechts
tien jaar!

Zijn weduwe baat de brouwerij
verder uit, aldus het bevolkings-
register. Een neef van haar man,

Henri Vermeir (° Anderlecht, 1 april 1879), wonende te Gent en *bierbrouwer* van beroep, komt bij haar inwonen en zal vermoedelijk de zaak verder gezet hebben, tot de zoon Karel de taak kon overnemen.

Henri Vermeir trouwde op 1 juli 1914 met Marie Thysebaert, dus vlak voor de oorlog. Hij vestigde zich in de Bellemstraat (toen Oostergem), waar hij een *vogelpark* opende en allerlei gevogelte en honden verkocht.

Ernest kreeg twee kinderen, nl.:

Eugenie, Mathilde   ° Aalter, 17 okt. 1885

Charles, Ernest, Marie   ° Aalter, 12 sept. 1887

CHARLES, ERNEST MAENAUT

Charles Maenaut, door iedereen als Karel aangesproken, werd ook bierbrouwer, doch kon de zaak niet overeind houden. Hij bleef ongehuwd en huurde de brouwerij, die eigendom was van zijn zus. Karel was een levensgenieter, een trouw cafébezoeker en een jager op wild. Hij kon in zijn levensbehoeften voorzien door de opbrengsten van zijn eigendommen. Hij overleed hier op 25 juni 1938. Met hem stierf langs deze tak de familie uit.

Zijn zus, Eugenie, huwde te Aalter met Carlos Williame (° Ledeborg, 14 maart 1880 en + Destelbergen, 15 maart 1927). Ze vestigden zich te Destelbergen, in het kasteel *Galgenberg*. De brouwerij en de omliggende grond was haar eigendom, die ze in maart 1933 openbaar te koop stelde.

De affiche geeft ons allerlei informatie. Wij lezen er:

Openbare verkoop van een heerenhuis met de gebouwen van een vroegere brouwerij, hofstedeke, woonhuizen en allerbest gelegen bouwgronden.

De totale oppervlakte bedroeg 1ha 44a, begrensd door de Gouvernmentstraat, de Stationsstraat en de Spoorweglaan, verdeeld in 53 loten, gebruikt door Camiel Landuyt, Joseph De Blaere, Joseph

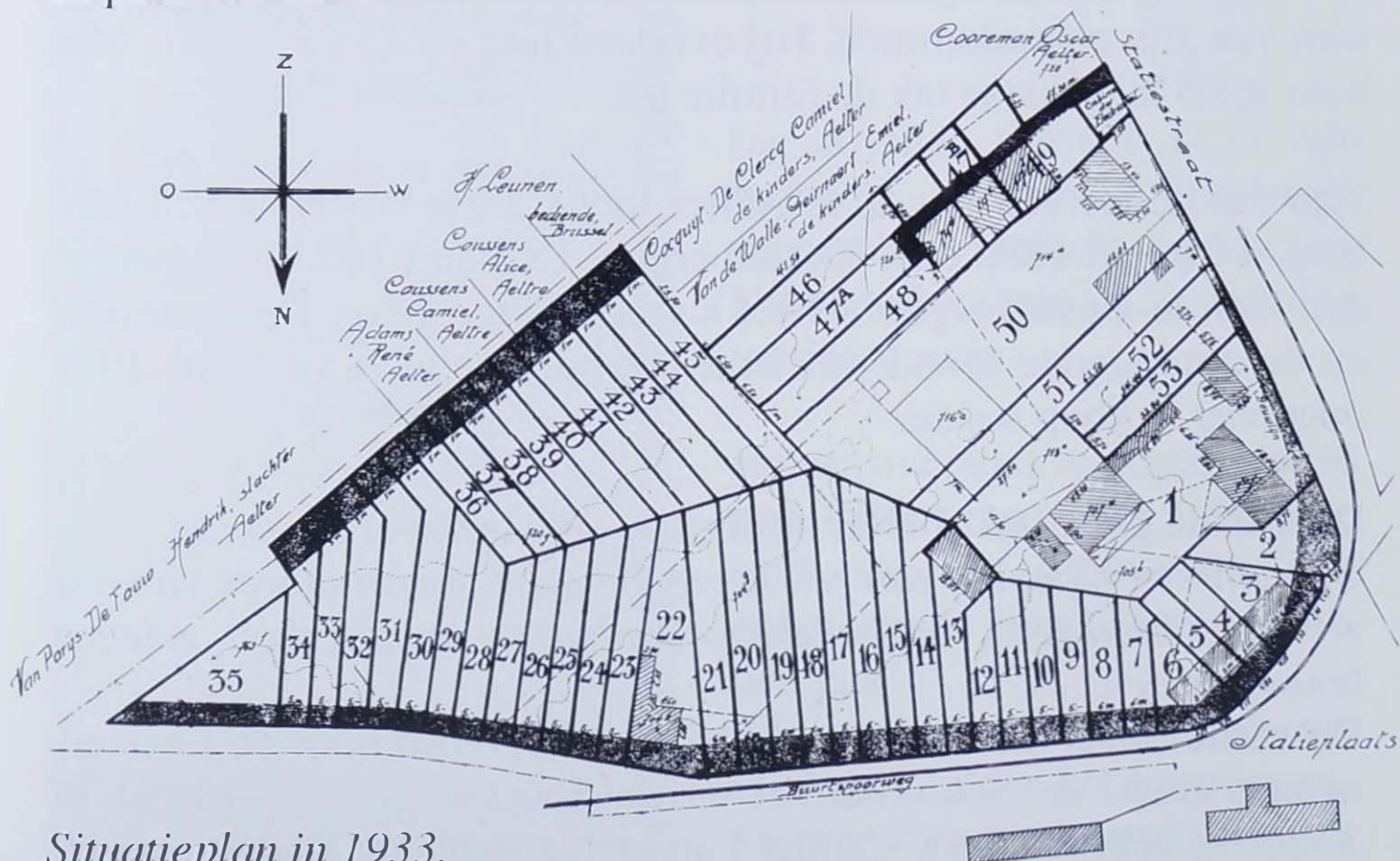

Karel Maenaut als rentenier-jager.

Herteleer, Camiel De Kezel en Snoeck.

Op het situatieplan staat o.m. de kapel die in 1876-77 door een groot tante, Joanna Marie Maenaut, was opgericht. Al die tijd hield de processie er een gebedsstonde. Na de verkoop werd de kapel gesloopt en ter vervanging ervan werd ernaast, waar vroeger de dorpsmolen stond, het H.-Hartmonument opgericht. In die jaren kenden de H.-Hartbonden een echte bloei. Het voornoemde herenhuis (zie p. 47) werd omstreeks 1950 gesloopt.

De weduwe Williame-Maenaut Eugenie overleed te Gent op 18 december 1969. De familie schonk een statie van de kruisweg aan de parochiekerk.

Situatieplan in 1933.

KAREL PETRUS MAENAUT

Karel Maenaut was de zoon van Blandinus en geboren te Aalter op 17 juni 1848. Zoals zijn vader was hij landbouwer en combineerde dit later met koophandelaar. Hij verkocht: steenkolen, meststoffen...

Bij het begin van de Oostmolenstraat, op de hoek van Houtem, tegen de spoorweg liet hij in 1878 de *villa Maenaut* met stallingen en magazijn bouwen. Deze gebouwen werden in 1983 gesloopt voor de verbreding van de spoorweg en de bouw van het nieuwe station (1988). Hij had heel wat eigendom ten noorden van de spoorweg.

Op 26 maart 1903 huwde hij te Gent met zijn dienstmeid, Marie Louise Ardeel, geboren te Knesselare op 1 juli 1872, dochter van Carel Louis, landsman (° Aalter, 1841 en + 1908) en Rosalia Van Paemele.

Zijn echtgenote was 34 jaar jonger. Na het huwelijk kwam haar vader, die weduwnaar was geworden, bij haar inwonen.

Karel Maenaut en M.L. Ardeel in 1903

BID VOOR DE ZIEL
 van **Mijnheer**
Marie Karel Petrus MAENAUT
 echtgenoot van **Mevrouw**
MARIE LOUISE ARDEEL,
 Voorzitter der Oude Maatschappij St. Eloi
 en Ondervoorzitter der Maatschappij St. Cecilia,
 geboren te AELTRE, den 17 Juni 1848
 en aldaar overleden den 9 Augustus 1903.
 getroost door de H. Sacramenten der Stervenden.

Hij heeft zijne hand voor den behoefte ge-
 opend en ze den arme toegereikt. Prov. 31, 20.
 Waarom, Heer, zijt gij verre van mij afge-
 weken, en waarom gewaardigt gij u niet mij te
 aanschouwen in mijne noodwendigheden?...
 (Ps x, 1)
 Omdat gij, o God, gehandeld hebt volgens
 uwen wil. Jon. 1, 11.
 Vaartwel, *deminda Echtgenoot, geliefde*
Zoon, en gij mijne nabestaanden en vrienden:
 het eenigste dat ik van u verzoek, is mij te wil-
 len indachtig zijn in uwe gebeden. H. Avg.
Bermuertige Jezus, geef hem de eeuwige rust!
 (7 j. en 7 quadr. af.)

Aeltre, druk. H. Faut-Van de Walle.

Zij kregen één kind, nl. Jules, Ludovic Maenaut, geboren te Gent op 15 juli 1901. Vader Karel overleed op 9 aug. 1903 te Aalter op 55-jarige leeftijd.

Zijn echtgenote, toen 31 jaar oud, baatte de zaak verder uit; later alleen de handel. Zij overleed te Aalter op 1 mei 1962, bijna 62 jaar na haar man.

Karel Maenaut was o.m. voorzitter van de St.-Elooisgilde en ondervoorzitter van de oude muziekvereniging St.-Cecilia. Hij was eveneens lid van het Willemsfonds en geabonneerd op de Vlaamsche Gazet.

Vlaamsche Gazet
 DE ZWEEP
 LAATSTE NIEUWS
 Geïllustreerde Romans, enz.,
 — BUREELEN —
 St-PIETERSTRAAT, 30
 BRUSSEL

73.

Ontvangen van *Charles Maenaut*
handelaar
 straat, N^o

e *Aalter. Aeltre*

De som van *Sticht frank 15 centiemen.*

Voor: DE VLAAMSCHE GAZET, van *1 Juni* } 1903.
 tot *31 December* }

Brussel, den *April 3-* 1903.

Voldaan, Hoos

JULES MAENAUT

Jules Maenaut werd te Gent op 15 juli 1901 geboren. Zijn vader heeft hij nooit gekend.

Hij volgde lager onderwijs aan de gemeenteschool, die haar intrek had in het gemeentehuis. Zijn onderwijzers, Camiel De Decker en Joseph Brouns, hadden geregeld contact met hun leerling Jules. Op 13 mei 1913 zond meester De Decker hem een *zichtkaart* vanuit Brussel. Op het adres staat o.m. *student ter gemeenteschool*. Ook meester Brouns die gemobiliseerd was, stuurde hem bij het begin van de oorlog, op 16 sept. 1914, nog een kaartje.

Jules ijverde voor de Vlaamse idealen, zoals zijn vader. Dit blijkt uit de briefwisseling van Flor Grammens en E.H. Van Caeneghem, onderpastoor te Aalter. Hij was ook lid van de pas opgerichte Vlaamse Toeristenbond.

De gemeenteschool rond 1910. — Op de eerste rij, in het midden, staat Jules Maenaut (met grote witte kraag en handjes samen). Het gebouw was grotendeels een school en woning voor de onderwijzer. Uiterst links de toegang tot het gemeentesecretariaat.

Jules Maenaut

Hij huwde te Aalter, op 27 juli 1929, met Julia Bockaert, er geboren op 22 jan. 1902 als dochter van René en Eugenia Matthys. Hij werd notaris en had zijn studie in de Kapellestraat te Brussel.

In 1924 vinden wij hem terug als secretaris van de Vlaamsgezinde toneelvereniging *Consciencevrienden*.

Onder de stuwende kracht van onderpastoor Van Caeneghem werd in 1925 de kredietvennootschap *Eigen Woon* opge-

richt, met het doel leningen toe te staan voor de aankoop of het bouwen van sociale woningen. Jules Maenaut, toen kandidaat-notaris, was lid van de beheerraad.

Zijn geboortedorp heeft hem steeds nauw aan het hart gelegen en hij kwam er geregeld. Vóór de Tweede Wereldoorlog liet hij hier, langs de Brugstraat, een villa bouwen. Momenteel is het een restaurant. Hij huurde ook de *oude vaart* en kwam er geregeld vissen. Ook jagen op wild was zijn hobby.

Zijn aandacht ging vooral naar de kinderen en de natuur. Hij overleed op 20 jan. 1982. Zijn bidprentje geeft een perfect beeld van hem.

*Hij was zoals een boom,
eenzaam, sterk,
nochtans gevoelig voor de slagen van het leven.
Hij was eenvoudig en weinig eisend,
vrijgevig en vriend van de kleine mensen.*

Van al de afstammelingen van Jan Maenaut is hij de enige die de familienaam verder zette.

Gezicht vanuit de Loskaaistraat in 1948, richting spoorovergang (bareel). Links de tramsporen van de lijn Tielst - Aalter - Eeklo. Bij de elektrificatie van de spoorweg rond 1954, werd hier de loskaai aangelegd. In het midden het verdwenen "blokhuis nr. 45". Op de achtergrond de zogenaamde "villa Maenaut", gebouwd in 1878 en in 1983 gesloopt.

Roger DEFRUYT

BRONNEN

- Rijksarchief Gent (RAG), Staten van Goed,
Fonds Land van de Woestijne: bundels 177, 196, 201, 240 en 253.
Fonds Ursel: bundels 220 en 252.
 Landboek Aalter 1653
- Archief- en Documentatiecentrum Aalter te Poeke
 Bevolkings-, Geboorte-, Huwelijks- en Overlijdensregisters.
 Kadastrale legger 1811.
- Kerkarchief Aalter (St.-Cornelius)
 Doop-, Huwelijks- en Overlijdensregisters.

Dank aan Mevr. Lefebvre-Maenaut Godelieve, Nico Persijn, Michel Ardeel, Maurice Thys en P. Williame voor hun medewerking.

WIE KENT WIE?

DE BLIJDE THUISKOMST.

Op 15 juni 1945 kwam een groep arbeiders uit Aalter terug uit Duitsland, waar ze verplicht waren te arbeiden voor de bezetter. De foto werd genomen voor de ingang van het café "A l' Avenir" bij Robert Van Parys, bij het station te Aalter.

Van links naar rechts: *Julien Boute, Antoine Reyniers, Victor Reyniers (vader van de drie gebroeders), Madeleine De Roo (lachend), Armand Reyniers, Daniël Ornelis, Louise Van Heyste (moeder van de drie) en Romain Reyniers.*

Foto: Kamiel Van Damme

DE VRIJE MEISJESSCHOOL TE SINT-MARIA-AALTER SCHOOLJAAR 1946 - 1947.

Op de foto ziet men de leerlingen van het 3de, 4de en 5de leerjaar.

Van links naar rechts:

onderste rij: *Annie Van Eeghem, Gisèle Lambert, Anna Ledeganck, Godelieve Wittevrongel, Madeleine De Zutter (+), Leona Scheyving, Monique De Fauw, Mariette Ketels en Lucienne Wittevrongel.*

tweede rij: *Godelieve Van Eeghem, Andrea Van Daele (+), Marie-Thérèse De Backer, Hilda Van Ooteghem, Beatrice De Jaegher, Raymonda Secaet, Jeanine Lambert, Beatrice De Vreese, Huguette Van den Branden en Marie-Thérèse Wittevrongel.*

derde rij: *Henriette Versluys, Denise Verheecke, Georgette De Blaere, Clarisse Vroman, Godelieve De Ram (+), Marie-Christine Lataire, Rosa Schepers, Gisèle Clincke en Germaine Danneels.*

vierde rij: *Annie Van Wonterghem, Maria Roets, Jeanette Coppens, Angèle De Pré, Gemma De Zutter en Rachel De Bel.*

Onderwijzeres: Anna Clincke.

Foto: Zuster Imelda (Georgette De Blaere)

DE LAGERE MEISJESSCHOOL IN DE BROUWERIJSTRAAT SCHOOLJAAR 1947 - 1948.

Foto met de leerlingen van het zevende leerjaar.

Van links naar rechts:

onder (zittend): *De Mulder Hermina (+)*, *Vermeersch Angèle* en *De Neve Dénise*.

tweede rij (zittend): *Desmet Margriet*, *Van de Keere Dénise*, *Ardeel Christiane*, *De Zutter Christiane*, *Vervynckt Georgette*, *De Zutter Anna* en *Smessaert Simonne (+)*.

derde rij: *Vandenbon Marie Jeanne (+)*, *Ornelis Godelieve*, *Beirnaert Mariette*, *Vanrostenberghe Maria*, *Vrient Rosa*, *De Blaere Maria* en *Teirlynck Micheline*.

vierde rij: *Bruggeman Anna*, *Van Parys Simonne*, *Blondia Marie-Madeleine*, *De Loof Gaby*, *Wullaert Godelieve* en *Verniest Cécile*.

bovenste rij: *Provyn Beatrice (+)*, *Banckaert Maria* en *Dierickx Rachelle*.

Medewerkers: *Denise De Neve*, *Rachelle Dierickx* en *Mariette Beirnaert*.

Foto bezorgd door het klooster van Sint-Denijs-Westrem.

EEN HERINNERING AAN DE STOET VAN 29 MEI 1938.

De Heer Karel Bockaert, burgemeester van Aalter van 1933 tot 1942, trad in het huwelijk op 30 april 1938 met Mej. Godelieve Lambrechts uit Buggenhout.

Op 29 mei 1938 ging te hunner ere een prachtige praalstoet uit door de voornaamste straten van het centrum, waaraan talrijke verenigingen deelnamen.

Op deze foto, genomen op het toenmalige Stationsplein, zien we een groep van de toneelbond "*De druiftak*". Op elk bordje staat de naam van een opgevoerd toneelstuk tijdens de voorbije jaren.

Raymond Neiryck uit de Molenstraat draagt het bordje "*De gehangene met de koord*". Die gehangene is Cyriel Thys uit Stratem. Rechts van hem dragen Georges Dombrecht uit de Brouwerijstraat en Remi Muylaert uit de Stationsstraat een kruik; rechts van Remi draagt Omer Vergote het gedeeltelijk verborgen bordje "*De gefopte pandoers*". Georges Thys uit de Bellemstraat draagt het bordje "*De laatste tocht*"; de soldaat achter hem is Edgard Ornelis uit de Brouwerijstraat. Rechts van de jongen met het bord "*Landjuweel 1562*" meester Jan Alyn. De pastoor naast hem, met hoofddeksel, is vermoedelijk Maurice Van den Heede.

Op het voetpad voor de woning van Jules Vastershaeghe, bevinden zich, achter de man met baard (die niemand kent), van links naar rechts, Martha De Baets, Adrienne Verbeke, Elisabeth Van de Reviere, Maria De Meyer en .?.

Medewerkers: Elisabeth Van de Reviere en Remi Muylaert.

Aan alle medewerkers , hartelijk dank!

Maurice THYS

LAND VAN DE WOESTIJNE

Tijdschrift van de Heemkundige Kring
"Arthur Verhoustraete", gesticht in 1977.

Uitgegeven met steun van: VTB-VAB-Aalter, het Gemeentebestuur
van Aalter en het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen.

Dienst Wettelijk Depot nr. BD. 31.832.

Oplage: 450.

Sekretariaat, ruiladres en eindredactie:

Kestelstraat 65, 9880 Aalter - tel. 09 / 374 28 43

Bankrekening: nr. 442-6594361-40 — Heemkundige Kring Aalter.

Lidmaatschapsbijdrage: 400 fr. per jaar,
buitenland 500 fr.

Opzeg vóór 1 december.

Overname uit het tijdschrift is toegelaten mits schriftelijke toelating
van de redactie. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud
van zijn tekst.

INHOUD

Peter LAROY	Een vergeten vereniging : het Willemsfonds te Aalter voor de Eerste Wereldoorlog	3
Maurice THYS	Reeds 50 jaar geleden, maar niet vergeten	20
Maurice THYS	De Guldensporenfeesten te Aalter in 1927	25
Maurice THYS	Met de Christen Middenstandsbond op reis	27
Ronny DEBBAUT	Mijmeringen bij een grafsteen : in de noorderbuitenmuur van de kerk te Bellem	31
Roger DEFRUYT	Mijmeringen bij een grafsteen : De familie Maenaut te Aalter	35
Maurice THYS	Wie kent wie ? Een herinnering aan de stoet van 29 mei 1938	62 65